NOWOROCZNIK

DLA

ZIEMIAN

CZYLI

ZBIÓR NAJPRZYDATNIEJSZYCH WIADOMOŚCI Z PRAWA CYWILNEGO, PRZEPISÓW ADMINISTRACYJNYCH I SKARBOWYCH, TUDZIEŻ WYRACHOWAŃ, ROLNICTWA. PRZEMYSLU I HANDLU DOTYCZĄCYCH.

WYDAŁ

K. Ł.

Urz. Tow. Kred. Ziems.

Rok IIIci

WARSZAWA,

w Drukarni J. Jaworskiego.

1847.

NOWOROCZNIK

DLA

ZIEMIAN.

NOWOROCZNIK

DLA

ZIEMIAN

CZYLI

ZBIÓR NAJPRZYDATNIEJSZYCH WIADOMOŚCI Z PRAWA CYWILNEGO PRZEPISÓW ADMINISTRACYJNYCH I SKARBOWYCH, TUDZIEŻ WYRACHOWAŃ, ROLNICTWA, PRZEMYSŁU I HANDLU DOTYCZĄCYCH.

WYDAŁ

K. Z.

Urz. Tow. Kr. Ziems.

Rok IIIci

W WARSZAWIE,

w Drukarni Jana Jaworskiego,

PRZY ULICY MIODOWEJ W PALACU RZĄDOWYM DAWNIEJ PACA.

1847.

WOLNO DRUKOWAĆ

Z warunkiem złożenia w Komitecie Cenzury, po wydrukowaniu, prawem przepisanéj liczby exemplarzy.

w Warszawie dnia $\frac{9}{21}$ Sierpnia 1847 r.

Cenzor, *Tripplin.*

DZIAŁ I.

Treść prawa Cywilnego.

TREŚĆ
PRAWA CYWILNEGO
OBOWIĄZUJĄCEGO W KRÓLESTWIE.

Obejmująca przepisy każdemu Obywatelowi kraju niezbędnie do wiadomości potrzebne.

(*Ciąg dalszy*).

B. O PRAWACH RZECZOWYCH. (*)

Wyobrażenia ogólne. Prawnicy przedmioty prawoznawstwa, dzielą na trzy wielkie klassy; *osoby, rzeczy i zobowiązania.* (1)

(*) W właściwém pojęciu *prawo* (jus, recht, le droit) wyraża zdolność działania w zakresie prawnéj wolności, jest prawidłem czynności jak Rzymianie określili, (jus est norma agendi); w powszechném wszakże użyciu, wyraz *prawo* oznacza zbiór przepisów obowiązujących, który właściwie zowie się *ustawą* (lex, Gerecht, la loi,) lub ogólniéj *Kodexem*, (Codex, Code).

W tém to pospolitém znaczeniu użyte zostało wyrażenie „o prawach rzeczowych” za tytuł treści przepisów we względzie rzeczy obowiązujących, jakkolwiek *prawami rzeczowemi*, wedle Ustawy o hypotekach i przywilejach, są tylko prawa hypotekowane na nieruchomościach.

(1) Toullier, le droit civil T. II.

Prawoznawstwo zaś uważa osoby i rzeczy z właściwego sobie stanowiska, które różni tę naukę od innych umiejętności. Uważa w osobach, tylko ich prawa i obowiązki. Prawa wyłącznie osób dotyczące, są przedmiotem pierwszéj części Kodexu Cywilnego i treść onych poprzednio podaliśmy. (1) We względzie rzeczy uważa jedynie prawa, jakie do nich człowiek nabyć może.

Określenie rzeczy. Pod wyrazem *rzecz* rozumie się; wszystko co może być przedmiotem prawa, lub zobowiązania; wszystko co może do kogóś należéć, wszystko co posiadać można; wszystko, z czego człowiek pożytek, korzyść lub przyjemność odnosi.

Zobowiązania osoby, jéj prawa, o tyle o ile mogą być przedmiotem innego znowu prawa, ulegają mianu *rzeczy*. Tak np. zobowiązanie dawania alimentów, prawo pobierania takowych, mogą być przelane, ustąpione, zatém przedmiotem prawa pozbycia się i nabycia — czyli są *rzeczą*.

Zobowiązania, które z innego względu są trzecim przedmiotem prawoznawstwa, należą do liczby rzeczy, gdy się je uważa jako należące do osoby, jako część jéj majątku.

(1) Patrz Noworocznik dla Ziemian z roku 1846.

Różnica pojęcia **RZECZ A MAJĄTEK.**

Rzecz i majątek (1) nie są bynajmniéj w prawoznastwie wyrażeniami jednoznacznemi. Pierwsze jest więcéj rozległém, ogólném, obejmuje wszystko co ma istnienie, co może być człowiekowi użyteczne, choćby jeszcze tego nie posiadał, choćby to niestanowiło części jego dziedzictwa.

Tak do rzędu rzeczy liczy się: powietrze, morze; nie mogą zaś być majątkiem, bo nie są w niczyjém wyłącznem posiadaniu.

Wyrażenie *majątek* nie obejmuje jak tylko rzeczy, które się posiada, które są częścią dziedzictwa, jako to: dom pole, koń i t. p. gdyż jedynie przez objęcie w posiadanie *rzecz* nabywa przymiotu *majątku*.

Słowem, *rzeczą* jest wszystko coby można posiadać; *majątkiem* co się posiada.

Porządek i system w Kodexie.

Wszystko, co rzec można pod względem *majątku*, odnosi się do tych trzech punktów:

1. natury *majątku* i różnych onego postaci, czyli raczéj podziału.

(1) Etymologiści wyraz francuzki *bien* wywodzą od łacińskiego słowa beare uszczęśliwiać, cieszyć,— trudno nie przyznać że najwięcéj uszczęśliwia i cieszy każdego, to, co ująwszy, ma w posiadaniu; zapewne więc właściwie będzie przełożyć wyraz francuzki le bien na polski, *majątek*, który mieści pojęcie przedmiotu uszczęśliwiającego.

2. natury praw, które można nabyć do majątku i podziału takowych.
3. Sposobu nabycia, utraty i zachowania tych praw.

Taki też jest porządek i system Kodexu francuskiego u nas obowiązującego.

Tytuł pierwszy księgi drugiéj (1) stanowi rozróżnienie majątku.

Drugi, trzeci i czwarty o naturze praw, które do majątku nabyć można.

A księga trzecia cała o rozmaitych sposobach nabycia, utraty lub zachowania tych praw.

Podział majątku. Podział *majątku* w obowiązującym Kodexie istniejący, zastosowany jest do dwóch zasad, leżących w naturze *rzeczy*.

Pierwszy podział na *ruchomości* i *nieruchomości*, jest to przyjęty artykułem 5 i 6 kodexu.

Lecz podział ten nie jest wyczerpującym, nie obejmuje wszelkiego *majątku*,

(1) Kodex francuski ogłoszonym został za obowiązujący w kraju naszym po utworzeniu Xięztwa Warszawskiego, mianowicie w prowincyach z pod Rządu Pruskiego przeszłych od dnia 1 Maja 1808, a w częściach z pod Rządu Austryackiego od 15 Sierpnia 1810 r.; dotąd zachował moc obowiązującą z wyjątkiem Księgi I całéj, i Tytułów V, XVIII Księgi III, które zastąpionemi są Kodexem Cywilnym Królestwa z roku 1825 i Ustawą o hypotekach i przywilejach z roku 1818.

i tylko, za pomocą szczególnych rozporządzeń ustawy, mogą być pewne postaci majątku pod jeden z tych rodzai podciągnięte.

Drugi jest na *zmysłowy i niezmysłowy*, i ten podział jest rozciąglejszym, więcéj dokładnym i właściwszym do rozpoznania prawdziwéj natury majątku.

Za *zmysłowy majątek* poczytuje się wszystko, co pod zmysły podpada, co widzieć, dotknąć można; jak dom, grunt, książkę, złoto, drogie kamienie.

Niezmysłowym majątkiem jest to, co się rozpoznaje rozumem, co nie razi zmysłów, ponieważ nie jest materyalném.— Takiém jest wszystko co istnieje w prawie samém: np. zobowiązania, prawo sukcessyi, używania przychodów, służebności, samo nawet prawo własności.

Nic nie stanowi, że prawa te wykonywają się na rzeczach materjalnych, które można dotykać, ująć; nie są one przez to mniéj niezmysłowemi, gdyż nie należy mięszać prawa z rzeczami, będącemi onych przedmiotem: istota prawa leży w możności prawnéj odzyskania tych rzeczy, posiadania onych, przyswojenia sobie użytku z całości lub części tychże, a ta możność nie podpada wcale pod zmysły, jest niezaprzeczenie niezmysłową.

Tak więc *majątek niezmysłowy* jest istotą czysto oderwaną, istniejącą w na-

szym tylko umyśle, mającą byt rzeczywisty, tylko w naszym rozumie.

Dochód (rente) 300 zł. jest *majątkiem niezmysłowym*, gdyż jakkolwiek pieniądze, które mi dostarcza, są rzeczą zmysłową, dochód sam w sobie, czyli prawo wymagania tych pieniędzy, jest rzeczą niezmysłową, któréj ani widziéć ani dotknąć nie można.

Rzeczy zmysłowe dzielą się z natury swéj na *ruchomości* i *nieruchomości*. *Ruchomością* zwie się to, co może przenosić się z miejsca na miejsce, czy to samo przez się, jak istoty żyjące, czy téż skutkiem siły obcéj, jak nieżyjące; a *nieruchomością* to, co nie może się przenieść bez zepsucia, jak dom, grunt.

Rzeczy *niezmysłowe* nie są z natury ani ruchomościami ani nieruchomościami; lecz przez oznaczenie ustawy są uważane za jedne lub drugie, stosownie do natury rzeczy zmysłowéj będącéj onych przedmiotem.

Są jeszcze, w obliczu Kodexu obowiązującego, rzeczy zmysłowe ruchome z natury poczytane do rzędu nieruchomości i odwrotnie nieruchomości, policzone w rząd ruchomości.

Nieruchomość. Majątki są nieruchomemi; ze swéj natury, przez przybycie, z przeznaczenia, lub z przedmiotu do którego się odnoszą (art. 517).

Nieruchomość z natury. Grunta i budowle (art. 518) młyny wietrzne i wodne zbudowane na gruncie lub osadzone na palach (art. 519), są nieruchomością z natury, gdy były postawione przez właściciela gruntu (1); podobnież drzewa nieprzeznaczone na ścięcie lub do porębu, jako stanowiące część gruntu, z którym są złączone. Jak skoro zaś zostaną sprzedane, stają się ruchomością w ręku nabywcy, ze względu na przeznaczenie do ścięcia lub wykopania.

Nieruchomość z przybycia. Kodex ogłasza za nieruchomość zboże na pniu i owoce na drzewach.

Jak tylko zboże jest zżęte, a owoce zerwane, choćby nie były zabrane, są ruchomością.

Jeżeli część tylko zboża jest zżęta, albo część owoców zerwaną, sama ta część jest ruchomością (520).

Zwyczajnie wycinane drzewa i poręby w lasach urządzonych, stają się ruchomością w miarę ilości drzew zciętych. (521).

Nadmienić wypada, że owoce lub produkta gruntu są uważane za część onego i poczytane za nieruchomość tylko odnośnie do własności lub użytkowania gruntu, albo w objęciu całości nieruchoméj, któréj część stanowią.

(1) Toullier le droit civil T. II. p. 7.

Nieruchomość z przeznaczenia. Zwierzęta, które właściciel zostawia dzierżawcy lub czynszownikowi do uprawy, oszacowane lub nie, uważane są za nieruchomość, jako przywiązane do gruntu przez skutek umowy.

Oddane wszakże w pakt lub komu innemu, jak dzierżawcy lub czynszownikowi, są ruchomością. (522).

Przedmioty, które właściciel umieści na swym gruncie, do użytku i ciągnienia z niego korzyści, są nieruchomością z przeznaczenia. (524).

Takiemi są:

Zwierzęta używane do uprawy, narzędzia rolnicze, nasiona dane dzierżawcom lub kolonistom cząstkowym.

Gołębie w gołębnikach, króliki w królikarni, ryby w stawach, ule z pszczołami.

Słoma i gnój.

Prassy, kotły, alembiki, kadzie, beczki umieszczone na gruncie do potrzeby i ciągnienia pożytków z gruntu.

Narzędzia potrzebne do użytkowania z kuźni, papierni i tym podobnych zakładów.

Wreszcie poczytuje Kodex nieruchomością z przeznaczenia, wszelkie przedmioty ruchome z natury, które właściciel przyłączył do gruntu na wieczne czasy, (524) tak jak rury do sprowadzenia wody do domu lub innego miejsca. (523).

Uważanemi są za połączone na wieczne czasy, przedmioty wprawione na gipsie, wapnie lub kicie, których nie można odjąć bez zepsucia lub złamania, czy to onych samych, czy też części gruntu z którym były złączone.

Tak zwierciadła w mieszkaniach, obrazy i inne ozdoby są przyłączone na wieczne czasy, gdy ich ramy lub oprawa tworzy jedność z tynkowaniem.

Statuy są nieruchomością, gdy są umieszczone w framugach umyślnie na ten cel wyrobionych, choćby mogły być ztamtąd wzięte bez złamania lub uszkodzenia (525); zkąd wynika: że umieszczone na podstawach (postumentach, piédestaux) w domach, dziedzińcach i ogrodach zachowują przymiot ruchomości.

Gdy zaś nieruchomością z przeznaczenia są tylko rzeczy ruchome umieszczone na wieczne czasy i uważane za część dziedzictwa lub domu; więc rzeczy umieszczone na gruncie przez dzierżawcę lub użytkownika, nie stanowią części onego, są poczytywane za umieszczone do użycia podczas najmu lub użytkowania, i mogą być przez nich wzięte, po naprawieniu uszkodzeń spowodowanych odłączeniem tych rzeczy. (599)

Nieruchomości z przedmiotu do którego się odnoszą.

Kodex ogłasza nieruchomościami z przedmiotu do którego się odnoszą: użytkowanie z rzeczy nieruchomych, słu-

żebności albo służby gruntowe, sprawy o odzyskanie nieruchomości. (526)

Ruchomość.

Majątek jest ruchomym z natury, albo skutkiem oznaczenia ustawy.

Ruchomość z natury.

Ruchomością z natury są ciała mogące przenosić się z miejsca na miejsce, bądź własnym ruchem jak zwierzęta, bądź obcą siłą jak rzeczy nieżyjące. (528)

Są więc ruchomością z natury statki, łodzie, okręty, młyny i łazienki na statkach; w ogóle wszystkie zakłady nie osadzone na palach lub nie stanowiące części domu. (531)

Są również ruchomością materyały z rozrzuconego budynku, (532) jakkolwiek składając takowy, jako części onego, miały charakter nieruchomości. Nie tracą wszakże charakteru nieruchomości, jeżeli odłączone są od budowli chwilowo i mają być na nowo w niéj pomieszczone: np. jeżeli chcąc wyporządzić dom swój, właściciel rozkaże zdjąć dach; drzewo i dachówka, z tego powodu chwilowo odłączone, zachowują swój charakter nieruchomości jako materyały, które musiały być odłączone od domu dla jego naprawy. (1)

Co do materyałów przygotowanych do budowy, choćby były sprowadzone na miejsce gdzie mają być użytemi, są ru-

(1) Toullier le droit civil T. II. p. 9 N. 19.

chomością do czasu użycia onych przez rzemieślnika do budowy. (532)

Ruchomości przez oznaczenie Ustawy.

Ruchomościami z oznaczenia ustawy są:

1. Zobowiązania i sprawy mające za przedmiot summy wymagalne lub rzeczy ruchome (529), podobnież zobowiązania z czynu wynikające, jak np. wynagrodzenie szkody.

2. Akcye (1) należności i procenta stowarzyszeń w celu obrotu kapitałami, tudzież stowarzyszeń handlowych lub przemysłowych, a nawet nieruchomości, należące do podobnego towarzystwa i służące do przedsiewzięć onego.

Te akcye, należności i procenta uważają się ruchomością względem każdego stowarzyszonego, tylko dopóki istnieje towarzystwo. (529)

3. Dochody (rentes) lub czynsze, bądź dożywotnie, bądź wieczyste, z jakiegokolwiek tytułu sobie zapewnione, czy to za cenę pieniędzy, czy to, jako szacunek z sprzedaży nieruchomości, czy jako warunek odstąpienia własności nieruchomej. (529 530).

Wszelkie podobne dochody, w myśl artykułu 530 kodexu, podlegają spłaceniu, z bardzo słusznej zasady, że obowiązany do uiszczania onych, jak każdy inny dłu-

(1) Akcye stowarzyszonych są to ich części wkładowe złożone na fundusz towarzystwa.

żnik, powinien mieć możność uwolnienia się od ciężaru swego, skoro tylko czuje przykrość onego. Gdy wszakże czas i sposób tego uwolnienia się, zarówno obchodzić mogą i posiadacza dochodu, czyli wierzyciela, dozwoloném jest, w tymże artykule, umawiać się o czas i warunki spłaty, byleby termin nie przechodził zakresu trzydziestoletniego. Od tego prawidła, ustanowiony jest Uchwałą Sejmową daty $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. (1), jeden tylko wyjątek co do dzierżaw i czynszów wieczystych, do możności spłacenia których, potrzeba koniecznie wyraźnego zamieszczenia w umowie tego warunku.

Rozliczne znaczenia przywiązywane w powszechném użyciu do wyrazu „meubles" (sprzęt, mebel, ruchomość) zwłaszcza przy dodaniu innych, a ztąd spory ze sprzecznego rozumienia tego wyrazu nie jednokrotnie wynikłe, spowodowały Prawodawcę francuskiego do zamieszczenia, w dotąd obowiązującym u nas Kodexie, przepisów, ustalających kilka pojęć, jakie wyrazem tym określone być mogą. Przepisy te zbytecznemi są bezwątpienia przy obfitości języka naszego, który posiada osobne wyrazy na oddanie tych różnych pojęć, wyrażających się jednym francuskim „meubles." Wszelako w ca-

(1) Dziennik praw Tom IX k. 352.

łości Kodexu, połączone z innemi rozporządzeniami, nie są bez stosownego użytku.

Tak więc sam wyraz „meubles" w znaczeniu najrozciąglejszém, obejmuje w ogólności pojęcie wszystkiego; co nie ma charakteru nieruchomości, czy to z natury czy z oznaczenia ustawy, wyraża pojęcie odpowiednie polskiemu wyrazowi „ruchomość" i w tém znaczeniu użył go Kodex w tytule Rozdziału „o ruchomościach" oraz w artykułach, 527 i następnych.

Lecz podług artykułu 533, wyraz „meubles" użyty pojedynczo w rozporządzeniach ustawy lub człowieka, bez żadnego innego dodatku ani opisania, nie obejmuje: pieniędzy gotowych, drogich kamieni, wierzytelności, książek, medali, narzędzi naukowych, albo do sztuk lub rzemiosł potrzebnych, bielizny do noszenia, koni, powozów, broni, ziarna zbożowego, wina, siana i innych artykułów żywności lub paszy, nie obejmuje również przedmiotów handlu. W naszym języku odpowiedniém temu wyrażeniem jest *sprzęt*.

Wszystko, co nie jest wyliczoném w pomienionym wyżéj artykule, rozumianém być może pod wyrażeniem *sprzęt* (meubles) użytym pojedynczo bez żadnych do-

datków; takiemi są: srebra, bielizna nie do noszenia i t. p. (1).

Podług artykułu 534 wyrazy „meubles meublant" obejmują tylko sprzęty do użytku i ozdoby w mieszkaniu, jak obicia, łóżka, stołki, zwierciadła, zegary, stoły, porcelany i inne tym podobne przedmioty. Wyrazom tym odpowiadają polskie, *sprzęty pokojowe*, lub nie polski ale przyswojony, *meble*.

Pod tymże wyrażeniem rozumieją się, obrazy i posągi, ale bynajmniéj nie zbiory obrazów, które mogą znajdować się w galeryach lub osobnych pokojach; podobnież i porcelana, lecz ta tylko, która stanowi część ozdób pokojowych.

Wreszcie podług artykułu 535 wyrażenie *biens meubles* oraz *mobilier ou d'effets mobiliers* obejmuje w ogóle wszystko, co jest uważane ruchomém w znaczeniu najrozciąglejszém tego wyrazu, stosownie do wyżéj wskazanych prawideł. Odpowiedniemi tym są wyrażenia polskie; *majątek ruchomy*, *ruchomości*, *rzeczy ruchome*.

Zapewne, wyrażenie *meubles meublants*, w rozumieniu właściwém i gramatycznem, jako i w użyciu, ma znaczenie więcéj określone, jak owo *meubles*, albo *biens meubles*.

(1) Duranton t. II p. 314 n. 177.

Przymiot *meublants* jest widocznie dodanym dla ścieśnienia zbyt rozległego pojęcia *meubles*, i ograniczenia go do przedmiotów służyć mających do użytku i ozdoby pokojów.

Wszakże nie ma w tych wszystkich wyrażeniach tyle różnicy, ile sądzono znaleźć, skoro wszystkie te odmienne po części znaczenia, odnoszą się i dadzą się objąć pod jedném, *ruchomość*. W obfitości tylko języka naszego można znaleźć osobne wyrażenia na te odcienia jednego ogólnika, jak np. sprzęt, mebel, ruchomości, które wszystkie razem i każdy pojedynczo *ruchomością* zwać można.

W następstwie określonych w powyższym sposobie pojęć do jednego wyrazu przywiązanych, Kodex niejako w uzupełnieniu stanowi:

Że sprzedaż domu ze sprzętami, obejmuje tylko meble;

Że sprzedaż lub darowizna domu ze wszystkiém, co się w nim znajduje, nie obejmuje: gotowych pieniędzy, ani wierzytelności lub innych praw, których dowody mogą być w nim złożone; obejmuje zaś wszystkie inne rzeczy ruchome. (535 ustęp 2 i 536).

Różnica Majątku ze względu na posiadacza.

Uważając majątek w stosunku z tym, który go posiada, należy przedewszystkiem odróżnić rzeczy, nie mogące być niczyją własnością, nie należące do ni-

kogo, a których użytek jest wspólny wszystkim (714). Są to te rzeczy, które prawnicy rzymscy nazywali *wspólnemi* (res communes), jako to: powietrze, wody bieżące, morze, muszle, ryby, dzikie zwierzęta (1).

Kodex zajmuje się szczególniéj rzeczami mogącemi stać się własnością bądź ogólną czyli publiczną, bądź też wyłączną czyli prywatną.

Taki majątek może być w posiadaniu: prywatném, gmin albo Instytutów (2) i Rządu czyli raczéj u nas Skarbu Królestwa, który wszystko, czém włada, dla dobra ogółu mieszkańców urządza i używa i którego majątek po największéj części za publiczny uważać można.

Majątek Skarbu Królestwa. Za majątek czyli własność Skarbu Królestwa poczytuje się: 1. drogi większe i mniejsze, oraz ulice kosztem Skarbu utrzymywane; rzeki mniéj lub więcéj spławne i brzegi onych; porty, zatoki, przystanie i w ogóle wszystkie części przestrzeni kraju, nie mogące stać się własnością prywatną. (538)

(1) Heinectii §. 1 Institutionum de rerum diversitate.

(2) Pod nazwiskiem Instytutów pojmowane są wszelkie zakłady naukowe, dobroczynne i religijne czyli Szkoły, Szpitale, Klasztory i t. p.

2. Wszelkie dobra ziemskie na własność Skarbu Królestwa nabyte, wszelkie majątki pozostałe po osobach, które nie zostawiły żadnych dziedziców lub których dziedzictwa zrzekli się sukcesorowie pozostali. (539)

3. Wszelkie miejsca obronne i warownie. (540)

4. Place, mury, wały miejsc poprzednio obronnych, uważają się za własność Skarbu, dopóki prawoważnie ustąpionemi lub przedawnieniem nabytemi nie zostaną. (541)

Między rzeczami własnością Skarbu będącemi, jedne mogą zarówno być i prywatną własnością, inne nie mogą. (1)

Do ostatnich należą: rzeki mniéj lub więcéj spławne, porty, zatoki, przystanie; których własność nie może być wyłączną osoby pojedynczéj, bo ich użytek potrzebny ogółowi, jest wspólny. Wszystkie inne rzeczy podległe własności Skarbu mogą być i własnością prywatną; wszelako między temi, jedne są *przedmiotem zbycia* (dans le commerce) inne *nie mogą być zbyte* (hors de commerce) 1598, 2226.

Przedmiotem zbycia są majątki, które mogą przejść do rąk innego pana lub posiadacza, przez przedaż, zastaw, wy-

(1) Toullier le droit civil T. II Nr. 36.

mianę, darowiznę, przedawnienie i t. p. sposób.

Nie służą do zbycia te z majątków zarówno własnością prywatną być mogących, które z natury swéj są poświęcone powszechnemu użytkowi, przeciwnemu wyłącznéj własności. Stają się one wszakże przedmiotem zbycia, jak tylko tracą swe przeznaczenie. Takiemi są: drogi większe i mniejsze, ulice, budowy Rządowe, kościoły, bramy, mury, rowy i wały miejsc obronnych.

Majątki nie służące do zbycia, nie mogą być przedane (1598), ani własność onych przedawnieniem nabytą stosownie do art. 2226, dopóki zachowują swe pierwotne przeznaczenie.

Inne majątki własności Skarbu, będąc przedmiotem *zbycia*, mogą być przedane i prawo własności onych może uledz przedawnieniu (541) gdyż Skarb, Instytuta i Gminy podlegają takimże przedawnieniom jak prywatni (2227).

Przedaż wszakże lub ustąpienie własności Skarbu następuje podług osobnych form, szczególnemi postanowieniami przepisanych.

Majątek Gmin albo Instytutów.

Za majątek Gmin lub Instytutów poczytują się wszelkie rzeczy i prawa na korzyść tychże nabyte (542).

Majątki te są w ogóle przedmiotem zbycia, mogą być przedane, lecz tylko

podług prawideł szczególnemi postanowieniami przepisanych, które nawet szczególny sposób zarządu niemi stanowią (537). Własność onych może także przedawnieniem być nabytą, lub tym sposobem nabycia ze strony Gmin albo Instytutów bronioną (2227). (1)

Majątek prywatny. Majątek prywatny stanowią: wszelkie rzeczy prawną własnością bądź osoby pojedynczéj, bądź współek będące. Majątek ten zostaje w dowolném rozrządzaniu swego pana, pod warunkami przez Ustawy obowiązujące włożonemi.

Prawa jakie do majątku mieć można. Wyłożywszy różnice majątków, tak ze względu na postać onych, jak i na stosunek z posiadającemi, Kodex przechodzi do praw, które można nabyć do majątku.

Można mieć do majatku; albo prawo własności, albo samo prawo użytkowania, albo tylko wymagania służebności gruntowych (543).

Prawo własności. Prawo własności jest źródłem wszystkich innych praw, które z rozciągłości lub ograniczenia onego wypływają. Kodex z tego względu przedewszystkiem zasady tego prawa ustala i tak ono określa: „jest to prawo używania i rozrządzania rzeczą w sposobie najdowolniejszym,

(1) Obroną praw Skarbu Królestwa, Instytutów i Gmin zajmuje się Prokuratorya.

byleby niewzbronionym Ustawą lub urządzeniami" (544).

Własność przeto rzeczy, nadaje prawo czynić z nią wszystko, co można, albo raczéj wszystko, czego tylko niewzbrania Ustawa, a tak: nadaje możność ciągnąć z niéj korzyści, pożytki i przyjemności, jakie przynosić może, zbierać wszelkie plony, jakie wydaje, słowem używać jak tylko można i nie jest zabronioném; daléj, uprawnia możność wzbraniać używania jéj innym, poszukiwać odzyskania zagarnionéj, usuwać stawione sobie tamy w używaniu lub rozrządzaniu, wreszcie upoważnia do rozrządzania rzeczą jak się podoba, przeistoczenia jéj zupełnego, zmienienia jéj kształtu, powierzchowności, istoty saméj — słowem: zużycia czyli zniweczenia lub pozbycia się jéj w całości lub w części, przez przedaż, pożyczkę, zamianę, darowiznę i t. p. sposoby.

Tak rozciągłe, jak wyżéj opisaliśmy, władanie rzeczą jest wypływem *własności zupełnéj* niczém nie ograniczonéj; (de la propriété parfaite); niejednokrotnie wszakże właściciel może znajdować się w położeniu, że nie będzie wstanie własną rzeczą tak dowolnie władać, że *np.* rzecz swą zgubi, dopuści komu zająć i używać, wreszcie dobrowolnie pożyczy, zastawi, w najem lub dzierżawę odda, lub jakim innym sposobem posiadanie jéj

utraci, albo możność rozrządzania swego ograniczy przez obciążenie, obdłużenie; a wtenczas własność jego będzie nie tak zupełną (moins parfaite). Bo jakkolwiek służyć mu zawsze będzie wolność poszukiwania, odzyskania rzeczy i usuwania wszelkich ograniczeń; zawsze jednak, dopóki w podobném położeniu znajdować się będzie, tak rozciągle władać nią nie może.

W ogóle, własność uważać można, za przymiot nieodłączny rzeczy, bo rzecz każda musi mieć właściciela; — prawo zaś własności, czy to zupełnéj czy nie zupełnéj, za przymiot osoby, doskonały lub mniéj doskonały, stosownie do tego, jak dowolnie lub z mniejszą dowolnością własnemi rzeczami włada; ponieważ prawo własności istnieje niezależnie od wykonywania onego, ponieważ nie przestaje bynajmniéj być właścicielem nieużywający rzeczy, lub nie mogący jéj używać gdy używa jéj ktoś obcy, czy za zgodą czy przeciwko woli właściciela,— ponieważ nie tylko możność używania, ale i odzyskania i rozrządzania rzeczą leży w prawie własności, — ponieważ przymiotu tego, osobę, tylko sam czyn jéj pozbawić może. Jakoż tak właśnie stanowi Kodex w artykule 545, w słowach: „nikt przymuszonym być nie może do ustąpienia swéj własności."

Wprawdzie Kodex w dalszéj osnowie pomienionego artykułu czyni wyjątek, co do przypadków potrzeby zajęcia prywatnéj własności na użytek powszechny, dodaje jednak zaraz, że to może tylko nastąpić za poprzedniém sprawiedliwém wynagrodzeniem. Gdy wynagrodzenie takie, u nas w podobnych wypadkach, wynosi powiększoną o $\frac{1}{5}$ część wartość zajętych rzeczy; (1) przy słuszności wymagania poświęceń ze strony szczególnych osób dla ogółu społeczeństwa, wyjątek ten nie można jak za najsprawiedliwszy poczytać.

Prawo do przybycia z własności rzeczy wypływające.

Własność rzeczy ruchoméj albo nieruchoméj, nadaje prawo do wszystkiego co ona wydaje i co się z nią łączy bądź naturalnie, bądź sztucznie. To prawo zowie się prawem przybycia. (546).

Kodex rozróżnia dwa rodzaje przybycia, *naturalne* i *sztuczne*. Tak np. przychówek zwierząt; owoce drzew i roślin, które ziemia wydaje; rozmaite przedmioty we wnętrzu ziemi znajdujące się, jak żyły kruszcu; wreszcie przysep lub wyspa utworzona przez rzekę: są *przybyciem naturalném*.

Dzieła zaś sztuki, która łączy jedną rzecz z drugą, jak budowę z gruntem; stanowią *przybycie sztuczne*.

(1) Uchwała Sejmowa z d. 12 Października 1820 r. Tom. VII D. P. K.

Lecz przedewszystkiem Kodex rozróżnia prawo z przybycia, *do tego co rzecz wydaje* i *do tego co się z nią łączy*, wnią się wciela. Tę zaś drugą postać przybycia rozważa znowu, odnośnie do rzeczy ruchomych albo nieruchomych. W takim też porządku i przepisy swe Kodex podaje.

Z prawa więc do tego co rzecz wydaje, należą przez przybycie do właściciela rzeczy:

płody naturalne, albo skutkiem przemysłu rolniczego wydane przez ziemię,

przypłodek zwierząt,

przychody cywilne, jak czynsze z najmu rzeczy, bydląt, domów lub dzierżawy gruntów, procenta od kapitałów i t. p. majątku. (547).

Z uwagi przecież na zasadę słuszności wrodzonéj, że nikt krzywdą drugiego wzbogacić się nie powinien, Kodex uznaje:

że właściciel gruntu, mając prawo do płodów onego, obowiązany jest zwrócić koszta uprawy i zasiewu temu, kto je wyłożył (548),

że przychody z rzeczy otrzymywane, należą do prostego jéj posiadacza; gdy ten zostaje w dobréj wierze jakoby był właścicielem, i nie zna wady swego nabycia własności (549 i 550); niezależnie

od tego, że poszukującemu rzeczy prawemu właścicielowi, takową zwrócić musi.

Z prawa *do tego co się łączy i wciela do rzeczy*, w ogólności, wszystko co zostaje złączoném lub wcieloném do rzeczy staje się jéj częścią i należy przez przybycie do jéj właściciela. (551)

W szczególności:

co do rzeczy ruchomych:

Gdy dwie rzeczy należące do dwóch właścicieli są złączone w jedną całość, mogą być przecież rozdzielone tak, że każda może istniéć bez drugiéj, jak *np.* brylanty oprawne w pierścieniach, galony przyszyte do sukni; całość należy do właściciela rzeczy głównéj, za zapłatą wartości rzeczy przyłączonéj jéj właścicielowi (566). Główną zaś uważa się ta, do któréj inna dla użytku, ozdoby lub uzupełnienia została przyłączoną (567).

Wszakże, jeżeli rzecz przyłączona jest znacznie większéj ceny, jak rzecz główna, a przyłączenie nastąpiło bez wiedzy właściciela, ten może żądać odłączenia i zwrotu jéj sobie, choćby nawet z tego względu rzecz główna uszkodzeniu uledz miała (568).

W razie wątpliwości, która rzecz jest przydatkową drugiéj; uważa się za główną rzecz większéj wartości; albo objętości, jeżeli wartość obu mniéj więcéj jest równa (569).

W przypadkach ukształcenia lub przekształcenia rzeczy, Kodex uwzględnia dwie okoliczności:

gdy materyał użyty do utworzenia nowego kształtu należy wyłącznie do kogo innego,

gdy część materyału należy do osoby która nowy kształt nadała.

W pierwszym przypadku, bez względu czy mógłby, lub nie, materyał wrócić do pierwszego kształtu, stanowi Kodex prawidło ogólne: że właściciel materyału może domagać się wydania rzeczy nowego kształtu, za wynagrodzeniem roboty (570). Jeżeli więc rękodzielnik zrobi stół z drzewa do mnie należącego, wazę, z bronzu lub srebra mego, mam prawo żądać oddania sobie stołu i wazy płacąc cenę roboty.

Gdyby przecież rękodzieło było takiéj wagi, że przechodziłoby znakomicie wartością materyał, kunszt będzie uważany za część główną, a wtedy kunsztmistrz ma prawo zatrzymać swe dzieło za wynagrodzeniem właścicielowi materyału, wartości takowego. (571). Tak *np.* rzeźbiarz, któryby wykonał statuę Madonny z cudzéj bryły granitu, miałby prawo zatrzymać płód swego dłuta zapłaciwszy wartość materjału.

Jeżeli rękodzielnik jest zarazem właścicielem pewnéj części materyału a od-

dzielenie nie mogłoby nastąpić bez niedogodności, nowy przedmiot staje się współwłasnością rękodzielnika i właściciela innéj części materyału; tego ostatniego w stosunku części jego materyału, rękodzielnika zaś w stosunku wartości materyału i roboty (572).

Jeżeli *np.* przedmiot nowy ma wartość 4000 złotych, materyał rękodzielnika 1000 zł., innego właściciela 1000 zł., a robota sama 2000; rękodzielnik jest właścicielem trzech czwartych części.

Lecz w tym przypadku, jak i w poprzedzającym, jeżeli cena roboty przewyższa znacznie cenę materyału, rękodzielnik ma prawo zatrzymać swe dzieło, wynagradzając właściciela materyału.

W przypadkach pomięszania różnych rzeczy, do kilku właścicieli należących, jeżeli żaden z materyałów nie może być za główny uważanym, należy odróżnić:

a) czy mogą być oddzielone, bo wówczas ten, czyje materyały *bez* jego *wiedzy* zostały zmięszanemi, *może* żądać rozdziału (573); nie chcący zaś użyć téj możności, mocen żądać ceny materyałów,

b) czy też, nie mogą już być oddzielone bez niedogodności, bo wtedy stają się wspólną własnością, w stosunku ilości, jakości i wartości rzeczy należącéj przedtém do każdego szczególnego właściciela (573).

Lecz gdyby materyał należący do jednego z właścicieli, był większéj wartości ze względu na jakość i cenę, wówczas właściciel tego ważniejszego co do wartości materyału, może żądać całéj mięszanéj rzeczy, wynagradzając innych podług wartości ich materyałów (574).

Względem wszystkich powyższych przypadków, Kodex nadto w ogólności przepisuje:

1. Że w każdym razie, gdyby właścicielowi materyału, wziętego *bez wiedzy*, mogącemu domagać się przedmiotu ukształtowanego lub z pomięszania powstałego, uciążliwém się zdało wynagradzać bądź cenę roboty, bądź wartość innych materyałów; służy mu wybór żądać powrócenia sobie materyłu tegoż rodzaju, ilości, wagi miary i dobroci, lub onego wartości (576).

2. Że używający materyału cudzego *bez wiedzy* właściciela, mogą być w razie słuszności, zobowiązani do wynagrodzenia szkód przez to zrządzonych, lub straconych z tego powodu przez właściciela korzyści; a nawet pociągani do odpowiedzialności w drodze nadzwyczajnéj, gdyby tego zaszła potrzeba (577).

3. Że we wszelkich wypadkach, gdy rzecz zostaje współwłasnością właścicieli materyałów, z których utworzoną została,

ma być sprzedawana przez licytacyę na korzyść wspólną (575).

Co do rzeczy nieruchomych:

Prawo własności nie ogranicza się do powierzchni ziemi, owszem przez przybycie rozciąga się do wszystkiego, co jest nad i pod jéj powierzchnią, do wszystkiego co się z nią łączy, przez przysep, odsep i t. p.

Własność powierzchni ziemi pociąga za sobą i własność nadpowierzchni, (552). Stąd prawo do wzbronienia: aby nie wieszano niczego nad naszą dziedziną *np.* balkonów, galeryi, ani czegokolwiek innego; do wzbronienia: aby drzewa sąsiada nie rozpościerały po nad nią swych gałęzi i do zniewolenia go aby je poobcinał (672).

Właściciel może na powierzchni ziemi sadzić drzewa i wznosić budowy dla siebie, w takiéj wysokości i kształcie jak mu się podoba, z zachowaniem jedynie przepisów szczególnych w tym względzie urządzeń, lub zastrzeżeń umowy (552).

Że zaś właściciel sam tylko ma prawo wykonywać wszelkie przedsiewzięcia na swéj dziedzinie, uważa się przeto, że wszelkie budowy, plantacye i prace, wykonane na ziemi lub w jéj wnętrzu, są przez właściciela i na korzyść jego dopełnione; jeżeli tylko nie zostanie wykazaném, że bez ubliżenia własności, kto inny nabył,

przez umowę lub przedawnienie, prawa bądź do podziemia, bądź do części budynku, bądź wreszcie i do całéj budowy i nadpowierzchni (553).

Lecz zdarzyć się może, że budowy albo plantacye wykonane zostaną przez właściciela gruntu z cudzego materyału, lub przez kogo innego, np. posiadacza, z jego materyałów.

W piérwszym przypadku, właściciel gruntu, który wybudował co na nim lub zasadził takowy cudzym materyałem, może być zobowiązanym do wynagrodzenia zrządzonych tym postępkiem szkód, lub spowodowanéj przez to straty korzyści; lecz właściciel materyałów nie ma prawa onych zabrać (554).

W drugim przypadku, to jest: zasadzenia, zabudowania przez kogoś, swym materyałem, cudzego gruntu; zależy na różnicy: czy w złéj lub téż dobréj wierze czyny takowe wykonane zostały.— W razie bowiem złéj wiary, czyli, gdy sadzący lub budujący na gruncie wiedział że ten do niego nie należy, właścicielowi gruntu służy wybór, albo zostawić wykonane sadzenia lub budowy, płacąc wartość materyałów i cenę pracy, albo żądać zniesienia takowych plantacyi i budowli kosztem wykonawcy onych, który odpowiedzialnym jest nawet za wszelkie tak zrządzone szkody jak i od-

jęte korzyści. W razie zaś dobréj wiary, czyli, w razie gdy plantacye lub budowy wykonane były przez posiadacza gruntu, nie wiedzącego bynajmniéj że nieprawnie ów grunt nabył, lecz na drodze sądowéj przekonanego: prawy właściciel gruntu nie może wymagać zniesienia uskutecznionych na nim dzieł, i ma tylko wybór, zwrócić koszta takowych, albo zapłacić summę odpowiednią podniesionéj tym sposobem wartości gruntu (555).

Przybyt powstały z ziemi, stopniowo i nieznacznie naniesionéj na grunt, oblewającemi takowy rzekami, czyli odsep: staje się zyskiem właściciela tego brzegu, bez względu, czy odsep przez rzekę spławną lub nie spławną utworzony został (556).

Podobnież ustępy, przez oddalenie się nieznaczne wody bieżącéj od jednego brzegu, a przenoszenie się na drugi utworzone, stają się korzyścią właściciela brzegu opuszczonego. Właściciel zaś brzegu przeciwnego, nie może poszukiwać ziemi swéj przez wodę zalanéj (557).

Co do jezior i stawów: podniesienie się w nich wody lub opadnienie takowéj nad stopę zwyczajną, nie przynosi, ani właścicielowi takich wód, własności gruntu wylaniem zakrytego, ani właścicielowi gruntu nadbrzeżnego, własności ustę-

pu, przez opadającą wodę, z właściwéj obszerności zostawionego (558).

W przypadku gdy rzeka, w gwałtownym pędzie, uniesie znaczną i dającą się rozeznać część ziemi brzeżnéj na grunt niższy lub brzeg przeciwny: poszkodowany może poszukiwać swéj własności przez przeciąg roku jednego, po upływie którego, będzie mógł odzyskać ją wtenczas tylko, jeżeli nie została zajętą w posiadanie przez właściciela gruntu, na który ją woda zaniosła (559).

Wyspy, kępy, powstałe w rzekach mniéj lub więcéj spławnych, należą do Skarbu Królestwa, jak same rzeki: jeżeli, przez przedawnienie lub innym sposobem nabycia, nie stały się własnością prywatną lub Gminy albo Instytutu (560). Lecz powstałe w rzekach niespławnych, są własnością właściciela brzegu, przy którym się uformowały. Jeżeli wszakże takowa wyspa lub kępa nie przy jednym wyłącznie brzegu się utworzyła, należy do właścicieli obu przeciwnych brzegów w takich częściach, na jakie rozdzieliłaby ją linia środkiem koryta rzeki przechodzić mogąca (561).

Jeżeli rzeka utworzywszy sobie nowe ramie odcina i oblewa część gruntu właściciela nadbrzeżnego, czyniąc z niéj wyspę, takowa wyspa nie przestanie nale-

żeć do tegoż właściciela, choćby nawet była dziełem rzeki spławnéj (562).

Wreszcie, jeźli rzeka biorąc inny kierunek, pozostawi swe dawne i utworzy sobie nowe koryto; właściciele gruntu nowym kierunkiem zajętego, zajmą w zamian dawne koryto każdy w stosunku części utraconéj swego gruntu (563).

W końcu, z prawa przybycia, należą do właściciela gołębnika, królikarni, stawu, przenoszące się do onych gołębie, króliki, ryby, jeżeli tylko sztucznie i podstępnie zwabionemi nie były (564).

Użytkowanie, czyli używanie przychodów.

Prawo używania przychodów z majątku jest zwyczajnym wypływem własności onego, służy bezwarunkowo właścicielowi. Przecież mimo nie posiadania własności majątku, pomimo że ten do kogo innego należy, można mieć samo prawo używania z niego przychodów (543), już to z mocy obowiązujących ustaw, już téż skutkiem woli właściciela (579). Dla tego, Kodex określa prawa służące używającemu przychodów, i oznacza jego obowiązki, przyjąwszy za zasadę: „że używanie przychodów jest prawem użytkowania z rzeczy, któréj kto inny ma własność, w sposobie służącym właścicielowi, lecz z obowiązkiem zachowania jéj istoty" (578).

Używanie przychodów z mocy obowiązujących ustaw służy:

z artykułu 342 K. C. P. (1), Rodzicom na majątku nieletnich dzieci, do czasu dojścia ich do wieku pełnoletności lub do czasu ich usamowolnienia;

z artykułu 192 t. p. mężowi na wszelkim majątku żony, jeżeli umowę przedślubną prawa tego się nie zrzecze;

z artykułu 232 t. p. małżonkowi na majątku pozostałym po śmierci współmałżonka, gdy pozostały także dzieci; a to używanie przychodów służy mu dożywotnie, z takiéj części spadkowéj jaką każde z dzieci na własność otrzymało; wreszcie:

z artykułu 754 Kod. Fr., służy prawo używania przychodów pozostałemu przy życiu ojcu lub matce, na majątku zmarłych bezpotomnie ich dzieci, w przypadku gdy do brania spadku, w braku bliższych krewnych, przychodzą dalsi, jak bracia i siostry stryjeczne lub cioteczne. W tym bowiem razie ojciec lub matka, która przeżyła dziecko swe, spadkodawcę, oprócz brania połowy pozostałego majątku na własność, ma prawo do używania przychodów dożywotnie z trzeciéj części dru-

(1) Kodex Cywilny Polski w r. 1825 nadany został w miejsce Księgi I całej i Tytułów V i XVIII Księgi III Kodexu Francuskiego co do reszty dotąd obowiązującego, (patrz Dziennik praw Tom X).

giéj połowy, która na braci i siostry stryjeczne lub cioteczne spada.

Z woli człowieka ustanowione być może używanie przychodów przez testament lub umowę. Przez testament ustanawiane bywa używanie przychodów w zapisie, jednemu własności, a drugiemu użytkowanie majątku pod najpowszechniejszą nazwą *dożywocia*, czyli używania przychodów ko końca życia, lubo i na pewny oznaczony tylko przeciąg czasu, takowe użytkowanie zapisaném byćby mogło. Przez umowę zaś ustanowione być może używanie przychodów w sposobie dobrodziejstwa darowizny, lub téż zobowiązania jakiegokolwiek rodzaju, bądź pod warunkiem, jak np. opłacania czynszu, wykonania czego, bądź za pewną cenę, zamianę i t. p. Ustanowione być może również na całe życie lub téż na czas tylko zakreślony (580).

Używanie przychodów ustanowione być może nietylko na majątku nieruchomym, jak np. dobrach ziemskich, domie, gruntach; lecz i ruchomym, czyli ruchomościach wszelkiego rodzaju, a nawet i zużyciu ulegających (581). Ze względu wszakże na obowiązek użytkującego z rzeczy zużyciu ulegających, zwrócenia takich rzeczy w téjże saméj ilości, jakości lub téż zapłacenia wartości onych (587) można słusznie uważać ustanowienie takiego uży-

wania przychodów *niewłaściwém* (1) jako zwyczajnych użytkowania korzyści nieprzynoszące.

Prawa używającego przychodów.

Kodex w artykule 582 położył za zasadę: że użytkujący ma prawo używać wszelkich przychodów, jakie można otrzymać z rzeczy.

Przychody są naturalne przemysłowe i cywilne: *Naturalnemi*, poczytują się owoce, które ziemia sama z siebie wydaje, jak grzyby, jagody, i t. p. niemniej przypłodek zwierząt domowych; — *przemysłowemi*: plony z uprawy gruntu otrzymane; — *cywilnemi*: dochody z najmu domów, dzierżawy dóbr, procenta od kapitałów, czynsze, i t. p. opłaty (583 i 584).

Wszelkie powyższe przychody, a w szczególności te z nich, które z majątku użytkowaniu poddanemu osiągnąć można, należą do mającego prawo używania przychodów od chwili rozpoczęcia się tego prawa; przestają zaś należeć z chwilą ustania onego (585, 586).

I tak: przychody naturalne i przemysłowe, połączone z gruntem w chwili rozpoczęcia się użytkowania, jak owo-

(1) Prawnicy Rzymscy, odróżnili użytkowanie rzeczy zużyciu podlegających, (res fungibiles) nazwiskiem *quasi ususfructus*. Justit: Justin: Haineccii.

ce na drzewach, zboża na pniu, należą do mającego prawo używania przychodów. Znajdujące się zaś w tym stanie w chwili ukończenia się użytkowania, należą do właściciela. A żadna ze stron nabywających prawa do tych przychodów, nie ma obowiązków zwracać drugiéj stronie kosztów uprawy i zasiewu gruntów (585). Jeżeliby przeto część owoców z drzew zebraną, a zboża zżętą była, w chwili rozpoczęcia się lub ukończenia używania przychodów, tak używający przychodów właściciel, ma jedynie prawo do pozostałych na drzewie i pniu.

Przychody cywilne poczytują się, że są nabywane dziennie i należą do używającego przychodów w stosunku czasu trwania użytkowania (586).

Tak więc, podług liczby dni roku, jedna trzechsetna sześćdziesiąta piąta część ceny dzierżawnéj, najmu lub innego przychodu cywilnego przypadać będzie używającemu przychodów za każdy dzień trwania jego prawa.

Używający przychodów użytkuje z wszelkich ruchomości na których prawo jego ustanowione zostało. Może używać rzeczy użyciem niszczących się, jako to bielizny, sprzętów pokojowych, i oddać je w takim stanie, w jakim po ukończeniu się jego prawa znajdą, byleby nie popsuł onych umyślnie lub nie do-

zwolił uszkodzić niedbalstwem swojém (589). Może zużyć rzeczy do zużycia służące, jako to: pieniądze, zboże, płyny; lecz winien zwrócić je w takiéjże ilości, jakości i cenie, przy kończeniu się używania przychodów, w jakich je przy rozpoczęciu się tego prawa otrzymał (587).

Jeżeli w majątku użytkowaniu poddanym znajdują się lasy do wrębu służące, używający przychodów, ma prawo używać wrębu, z wszelką wszakże oszczędnością, albo stosownie do zwyczajów właściciela, z zachowaniem czasu wycinania, oraz ilości i jakości drzewa, bez żadnego prawa do wynagrodzenia za zaniechanie wyciągnienia służących mu ztąd korzyści (590).

Jeżeliby zaś urządzone były poręby, czy to przez podział powierzchni lasu, czy to przez wyznaczanie pewnéj ilości drzew na całéj przestrzeni, czyby wreszcie ustanowione były pewne stałe termina czasu do przetrzebienia lasu, używający przychodów ma prawo pożytkować z wszelkich z tego względu dochodów, z zachowaniem się ściśle do zwyczajów właściciela (591).

We wszystkiah innych wszakże przypadkach, nie może używający przychodów, ciąć drzew większych, tylko obalonych lub złamanych używać. W razie potrzeby takowych drzew do naprawy,

do któréj jest obowiązanym, winien odnosić się o dozwolenie do właściciela (592). Może jednak brać tyczki do winnic, chmielu i t. p. potrzeb, i użytkować z lasu, podług zwyczaju właściciela (593).

Używający przychodów, może nietylko używać tego prawa osobiście, ale może je także darować, przedać lub wydzierżawić (595), a obdarowany lub nabywca, mogą tak długo korzystać z tego prawa, jak długo korzystałby z niego ten, dla kogo ustanowioném było.

Co do kontraktów dzierżawy lub najmu, przez użytkującego zawartych, przedłużonych lub odnowionych, te, po ustaniu użytkowania, nie obowiązują właściciela, jeżeli zawarcie, przedłużenie lub odnowienie nastąpiło wcześniéj, jak rokiem przed terminem, od którego wykonanie ma się zaczynać, chybaby to wykonanie, za trwającego jeszcze użytkowania było zaczęte.

A i w tym razie, dzierżawcy lub najmującemu służy jedynie z takich kontraktów prawo ukończenia bieżącego trzechletniego przeciągu czasu (art. 197 i 198 K. C. P., 595 u 2 K. F.)

Używający przychodów, użytkuje z przybycia, przez odsep, do gruntu na którym ustanowione jest prawo jego (596); używa praw służebności, i w ogóle wszel-

kich praw, których właściciel mógł używać, w takim sposobie jak sam właściciel (597), używa i zawsze tak jak sam właściciel kopalni, lecz tylko zaczętych przed rozpoczęciem użytkowania.

Obowiązki używającego przychodów. Obowiązki użytkującego odnoszą się do samego objęcia w używanie przychodów, i do czasu tego używania.

Przy obejmowaniu majątku w używanie przychodów, mający nadane sobie to prawo, obowiązany:

a) przyjąć wszystkie rzeczy w tym stanie, w jakim się znajdują,

b) postarać się o sporządzenie, przez Rejenta, inwentarza, ruchomości i opisu stanu nieruchomości, a to po należytém za pośrednictwem woźnego, wezwaniu właściciela do assystowania temu; gdyby zaś właściciel nie stawił się, doręczyć mu następnie kopię dopełnionych czynności; przed uzupełnieniem bowiem tego obowiązku do korzystania z prawa swego przystąpić nie może (600).

c) stawić rękojmię (kaucyę) na zapewnienie, że użytkować będzie z majątku jak dobry gospodarz, jeżeli aktem ustanawiającym używanie przychodów, od takiéj rękojmi uwolnionym nie zoztał (601).

Opóźnienie w stawieniu rękojmi, opóźnia objęcie majątku użytkowaniu pod-

danego, nie pozbawia jednak żadnych korzyści, które od chwili zaczęcia się prawa używającego przychodów, do niego należą (604).

Lecz w razie niestawienia rękojmi, nieruchomości oddane zostają w dzierżawę lub pod administracyą (en séquestre), kapitały poddane użytkowaniu i summy zebrane ze sprzedaży produktów umieszczają się na procent; a dopiero ten dochód z dzierżawy lub administracyi i procentu, jest zyskiem mającego prawo użytkowania (602). Ruchomości nawet użytkowaniu poddane, a użyciem niszczące się lub zużyciu podległę, w braku rękojmi, mogą być na żądanie właściciela sprzedane i summa ztąd na procent dla użytkującego przypadający oddaną. Może jednakże mający prawo używania przychodów, otrzymać część ruchomości do zwykłego swego użycia, za zapewnieniem pod przysięgą złożoném, że takież same odda przy ukończeniu ich użytkowania (603).

Wolnymi są od stawienia rękojmi, ojciec lub matka mający prawne użytkowanie z majątku swych dzieci, oraz przedawcy majątku i darujący, którzy zastrzegli sobie używanie z niego przychodów (601).

Obowiązki użytkującego podczas trwania używania przychodów, wypływają

powiększej części z zasad: że winien użytkować jak dobry gospodarz, że przyjmuje rzeczy w stanie, w jakim się znajdują (600 i 601).

Powinien przeto, chronić się wszystkiego, coby mogło uszkodzić majątek, a czynić wszystko, coby przedsiębrał rządny gospodarz.

Nie może zmieniać przeznaczenia budowli, jak np. zwyczajnego mieszkalnego domu na zajezdny, jednego pokoju dzielić na dwa, dwa łączyć w jeden, zmieniać wejścia do domu.

Nie może niszczyć gaików, ani ogrodów spacerowych zamieniać na warzywne dla zysku swego, ani alei lub dróg dla zasiewu zaorywać, ani znowu zostawiać odłogiem gruntów zdatnych do uprawy.

Słowem, winien utrzymywać rzeczy w stanie, w jakim je znajduje, bez żadnéj w nich zmiany. (1)

Z tąd też obowiązanym jest tylko do takich napraw, których przyzwoite utrzymanie rzeczy wymaga. Większe zaś naprawy, jako to, mur główniejszy, sklepienie, zaprowadzenie nowych belek, danie dachu całego, postawienie grobli, murów podpierających i całkowite ogrodzenie, należą do właściciela; a ciężar

(1) Toullier, le droit civil T. II. Nr. 424, 425.

wykonania onych spada na użytkującego wtenczas, jeżeli zaniedbaniem napraw do utrzymania służących, potrzebę większych spowodował (605 i 606).

Obowiązanym jest używający przychodów do zaspakajania wszelkich corocznych opłat, jak podatki, które zwykle na przychody nakładane bywają (608). Ma także obowiązek przykładać się do ciężarów, jakieby na własność nałożone być mogły, a mianowicie: gdyby zaspokoił je właściciel, płacić mu, przez czas użytkowania z tej jego własności, procenta, albo zaspokoić je samemu, aby otrzymać zwrot takiego swego kapitału bez procentu, przy skończeniu użytkowania (609).

Obowiązanym jest używający przychodów, na mocy zapisu testamentowego zaspokoić łącznie z sukcessorami długi spadku. A to w sposobie następującym:

a) użytkujący na mocy testamentowego zapisu ogólnego, czyli z ogółu majątku po testatorze pozostałego, powinien w zupełności zaspokajać z używania przychodów wszelkie zapisane przez testatora czynsze, opłaty dożywotnie i pensye alimentarne. Jest to jego wyłącznie obowiązkiem i nie może nic wymagać od sukcessorów za takie zaspo-

kojenie. Co do innych długów spadku, jeżeli użytkujący chce je zapłacić, wrócony mu będzie kapitał bez procentu, przy ukończeniu się używania przychodów; — jeżeliby zaś niechciał, wolno jest właścicielowi, albo te długi zupełnie zapłacić i wtedy używający przychodów powinien mu dawać od wyłożonego kapitału procenta, przez czas swego użytkowania, albo też wystawić na przedaż część majątku wartości odpowiedniéj summie długów, a wtenczas użytkowanie tylko na pozostałéj reszcie majątku pozostanie.

b) Użytkujący na mocy testamentowego zapisu pod tytułem ogólnym, czyli z pewnéj części całego majątku np. połowy, trzeciéj lub czwartéj części, albo np. ze wszystkich nieruchomości, lub ze wszystkich ruchomości, powinien: zaspakajać zapisane przez testatora czynsze, opłaty dożywotnie lub pensye alimentarne, w takiéj części, jaką część całego majątku, do używania z niéj przychodów otrzymał, nie mogąc nic wymagać za takie zaspokojenie. Co zaś, do innych długów spadku, jeżeli podobnież w stosunku do poddanej swemu użytkowaniu części majątku, zechce zaspokoić część długu, kapitał jego bez procentu, będzie mu zwrócony przez właściciela, przy kończeniu się użytko-

wania; jeżeli nie zechce założyć swego kapitału, wtenczas właściciel może, albo zapłacić tę część sam, a używający przychodów, przez czas użytkowania, procenta mu niszczać winien będzie, albo też może przedać część majątku podległego użytkowaniu, wartości odpowiedniéj części długu z majątku tego przypadającéj (610 i 612). Tak np. gdyby testator zapisał używanie przychodów na połowie swego pozostałego majątku, wartości ogólnéj sto tysięcy złotych, a dług ciążący ten spadek wynosił 30 tysięcy, przypadałoby, na połowę poddaną używaniu przychodów, do zaspokojenia 15 tysięcy, jeżeliby więc zapłacił je używający przychodów, miałby sobie zwrócony po ukończeniu użytkowania swego kapitał 15 tysięcy bez procentu, jeżeliby zaś użytkujący nie chciał założyć takiego kapitału, właściciel czyli sukcessor, albo może zapłacić i te 15 tysięcy, a użytkujący będzie w obowiązku płacić mu od nich procenta, albo może sprzedać tyle z téj połowy majątku używaniu przychodów poddanemu, ile na zebranie 15 tysięcy sprzedać wypadnie.

Używający wszakże przychodów z mocy zapisu testamentowego szczególnego, czyli z oznaczonego wyraźnie przedmiotu, np. wsi, domu, fabryki, i t. p. nie

ma obowiązku przykładać się wcale do długów, nawet hypotekę takowego przedmiotu ciążących, owszem w razie, gdyby do zaspokojenia onych został znaglonym, ma zupełną możność poszukiwać zwrotu na właścicielu (611).

Obowiązanym jest użytkujący ponieść wszelkie koszta wynikłe z processów, jego używania przychodów dotyczących (613). Winien uwiadomić właściciela w każdym razie, ilekroćby, w czasie jego użytkowania, miało miejsce jakiekolwiek ze strony trzecich przywłaszczenie czego z gruntu, lub inne pokrzywdzenie prawa własności; zaniedbanie zaś tego uwiadomienia czyni go przed właścicielem, za wszelkie wynikłe ztąd szkody, tak odpowiedzialnym, jak za spustoszenia przez niego samego zrządzone (614).

Użytkujący z gruntu i drzew na nim rosnących, owocowe drzewa uschłe lub przypadkowo złamane, albo wyrwane, ma obowiązek zastąpić innemi (594); wzięte zaś ze szkoły drzewnéj, w tejże samej ilości odsadzić (590, 2).

Użytkujący ze stada zwierząt, zginione sztuki z przypłodku innych zastąpić jest obowiązany. Jeżeliby wszakże przez przypadek lub chorobę całe stado wyginęło, powinien tylko skóry albo wartość onych właścicielowi oddać (616).

Podobnież, gdyby używanie przychodów ustanowione było na pojedynczém zwierzęciu i to żyć przestało, bez winy użytkującego; nie będzie on obowiązanym dać za nie innego, ani go zapłacić (615).

Prawa i obowiązki właściciela majątku użytkowaniem obciążonego.

Właściciel majątku na którym służy innéj osobie używanie przychodów, pozbawionym będąc wyłącznego użytkowania, ma zawsze prawo bronić całości tego swego majątku przeciw wszelkim przywłaszczeniom i pokrzywdzeniom ze strony osób trzecich (614); przestrzegać by używający przychodów nie używał na złe prawa swego, nie pustoszył gruntów, nie dopuszczał zniszczenia, przez niedostateczne utrzymywanie rzeczy, a nawet w takim przypadku może żądać zniesienia prawa używania przychodów (618). Niemniéj służy zawsze właścicielowi prawo rozrządzenia takim majątkiem bądź przez testament, bądź darowiznę, bądź umowę, jakkolwiek ani darowizna, ani przedaż, ani wszelkie inne rozporządzenie właściciela majątku, nie wpływa na prawo używającego z niego przychodów, które w swéj mocy, do zakreślonego w akcie ustanowienia czasu, pozostaje, chybaby sam użytkujący zrzekł się onego (621).

Obowiązanym jest wszakże z swéj strony właściciel majątku używaniu przy-

chodów poddanego, w ogóle wstrzymać się od wszystkiego coby użytkowanie utrudniać lub tamować mogło (599). W szczególności zaś, ma obowiązek: ponosić wspólnie z używającym przychodów, ciężary na własność nałożone (609), w sposobie wyżéj pod tytułem o obowiązkach użytkującego oznaczonym; dopełnić ważniejsze naprawy, jako to: mur główniejszy, sklepienie, zaciągnienie nowych belek, danie dachu całego, usypanie grobli, postawienie murów podpierających i ogrodzenia całkowitego (605 i 606). Nie ma wszakże obowiązku odbudowywać na nowo, to co przez dawność upadło lub przypadkiem obalone zostało (607).

Ustanie używania przychodów. Gdyby samo prawo używania przychodów z jakiegokolwiek majątku, mogło pozostać nazawsze oddzielnie od prawa własności tego majątku; to ostatnie byłoby czczym tylko tytułem i stałoby się zupełnie bezużytecznêm. Prawodawca też Kodexowy postanowił; że nie może być prawo używania przychodów wieczystém. Podług przepisów kodexu ustaje ono rozmaitemi sposoby, wywiedzionemi już z natury rzeczy, już ze ścisłéj sprawiedliwości. A tak prawo używania przychodów ustaje:

1. Ze śmiercią użytkującego (617), jako bowiem prawo przywiązane do oso-

by, z chwilą jej śmierci winno wrócić do prawa własności, z którego wypływa.

2. Ze śmiercią osoby trzeciéj, któréj życie przyjęte było za zakres trwania używania przychodów. Może bowiem prawo używania przychodów tak ustanowioném być do czasu życia trzeciéj osoby, jakby ustanowioném było na pewny przeciąg czasu. W tym przypadku używanie przychodów nie przestaje być prawem przywiązanem do osoby użytkującego i kończy się z jego śmiercią. Lecz także ustaje w tym razie ze śmiercią trzeciéj osoby, któréj życie wzięto za kres najdłuższego trwania użytkowania. (*)

Jeżeli wszakże używanie przychodów ustanowioném zostało do czasu, aż pewna osoba trzecia dojdzie oznaczonego wieku; trwa ono do téj epoki, choćby owa trzecia osoba zmarła przed oznaczonym wiekiem (620), ponieważ nie życie trzeciego miane było na względzie, lecz oznaczona lat liczba.

Ta przecież zasada nie ma zastosowania do użytkowania z majątku dzieci, służącego z art. 342 K. C. P. ojcu w czasie małżeńskiego pożycia, a po rozwiązaniu małżeństwa ojcu lub matce, która go przeżyła, do dojścia dzieci do

(*) Toullier, le droit civil T. II No. 449.

pełnoletności. To użytkowanie ustanowioném jest ze względu na władzę rodzicielską i starania, jakie ojcowie i matki łożą około swoich dzieci. Te zaś dwa względy ustają ze śmiercią dzieci, użytkowanie przeto kończy się z téj przyczyny. W tym więc to szczególnym i jedynym przypadku, wbrew ogólnym prawidłom, używanie przychodów ustaje ze śmiercią właściciela majątku. (*)

3. Używanie przychodów kończy się z upływem czasu na jaki ustanowione zostało (617), niemniej spełnieniem warunku, który za kres użytkowania położono.

Tak np. gdyby kto ustanowił używanie przychodów z gruntu na czas dopóki syn jego obłąkanie cierpieć będzie, lub dopóki nie odzyska przytomności umysłu; użytkowanie ustanie, z ustaniem choroby.

Sam Kodex także w przepisach swoich mieści warunek, którego spełnienie może spowodować ustanie używania przychodów. Jeżeliby bowiem używanie przychodów ustanowioném było przez darowiznę między żyjącemi, w czasie któréj darujący nie miał dzieci; ustanie ono samém prawem za przybyciem darującemu, dziecięcia (960).

(*) Toullier, le droit civil T. II. N. 450 et 451.

4. Ustaje używanie przychodów przez połączenie się w ręku jednej osoby, prawa używania przychodów z prawem własności. Przestaje bowiem istnieć samodzielnie prawo używania przychodów, skoro mający to prawo staje się właścicielem majątku, na którym miał je sobie ustanowioném; a jakkolwiek nie przestaje on użytkować ze swego już majątku, wykonywa tylko prawo nieograniczone właściciela i z tego prawa używania przychodów, korzysta jako z wypływu prawa własności.

5. Używanie przychodów ustaje przez nieużywanie prawa w przeciągu lat trzydziestu (617). Lecz używanie familii użytkującego, dzierżawców jego i innych osób, w jego imieniu, zachowuje to jego prawo i zasłania je od przedawnienia.

6. Używanie przychodów ustanowione na korzyść miast, gmin i instytutów publicznych ustaje po latach trzydziestu (619). Bez takowego wyraźnym przepisem ograniczenia czasu, nadane prawo używania przychodów tym moralnym osobom, nie miałoby końca, byłoby wieczystém, bo miasta, gminy, instytuta nie mają kresu życia ludzkiego, wieki przetrwać mogą.

7. Używanie przychodów ustaje przez zupełne zniszczenie rzeczy na któréj było ustanowioném (617).

Jeżeli część tylko rzeczy została zniszczoną używanie przychodów zachowuje się na tém, co pozostało (623).

Jeżeli używanie przychodów ustanowioném było na budowli, która zniszczoną została przez pożar lub inny wypadek, albo obaliła się ze starości, używający przychodów nie ma prawa używania ani placu, ani materyałów. Lecz jeśli używanie przychodów ustanowioném było na majętności, któréj część tylko stanowiła owa budowla, używającemu przychodów służyć będzie prawo użytkowania tak z placu, jako i materyałów (624).

8. Używanie przychodów ustaje przez zrzeczenie się tego prawa ze strony użytkującego, gdy ten jest pełnoletnim i zostaje w nieograniczoném używaniu praw swoich.

Zrzeczenie się takie ma miejsce z przepisu kończącego artykuł 621. Lecz wierzyciele używającego przychodów mogą wyjednać unieważnienie takowego zrzeczenia się, gdyby uczynił to z ich krzywdą.

9. Używanie przychodów kończy się rozwiązaniem praw tego, kto je ustanowił, to jest: gdy uznaném zostanie, że

ustanawiający na majątku używanie przychodów, nie był onego właścicielem, albo, że miał tylko własność rozwiązaniu ulegającą; ponieważ nie mógł on nadać praw lepszych nad te, jakie sam posiadał.

Zresztą, przejście prawa własności rzeczy, używaniu przychodów poddanéj, w inne ręce, bądź przez sprzedaż, darowiznę, bądź przez spadek lub innym sposobem, nie wpływa bynajmniéj na żadną zmianę w prawie używającego przychodów, nię ma on żadnéj ztąd przeszkody w używaniu przychodów jeżeli się onego wyraźnie nie zrzekł (621).

10. Nakoniec używanie przychodów ustać może z powodu nadużycia, któregoby się dopuścił używający przychodów w swém używaniu; pustosząc grunta, lub dozwalając zniszczenia zaniedbaniem należytego utrzymania. Do sporów o zniesienie używania przychodów, z powodu takiego nadużycia, mogą wchodzić wierzyciele używającego przychodów w celu zabezpieczenia swych praw, mogą nawet ofiarować naprawę zrządzonego uszkodzenia i rękojmią na przyszłość. Wszakże służy władza Sądom, bez względu na ofiary wierzycieli, stosownie do wagi okoliczności, albo postanowić zupełne zniesienie używania przy-

chodów, albo rozporządzić objęcie przez właściciela w używanie przedmiotu użytkowaniem obciążonego, pod warunkiem iżby opłacał rocznie mającemu prawo używania przychodów, lub w prawie jego będącym, pewnéj oznaczonéj summy, aż do chwili ustania prawa użytkowania (618).

Używanie i mieszkanie.

Prawo używania przychodów, czyli użytkowania, które wyżéj określoném zostało, obejmuje już w sobie prawo używania i mieszkania. Pierwsze, to jest używanie, jest wypływem naturalnym posiadania prawa do ciągnienia użytków, jest warunkiem koniecznym do posiadania i zachowania tego prawa; nieużywanie bowiem majątku, na którym prawo użytkowania służy, jest aktem widocznym przynoszącym domniemanie prawne, że nieużywający zrzeka się tego prawa. Drugie, to jest prawo mieszkania jest prawem przybycia (accessorium) do głównego prawa użytkowania (principale); komu bowiem służy prawo użytkowania z domu mieszkalnego, służy mu niezaprzeczenie prawo mieszkania w niém. (*)

Prawo wszakże *używania* lub *mieszkania* może istnieć samodzielnie, bez-

(*) Z przyjętéj we wszystkich prawodawstwach, uświęconéj powagą wieków zasady prawa rzymskiego „accessorium sequitur suum principale."

względnie czy służy posiadającemu je prawo użytkowania, jest nawet rzec można postacią prawa użytkowania, mniéj jednak i o wiele jest rozciągłém; cechą bowiem ustanowienia onego jest głównie zaradzenie istotnéj potrzebie osoby, na korzyść któréj zostaje ustanowioném. Cecha ta wyraźnie odbija się w rozporządzeniach, które Kodex, w braku określenia granic prawa używania lub mieszkania przez akt nadający je, w przepisach swych podaje.

Ogólne zasady praw *używania* i *mieszkania* są:

że ustanawiają się i kończą tymże samym sposobem jak prawo użytkowania (625);

że nie można korzystać z praw takowych, bez poprzedniego stawienia rękojmi (kaucyi) i sporządzenia opisu stanu majątku i inwentarza (626);

że zyskujący te prawa winni korzystać z onych, jak dobry gospodarz (627);

że urządzają się przez akt, którym są ustanowione i podług takowego, mogą być więcéj lub mniéj rozciągłe (628).

Na przypadki gdy akt nadający prawo używania lub mieszkania nie oznacza rozciągłości takowego (629); Kodex stanowi przepisy następujące:

Mający prawo *używania* płodów ziemi, nie może wymagać onych więcéj jak na potrzebę swą i swéj familii. Mocen jest jednak żądać na potrzebę dzieci, które by mu przybyły po ustanowieniu tego prawa (630). Ale nie służy mu możność odstąpienia lub wynajęcia tego prawa (631).

Mający prawo *mieszkania* w domu, może w nim mieszkać wraz z swą familią, choćby nawet nie był w związkach małżeńskich w epoce nadania mu tego prawa (632). To prawo mieszkania ogranicza się przecież jedynie na pomieszkaniu konieczném do pomieszczenia się tego, komu służy i jego familii (633). Nie może zaś być ani ustąpioném ani wynajętém (634).

Jeżeli używający płodów gruntu, spożywa je wszystkie, lub mający prawo mieszkania cały dom zajmuje, obowiązanym jest ponosić koszta uprawy, reparacyi do utrzymania należytego stanu potrzebnych, opłacać podatki, tak, jak mający prawo użytkowania. Jeżeli zaś zużywa część tylko płodów, lub zamieszkuje pewną część domu, przykładać się winien w tym stosunku w jakim korzysta (635).

Używanie drzewa i lasów urządza

się wedle szczególnych przepisów (636). Stosowaném być powinno do przyjętych u nas zasad gospodarstwa leśnego.

(d. n.)

A. H......ski.

DZIAŁ II.

Alfabetyczny Wyciąg z Dziennika Praw.

się wiele szczególnych przepisów (636). Stosowaniem być powinno do przyjętych u nas zasad gospodarstwa leśnego.

(d. n.)

A. H.......ski.

ALFABETYCZNY WYCIĄG
Z DZIENNIKA PRAW
KRÓLESTWA POLSKIEGO
OBOWIĄZUJĄCYCH PRZEPISÓW
ADMINISTR. I SKARB.
które właścicielom Ziemskim obcemi być nie powinny.
(od tomu 1 do włącznie 35).

(*Dalszy ciąg*)

K.

Kollatorowie. T. III. str. 70. Post. X. Namiestnika Król. z d. 28 Stycznia 1817. (ogłosz. d. 10 Lipca 1817).

Art. 7.

Ubezpieczenie w Towarzystwie Ogniowém kościołów kollacyi prywatnéj, zależy od woli ich kollatorów, kollator nie assekurujący kościoła do jego kollacyi należącego, na przypadek pogorzenia onego, nie ma prawa żądać żadnéj od parafian pomocy przy jego restauracyi.

Kollator assekurujący kościół, sam składkę ogniową opłaca z wolnością je-

dnak odzyskania części przypadających od Parafian i Plebana, jeżeli ci do restaurowania kościoła zostają w jakowym obowiązku. W żadnym razie zabudowania Proboszczów z Towarzystwa nie są wyjęte, składkę z nich opłaca ten, kto ma obowiązek utrzymywania zabudowań takowych, lub dochód z nich pobiera. (patrz Dozór str. 73 Noworocznika z roku 1846).

Kontrakty. T. V Ukaz Najjaśn. Pana z dnia 14 (26) Kwietnia 1818, (ogłosz. d. 22 Czerwca 1818) str. 295.

Art. 69.

Kontrakt mocą którego dłużny właściciel przedaje dobra za szacunek niewystarczający na zaspokojenie długów hypotekowanych, jest tylko ważnym w stosunkach między przedającym i kupującym, nie naruszając w niczém praw wierzycieli do nieruchomości sprzedanych.

Kopce. Tom IV. Prawo z d. 14 (26) Kwiet. 1818. (ogłosz. d. 22 Czerwca 1818) str. 368.

Art. 103.

Powszechnemi znakami granicznemi, któremi Sędziowie lub Sądy Zjazdowe granice oznaczać mają, będą kopce z ziemi sypane, albo też rowy i wały, gdy te znaki strony rozgraniczające się dobrowolnie nad inne przeniosły. Graniczna miedza ma bydź szeroka łokci cztery, bez różnicy, czyli to w polach, lasach, lub na łąkach będzie prowadzona.

Art. 105.

Tam gdzie przez środek bagien, wód, lub litych piasków trudnośćby jaka zachodziła sypania kopców z ziemi, sta-

wiane będą słupy graniczne kamienne lub murowane, a przynajmniej drewniane z drzewa trwałego, grubości i wysokości przyzwoitéj.

Art. 106.

Każda dziedzina w węgielniku czyli narożności z innemi dziedzinami stykająca się, powinna mieć swój właściwy i oddzielny narożny kopiec, albo też słup graniczny.

Art 107.

Każdy kopiec węgielny czyli narożny, jeżeli z ziemi sypany będzie, powinien mieć wysokości łokci 4, a u spodu w około najmniéj łokci 12. Kopce zaś w ścianie sypane, powinny mieć miarę najmniéj 8 łokci około.

Oprócz tego, kopce w ścianie sypane, lub słupy, powinny mieć odległość jeden od drugiego, niemniéj jak o 5 sznurów daleką. W każdém załamaniu ściany granicznéj, powinien być usypany kopiec, lub dany słup

Art. 108.

W środek kopców ściennych i narożnych lub pod słupem, powinny być kładzione powszechnie dotąd używane znaki, jako to: cegła, szkło, butelki z prosem i z karteczkami obejmującemi napisaną datę wyroku lub protokułu granicznego, suzel żelazny lub węgle. Wolno także będzie dziedzicom kłaść w środek

kopców narożnych, lub pod słupami tablicę kwadratową metalową z wyrznięciem daty wyż wymienionéj i z wyrażeniem stykających się w węgielniku dziedzin; wolno również będzie tymże dziedzicom tablicę na słupach granicznych z podobnymże jak wyżéj napisem przybijać.

Art. 109.

Położone na ziemi w powyższym sposobie znaki graniczne co do ubikacyi miejsca, miary i odległości, oraz co do rodzaju znaków, nietylko w protokóle Sądowym, przez Sędziego lub Sąd Zjazdowy dokładnie opisane, ale też i przez Geometrę na mappie oznaczone być powinny.

Korrespondencye wolne od opłat stępla. T. IX. Prawo o Tow. Kredyt. Ziems. z r. 1825. str. 327.

Art. 207.

Wszelkie korrespondencye Władz Tow. Kr. Ziem., tudzież osób interessowanych, z temiż Władzami, wolne są od opłaty stępla i portoryi.

Na zasadzie dawn. Post. Rady Adm. i z d. 12 (24) Kwietnia 1846 r. N. 2617 Listy zast. przesyłane do Władz Tow. Kred. Z. dla dołączenia nowych kuponów, i zwracane po dołączeniu, wolne są także od opłaty pocztowéj.

Tom 34 Post. Rady Adm. z d. 5 (17) Kwiet. 1844 str. 5.

Art. 11.

Wszelkie korrespondencye pomiędzy Władzami, jako też podania prywatnych czyli to przy ubezpieczaniu, czyli przy dochodzeniu szkody, odbieraniu i kwito-

waniu z należytości za pogorzele, wolne są od użycia papieru stęplowego.

Art. 12.

Wszelkie podobne korrespondencye, wolne są od opłaty pocztowéj.

Korrespondencye z Bankiem (patrz Bank w Now. dla Ziemian z r. 1846. str. 57.

Kościoły filialne. Tom XVII. Post. Rady Administ. z d. 18 (30) Czerwca 1835 (ogłosz. dnia 27 Lip. 8 Sierpnia 1835, str. 71.

Art. 1.

Kościoły filialne, które właściciele dla własnéj i włościan w dobrach swych dogodności lub innych widoków, bez przyłożenia się parafian, wystawili, własnym też kosztem, bez niczyjéj pomocy reperować sami powinni, co przecież od obowiązku przykładania się do składki w razie reparacyi lub stawiania nowego kościoła parafialnego (Matrix) uwalniać ich nie może.

Art. 2.

Kościoły filialne, które dla dobra i dogodności całéj parafii, już to z powodu jéj rozległości, już też dla innych przeszkód miejscowych przecinających pewną liczbę wsi od kościoła parafialnego, a tém samém tamujących łatwość mieszkańcom uczęszczania w każdym czasie na nabożeństwo, są erygowane, i w których wszelkie obrządki religijne są odbywane, stosownie do przepisów wymienionych powyżéj Dekretów Królewskich i podług zasad tamże wskazanych, kosztem ogółu parafian zarówno z ko-

ściołami parafialnemi odbudowywane i reperowane być winny.

Ł.

Łąki. Tom IV. Ukaz z dnia 14 (26) Kwiet. 1818 (ogłosz. d. 22 Czerwca 1818) str. 351.

Art. 76.

Jeżeli przedmiotem spornym będą grunta orne, łąki, kolonie lub dochody gotowe i t. p. — w tym przypadku sąd zjazdowy takowe przedmioty sporne w posiadaniu téj strony, która je przed zapadłym wyrokiem posiadała, aż do prawomocnego wyższéj Instancyi zapaść mającego wyroku, zostawi.

M.

Machiny. T. VIII. Post. Xięcia Namiest. z dnia 8 Lipca 1823 (ogłosz. d. 11 Sierp. 1823) str. 96.

Art. 1.

Przy zajmowaniu w posiadłościach wiejskich ruchomości nie mogą być przez komorników zajmowane: wszystkie narzędzia, sprzęty i machiny gospodarskie i rolnicze, narzędzia do prowadzenia miejscowych założeń i fabryk potrzebne, jako to: w gorzelniach i browarach, kotły, kadzie, kilsztoki, alembiki, prassy, fassy, kuffy, garnce, beczki i wszystko, co służy do robienia piwa lub wódki. — W młynach naczynia do mielenia, żelastwo i drzewo do naprawy potrzebne.

Miedze. Tom IV. Ukaz z dnia 14 (26) Kwiet. 1818 str. 369.

Miedza graniczna: patrz *kopce.*

Art. 155.

Miedze i znaki graniczne przez strony rozgraniczone starownie w najlepszym stanie utrzymywane będą: odnawianie ich urzędowe co lat 25 ma następować, którego gdyby jakiéj bądź posiadłości ziemskiéj właściciel zażądać w czasie przyzwoitym zaniedbał, karze pięćset złotych ulegnie.

Młyny wietrzne. Tom VII. Postanow. Xięcia Namiest. z d. 12 Lutego 1822 (ogłosz. dnia 27 Marca 1822) str. 316.

Art. 5.

Młyny wietrzne nie bliżéj jak w odległości 20 sążni od drogi bitéj zakładać wolno.

Mosty. To samo Postanowienie.

Art. 18.

Zakładanie ognia pod mostami lub w mniejszéj nad 100 sążni odległości od mostów znaczniejszych, zakładanie popasów lub noclegów pod mostami, przejeżdżanie lub przechodzenie z ogniem nieprzykrytym, przez mosty, zakazanem jest pod karą art. 519 kodexu karnego.

N.

Narzędzia, T. VII. Postan. Xięcia Namiest. z d. 12 Lutego 1822 (ogłosz. dnia 7 Marca t. r.) str. 318.

Art. 9.

Narzędzia rolnicze podczas letniéj pory, jako to: pługi, brony i t. p. których wleczenie szkodliwém jest dla drogi bitéj, nie mogą być prowadzone tylko na kołach lub na saniach, równie drzewo na czterech tylko kołach lub na saniach

wiezione być ma, w żadnym zaś przypadku wleczoném być nie może, pod karą złp. 2 za każde przewinienie i za wynagrodzeniem uszkodzenia.

Narzędzia, patrz Machiny Ogniowe.

O.

Odpływ wolny wód i spory pomiędzy właścicielami gruntów. Tom VI. Post. Xięcia Namiest. z d. 10 Październ. 1818 (ogłosz. d. 22 List. t. r.) str. 232

Art. 1.

Przedsiebranie środków do wolnego odpływu wód jest attrybucyą wyłączną Władzy administracyjnéj.

Art. 2.

Spory o własności albo o prawo użytkowania z rzeczy lub gruntu, albo o prawo z umowy wynikające, lub o wynagrodzenie za szkody pochodzące z przetrzymania lub podniesienia nieprawnego wody, należą do drogi sądowéj.

Spory takie nie mogą tamować działań Władzy Administracyjnéj.

Art. 3.

Do wolnego odpływu i przyjmowania wód, służyć będą ogólne zasady następujące:

a) Każdemu właścicielowi wolno jest od gruntów spuszczać i ochraniać je od spadku wody dowolnie ściekającéj pomimo zwyczajnych rowów i kanałów.

b) Jeżeli jednak właściciel, którego

grunta wyżéj są położone, nie jest w stanie wodzie takowéj przez stosowne na gruncie swoim środki, ścieku ułatwić, na ten czas sąsiad, którego grunta niżéj są położone, obowiązany jest wodę przyjąć, i pierwszemu prawa ścieku dozwolić.

c) Z tém wszystkiém właściciele poniżéj grunta mający, nie są do tego obowiązani, skoro dla naturalnych przeszkód jeden z nich nie będzie mógł wodzie dalszego odpływu ułatwić.

d) Lecz i w takim razie, może Rząd zniewolić sąsiadów grunta swe poniżéj mających, do pozwolenia odpływu, jeżeli korzyści i pożytki właściciela, grunta wyżéj mającego, przewyższają znacznie szkodę, jakaby się sąsiadom, których grunta są niżéj położone, wyrządzić mogła: niemniéj jeśli pierwsi są w stanie i przystają na zupełne drugich wynagrodzenie.

e) Jeżeli dla ułatwienia odpływu, bicie rowów okaże się koniecznem, ci którzy ztąd użytkować będą, winni stosownie do wspólnych przyczynić się kosztów.

f) Jeżeli właściciel gruntu, którym rów ma bydź wybijany, żadnego ztąd nie będzie mógł mieć użytku, na ów-

czas ani do bicia jego, ani do utrzymywania, przykładać się nie jest obowiązany.

g) Nadto poniesiona przez to szkoda, rachując straconą biciem rowu ziemię, winna mu być podług oszacowania biegłych przysięgłych wynadgrodzona.

Ogniowe narzędzia ratunkowe. Tom VI. str.

Porządki ogniowe w które zaopatrzyć się należy są: bosaki, kubły skórzane lub słomianelakierowane, sikawki ręczne, wężowe lub węborkowe, beczka sposobna do rozwożenia wody, drabina do przenoszenia zdolna.

Post. Rady. Admin. d. 1 (13) Września. 1836 r. T. XX. st. 154

Art. 3.

Kształt bosaków i długość drągów od 7 do 8 łokci wynosić mogące, zastosowane być mają do miejscowéj potrzeby, narzędzia te powinny być trwałe, żelazem okute a drąg po bokach w długości łokcia prętami żelaznemi umocowany.

P.

Pan, jego obowiązki i prawa względem służących patrz *klassy służących* Noworocznik dla Ziemian rok 2-gi 1846.

Pastwiska. (Tom XIII. Ukaz z d.

16 (28) Czerwca 1830, (ogłosz. 23 Sierpnia t. r.).

Plebany (patrz Dozór).

Płody. Tom VI. Post. X. Namiest: Król z d. 6. Czerw. 1818 (ogło. 29 Lip. 1818) str. 42.

Art. 1.

Od dnia 1 do dnia 15 Czerwca r. 1819 i tak daléj co dwa lata odbywać się będą w mieście Warszawie wystawy publiczne dzieł wyborniejszych przemysłu krajowego.

Art. 2.

Płody znakomite rolnictwa, kunsztów i rękodzieł wystawiane będą w sali Ratusza miasta Warszawy w oddzielnych przedziałach.

Art. 4.

Tylko mieszkańcy w kraju osiedli do tych popisów będą przypuszczonemi, Kommissarze do tego przeznaczeni, przed wystawieniem przedmiotów na widok publiczny rozpoznają dowody, czyli przedmioty są rzeczywiście owocem przemysłu krajowego, i listy ubiegających się roztrząsnione, właściwym Kommissyom Rządowym podadzą.

Art. 5.

Nagrody dla ubiegających się przeznaczone są dwojakie, medale i nagrody pieniężne.

W miarę ważności przedmiotu, mogą być przyznane razem jednéj osobie medal i nagroda pieniężna za przedmiot, który Rząd nabędzie.

Art. 6.

Medale wybite zostaną złote, z których Jeden wartości 25 dukatów.

Trzy po 15.

Trzy po 10.

Podług wzoru jaki Kommissye Rządowe Wyznań i Oświecenia publicznego, tudzież Spraw Wewnętrznych i Policyi wspólnie Nam podadzą do zatwierdzenia.

Art. 7.

Na koszta wybicia medalów i nagrody pieniężne przeznaczamy na każde wystawienie 10000 zł. z funduszów nadzwyczajnych Kommissyi Rządowéj Spraw Wewnętrznych i Policyi, 6000 zł. pols. z funduszu Kommisyi Rządowej Wyznań i Oświecenia publicznego.

Art. 8.

Tak medale jak nagrody przysądzane będą ostatecznie przez właściwe Kommissye Rządowe, za zdaniem sprawy przez biegłych których do tego przeznaczą. (*)

(*) Oprócz wystawy płodów znakomitych rolnictwa, bywa także przez Dyrekcyą wyścigów Konnych i Wys: Zw: Gosp: urządzaną corocznie, wystawa Zwierząt gospodarskich, a jakkolwiek ogłoszanemi są w czasie swoim, przez pisma publiczne, udzielane nagrody za przedstawiane na wystawie zwierzęta gospodarskie w kraju naszym wychodowane, sądzimy jednak że nie będzie zbyteczném, powtórzenie i zogółowanie nagród tych w latach ubiegłych przez Tow. Wysć. Kon. i Wyst. Zwierz. Gosp. udzielonych, oraz cen, za jakie okazane zwierzęta zakupione zostały. Wykaz tych nagród znajduje się na końcu niniejszego alfabetycznego wyciągu.

Poczty. Wyjątki z Urządzeń Pocztowych.

Art. 1.

Każdy chcący jechać końmi pocztowemi, winien oświadczyć na Stacyi Pocztowéj, z któréj wyjeżdża, imie, nazwisko, stan lub godność swoją, miejsce dokąd jechać zamierza i wskazać imiennie wszystkie osoby razem z nim jadące, jaki ma powóz, ile koni do niego potrzeba, o jakim czasie konie mają bydź dostawione; nakoniec jak ma bydź śpieszna jazda to jest: czyli zwyczajna extrapocztowa lub kurjerska.

Art. 2.

Poczthalter po otrzymaniu wiadomości w poprzednim Artykule wymienionych, i po obejrzeniu powozu, niezwłocznie wyprawia podróżnego na zasadzie ogólnych prawideł; a w żadnym przypadku wyjąwszy braku koni do jazd już użytych, lub żądanéj większéj liczby koni nad tą, która na stacyi jest utrzymywana, jadącego w dzień najdłużéj w przeciągu minut 15, a w nocy minut 30 wyprawić powinien.

Art. 3.

W przypadku braku koni, Poczthalter dołożyć winien wszelkiego starania, aby dostawić ile możności w jak najkrótszym czasie konie dla podróżnego; na wystaranie się koni oznaczony jest dla Poczthaltera czas jedna godzina w porze dziennéj, a półtory godziny w porze nocnéj.

Art 4.

Podróżny któryby w ciągu drogi zamierzył zmienić osoby pierwiastkowo z nim jadące, lub nowe przybrać, obowiązany jest oznajmić to na pierwszéj Stacyi Pocztowéj w celu sprostowania Ceduły Extrapocztowéj.

Uchybiający temu przepisowi podróżny, uważanym będzie jako sprzeciwiający się rozporządzeniu Rządu i jako taki do odpowiedzialności pociągniętym zostanie.

Art. 5.

Jeżeli podróżny jadący końmi pocztowemi wyprawionym był początkowo w powozie pocztowym na ressorach a na następnych stacyach nieznajdowałyby się podobne powozy, wówczas poprzestać winien na użyciu zwyczajnych bryczek pocztowych.

Art. 6.

Na smarowanie powozów tak we dnie jako i w nocy liczy sie minut dziesięć.

Jadący po kuryersku, bez najmniéjszéj zwłoki, natychmiast na każdéj Stacyi wyprawiani bydź powinni.

Art. 7.

Dla jadących pocztą w stosunku ciężaru powozów, ilości osób i stanu drogi, oznaczona jest następna liczba koni.

	Ilość koni	
	na drodze bitéj.	na drodze zwyczajnéj.
Do zwyczajnych niekrytych bryczek z pomniejszym ładunkiem.		
skoro jedzie jedna lub dwie osoby	2	2
dla jadących trzech osób	2	3
Do zwyczajnego kocza pokrytego na dwie osoby lub do takiejże bryczki z ładunkiem z przodu i z tyłu . .	2	3
Do kocza na cztery osoby i do takiéjże bryczki, pólkrytych, jakoteż całkowicie krytych, czyli tak zwany Verdeck mających z przodu, z tyłu i na pokryciu obładowanéj	3	4
Do karety podwójnéj z przodu i z tyłu obładowanéj . .	3	4
Do karety podwójnéj z przodu z tyłu i na wierzchu tak zwaną Vaszą obładowanéj	4	5
Do karety poczwórnéj z przodu tylko i z tyłu obładowanéj	4	5
Do karety poczwórnéj mającéj ładunek z przodu, z tyłu i Vaszę na wierzchu . . .	5	6
Do karety poczwórnéj, skoro w niéj siedm i więcéj osób się mieści, chociażby mniejszym ładunkiem była obciążona jak w poprzednim wymieniono ustępie	5	6

Uwaga. 1. Gdyby jadący wzbraniał się za tyle koni ile powyżéj przepisano zapłacić, wtedy danie koni, zupełnie onemuż odmówioném być może.

Uwaga 2. Do osób jadących nie tylko się liczą sami podróżni, lecz oraz ich służący.

Uwaga 3. Jedno dziecko do lat dziesięciu nie liczy się do liczby osób jadących, dwoje zaś dzieci za jedną osobę są uważane.

Art. 8.

Czas do jazdy extrapocztowéj i kurjerskiéj oznaczony stosownie do stanu drogi, liczyć się ma na jedną godzinę przy jeździe:

Extrapocztowéj na drodze bitéj 10 a na drodze zwyczajnéj 8 wiorst.

Kurjerskiéj na drodze bitéj 15 a na drodze zwyczajnéj 12 wiorst.

Art. 9.

Jadący opłacają należytość za wszystkie konie do powozów ich zaprzężone, w stosunku odpowiednim pośpiechowi z jakim jadą, a mianowicie:

a, jadący extrapocztą płacą za każdego konia na jedną wiorstę po 5 kopiejek srebrem licząc w to $\frac{3}{4}$ kopiejki srebrem trynkgeldu dla Pocztyljona.

b, jadący po kuryersku, płacą po siedm

kopijek srebrem licząc w to trynkgeld pocztylioński po $\frac{8}{4}$ kopijki srebrem.

Art. 10.

Opłata należytości extrapocztowéj i kuryerskiéj, tudzież trynkgeldu w Artykule 9 wskazanéj, uiszczaną jest na wszystkich Stacyach Królestwa Polskiego oprócz Warszawy i pierwszych w koło niéj położonych stacyj, stosownie do rzeczywistéj odległości. Od Warszawy zaś do pierwszych Stacyj w koło niéj będących i nawzajem od tychże Stacyj do Warszawy, opłaca się należytość extrapocztowa lub kuryerska wraz z trynkgeldem za dodatkowe siedm wiorst czyli tak zwaną milę Królewską.

Art. 11.

Oprócz wskazanych w poprzednich Artykułach opłat należytości extrapocztowéj lub kuryerskiéj, jakoteż trynkgeldu podróżni opłacają jeszcze postanowione myto mostowe i za przewóz na rzekach; w Warszawie Wagmistrzowi za zamówienie i przyprowadzenie koni extrapocztowych i kuryerskich do miejsca wyjazdu po 15 kopiejek srebrem od każdego powozu, na innych zaś Stacyach opłata takowa nie ma miejsca.

Art. 12.

Za smarowanie własnego powozu tam

gdzie istotnie powóz będzie smarowany, płaci się po 5 kopijek srebrem.

Jeżeli do smarowania własnego powozu podróżnego, użytém jest smarowidło Poczthaltera, wtedy jadący płaci za smarowanie sadłem w ogólności 15 kopijek srebrem za smarowanie zaś smołą lub dziegciem w ogólności $7\frac{1}{2}$ kopijek srebrem.

Art. 13.

Za powóz pocztowy opłaca jadący na wszystkich Stacyach:

a, za powóz na ressorach po dwie kopijki srebrem na wiorstę.

b, za zwyczajną niekrytą bryczkę pocztową po 1 kopijce srebrem na wiorstę.

Uwaga. Za powóz pocztowy od Warszawy do pierwszych Stacyi w koło niéj będących i nawzajem od tychże Stacyi do Warszawy, podróżny opłaca za powóz na ressorach po cztery, a za zwyczajną bryczkę nie krytą po dwie kopijki srebrem na wiorstę.

Art. 14.

Żaden podróżny pod jakim bądź pozorem, wyjąwszy braku koni, niepowinien być dłużéj zatrzymywany nad czas w Art. 2 i 3 oznaczony.

Jeżeli podróżny bez ważnych powodów zatrzymywanym będzie na Stacyi nad czas Art. 2 określony, w takim ra-

zie Poczthalter opłaca za karę po 90 kopijek srebrem za każdy kwadrans zaszłego opóźnienia w wyprawieniu podróżnego.

Art. 15.

Jeżeli podróżny przez sztaffetę lub przez cyrkularz zawiadomi poprzednio Poczthalterów o czasie swego przejazdu i o potrzebnéj liczbie koni, wtedy konie pocztowe na czas przez podróżnego oznaczony, na każdéj Stacyj dniem i nocą w zupełnéj gotowości być powinny, tak, aby jadący, dalszą swą podróż odbydź mógł bez najmniejszego zamitrężenia.

Skoro zaś podróżny nie z winy poczty przybędzie na stacyą ośmią godzinami późniéj nad czas przez niego samego wskazany, wówczas oprócz zwyczajnéj należytości, winien zapłacić jeszcze i za czekanie po jednéj kopijce srebrem od konia na wiorstę.

Podróżny spóźniający jazdę swą o godzin 12, taxę kuryerską opłaca, a gdyby konie czekały na niego przez 24 godzin, wtedy za dalszą swą podróż płaci podwójną taxę kuryerską.

Art. 16.

Poczthalterowie winni surowo przestrzegać pocztylionów, aby wyjąwszy złych i piasczystych dróg, odwozili podróżnych niezawodnie w czasie Art. 8 przepisanym, w przeciwnym razie, pocztylion za każdy

kwandrans opóźnionéj jazdy, opłaci za karę po 30 kopijek srebrem, gdyby zaś opóźnienie w jeździe nastąpiło nie z winy pocztyljona, lecz z powodu złego stanu koni lub uprzęży, wtedy Poczthalter ulega karze 90 kopijek srebrem za każdy kwandrans spóźnienia.

Art. 17.

Żaden podróżny jadąc nie ma prawa wymagać śpieszniejszéj jazdy nad przepis w Art. 8 wskazany. W czasie zaś złych lub piaszczystych dróg, jazda ile możności śpiesznie ma być odbywaną. Gdyby zaś na natarczywe nalegania popodróżnego w skutek przyśpieszonéj przez pocztyliona jazdy, konie przepędzone zostały, wtedy jadący obowiązany opłacić po 10 czerwonych złotych za każdego padłego konia.

Art. 18.

Pocztylion nie jest obowiązany słuchać rozkazów podróżnego, wymagającego prędszéj nad przepis jazdy; gdyby zaś biciem go do tego zniewalał, wolno pocztylionowi w drodze go opuścić, lub za przybyciem do stacyi donieść o tém zdarzeniu. Urzędnik pocztowy po spisaniu stosownego wywodu słownego, koni do dalszéj podróży odmówi i wykraczającego podróżnego, jeśli nie jest odpowiedzialnym i rękojmi nie złoży, wskaże miejscowéj władzy dla postąpienia z nim podług prawa.

Art. 19.

Kuryerom nie wolno również znaglać pocztylionów do prędszéj nad przepis jazdy.

Art. 20.

Wszelka należytość extrapocztowa i kuryerska wraz z trynkgeldem i innemi opłatami przed wyprawieniem w drogę podróżnego, podług podanego mu kwitu, na stacyi w zupełności przez jadącego opłaconą być winna.

Art. 21.

Podróżni zażalenia swoje przeciw Urzędnikom pocztowym i Poczthalterom w księdze sznurowéj na każdéj stacyi będącéj, zapisywać mogą, na które przy odbywanych rewizyach stacyj, uwaga zwróconą zostanie, celem pociągnięcia winnych do odpowiedzialności.

Wolno także jadącym zażalenia swoje wprost do Dyrekcyi Poczt zanosić na papierze prostym bez stempla i przesyłać je pocztą pod rubryką bezpłatną służby pocztowéj.

II. O sztaffetach.

Art. 1.

Sztaffety wyprawiają się na mocy zasad niżéj wskazanych, do miejsca przez oddawcę oznaczonego, z listami, posyłkami i z pieniędzmi:

a, Listy, pakiety i posyłki do trzech

funtów wagi, jednym koniem z pocztylionem wierzchem jadącym.

b. Pakiety i posyłki nad trzy funty ważące jednokonnym wózkiem.

c, Pieniądze bryczką parokonną z dodaniem eskorty.

Art. 2.

Stacye pocztowe odwozić winny sztaffetę na drodze bitéj licząc po 12 wiorst a na drodze zwyczajnéj po 10 wiorst na godzinę, za opóźnienie sztaffety pocztylioni i Poczthalterowie ulegają takiéjże odpowiedzialności jak za spóźnienia jazdy extrapocztowéj kuryerskiéj.

Art. 3.

Przy wyprawianiu sztaffet pobiera się:

a, za samo wyprawienie: Rządowéj 45 kopijek srebrem, prywatnéj zaś 90 kopijek srebrem, oprócz tego dopłaca się od każdych 10 kopiejek, po 1 kop: sr: na fundusz dróg i spławów.

b, za jazdę od konia na wiorstę z sztaffetą Rządową po $4\frac{1}{2}$ kopijki srebrem; z sztaffetą zaś prywatną po $5\frac{1}{2}$ kopijek srebrem.

c, za wózek pocztowy lub bryczkę po 1 kopijce srebrem na wiorstę.

d, na wynagrodzenie eskorcisty po $1\frac{1}{4}$ kopiejki srebrem na wiorstę.

e, za powrotną jazdę eskorcisty po $4\frac{1}{4}$ kopijki, srebrem na wiorstę.

Co do jazd pocztą wozową.

Osoba pocztą wozową w kraju podróżująca, opłaci za miejsce kryte na przodzie furgonu, lub w bryczce krytéj po 3 kop. sr.; za miejsce w bryce niekrytéj po 2 kop. sr. na wiorstę, i może mieć z sobą 10 funtów rzeczy bezpłatnie, od reszty zaś ich wagi opłaci wagowe w stosunku odległości miejsca, assekuracyjne w stosunku od wartości rzeczy i drogowe.

Co do jazd pocztą osobowo-listową.

Osoba pocztą osobowo listową podróżująca opłacić ma:

a, na trakcie kowieńskim za miejsce wewnątrz karety wprzednim oddziale po 4 kop: wewnątrz karety po $3\frac{1}{2}$ kop. sr. na koźle $2\frac{1}{2}$ kop sr. na wiorstę.

b, na trakcie krakowskim wewnątrz karety po 4 kop. sr. na koźle po 3 kop. sr. na wiorstę.

c, na traktach, fabrycznym kaliskim, kalisko-słupeckim, lubelskim, zamojskim, brzesko litewskim, toruńskim, za miejsce tak zewnątrz karety, jakoteż na koźle bez różnicy po 3 kop. sr. na wiorstę.

Osoba za granicę jadąca lub z zagranicy przybywająca może mieć z sobą pakunku 70 fun: to jest: 30 bezpłatnie 40 zaś funt. za opłatą.

Osoba zaś w kraju podróżująca może mieć z sobą 50 funt. rzeczy to jest 30 bezpłatnie 20 za opłatą wagowego, assekuracyjnego, bez drogowego. Tak na mantelzakach jak i zawinięciach, należy wypisać wyraźnie nazwisko właściciela i miejsce dokąd się udaje, oddając je na godzinę przed odejściem karety.

Podanie wartości rzeczy, za które wrazie uronienia, zwrot podanéj wartości nastąpi, jest konieczne.

Czas oznaczony do jazdy pocztami osobowemi jest następujący:

na drodze bitéj 5 minut na wiorstę czyli 35 minut na 1 milę polską;

na drodze zwyczajnéj $6\frac{1}{2}$ minut na wiorstę czyli $45\frac{1}{2}$ minut na 1 milę polską; toż samo wozową, wózkową i konną.

Opłaty pocztowe.

a) *Od listów.*

Za list jeden łut ważący, na odległość do stu wiorst włącznie: w kraju i do granicy Cesarstwa kop. sr. 10, do Krakowa i jego Okręgu kop. sr. 14, w obce kraje do granicy Królestwa kop. sr. 15, do Austryi przez Kraków do granicy Królestwa kop. sr. 23.

Na odległość do dwustu wiorst włącznie w kraju i do granicy Cesarstwa kop. sr. 15, do Krakowa i jego Okręgu kop. sr. 19, w obce kraje do granicy Królestwa

kop. sr. 22, do Austryi przez Kraków do granicy Królestwa kop. sr. 30.

Na odległość większą nad dwieście wiorst: w kraju i do granicy Cesarstwa kop. sr. 20, do Krakowa i jego Okręgu kop. sr. 24, w obce kraje do granicy Królestwa kop. sr. 28, do Austryi przez Kraków do granicy Królestwa kop. sr. 36.

List nad jeden łut ważący, płaci za półtora łuta, nad półtora łuta ważący, płaci za dwa łuty, i tak następnie za każde pół łuta, dodaje się połowiczna opłata pojedynczego wagowego.

Za list za rewersem powrotnym, taż sama opłata, z dodaniem wagowego za jeden łut, to jest za rewers mający się doręczyć oddawcy po dojściu listu. List takowy przy oddaniu całkowicie musi być opłacony.

Jeżeli list oddany, nie może być podług adressu doręczony i z tego powodu daléj przesłany, lub na powrót zwrócony, opłata zwiększa się w miarę odległości, na jaką był przewieziony, dopóki niedosięgnie trzeciego stopnia wagowego listowego.

Na każdy list frankowy oddawca uzyska kwit z podpisem urzędnika odbierającego takowy, bez osobnéj opłaty.

b, *Od pism, Akt i Dokumentów:*

Wagowe. Listowe za pierwsze 4 łuty stosownie do odległości, od większego zaś

nad 4 łuty ciężaru, łuty zbywające liczą się za jeden funt, za który liczy się za pierwsze 100 wiorst włącznie po 2 kop. sr.; a za każde następne sto wiorst po kopiejce, przewyżka jednéj wiorsty, uważa się za sto wiorst.

Kwit. Kop. sr. pięć.

Jeżeli oddawca żąda rewersu powrotnego, dopłaca jeszcze pojedyńcze wagowe listowe w miarę odległości.

Wexle, obligi prywatne, bilety banku pożyczkowego handlowego, kassy depozytowéj, domów wychowania petersburgskiego i moskiewskiego, uważane są jako listy za rewersami powrotnemi, i takąż opłatę uiszczają, z dodaniem 5 kop. sr. za kwit.

Wszelkie listy, pisma, akta i dokumenty przesyłane być mają pocztami konnemi lub osobowo-listowemi, za opłatą wagowego podług taxy listowéj, chyba że oddawca takowych dla tańszéj opłaty na wstępie niniejszego artykułu wymienionéj, żądać będzie przesyłania onychże pocztą wozową, lecz w takim razie zapisać winien własnoręcznie na kopercie wyrazy: Pocztą wozową.

c. *Od posyłek, jako to: Towarów, wiktuałów i druków.*

Wagowe. Podług ciężaru od funta tak samo jak od pism, akt i dokumentów,

z nadmienieniem że waga posyłki nie może być większą jak 100 funtów.

Assekuracyjne. Podług zadeklarowanéj wartości, która przez oddawcę, na liście lub adressie winna być zamieszczona, i stosownie do odległości t. j. za odległość do stu wiorst włącznie $\frac{1}{4}$ procentu; za dalszą włącznie z pierwszemi sto wiorstami odległość nad sto wiorst $\frac{1}{2}$ procentu.

List lub Adres. Podług taxy listowéj w miarę wagi i odległości.

Kwit. Pięć kopiejek srebr.

Jeżeli oddawca żąda rewersu powrotnego, dopłaca pojedyncze wagowe listowe w miarę odległości.

Poczta nieprzyjmuje pak nie zwyczajnéj wielkości, z drzewami i krzewami, tudzież wyrobów słomianych, wełny i bawełny, wszelkich wyrobów chemicznych.

d. *Od pieniędzy.*

Od monety złotéj, pieniędzy papierowych, wedle rzeczywistéj wartości onychże, a od listów zastawnych i innych papierów kurs pieniężny mających, wedle nominalnéj wartości opłaca się:

Wagowe. Podług taxy listowéj, licząc każde 150 rub. sr. za jeden łut, kwoty od najmniejszéj ilości do 150 rub. sr. włącznie płacą wagowe jak za 150 rub. sr. to jest za jeden łut; najmniejsza

przewyżka nad 150 rs. podwyższa opłatę o jeden łut więcéj i tak następnie.

Assekuracyjne. Tak samo jak przy posyłkach; a w razie odsyłania pieniędzy do Miasta Krakowa i do Pruss, do Austryi, oraz do innych krajów obcych, lub ztamtąd nadchodzących, *assekuracyjne* opłaca się na odległość do stu wiorst włącznie $\frac{1}{6}$ procentu, a za dalszą włącznie z pierwszemi stu wiorstami odległość, nad sto wiorst $\frac{1}{3}$ procentu.

List lub adres i kwit jak przy posyłkach.

Dowody kommissyi Centralnéj Likwidacyjnéj, jeżeli nie są z wartości deklarowane, ulegają taxie aktowéj; deklarowane zaś dopłacają assekuracyjne wedle podanéj wartości.

Od monety srebrnéj, bilonu i miedzi wedle rzeczywistéj wartości onychże.

Wagowe. Od ciężaru podług taxy jak od towarów, wiktuałów i druków.

Kwoty od najmniejszéj ilości do 100 rub. sr. opłacają wagowe jak za jeden łut podług taxy listowéj; jeżeli jednak w stosunku ciężaru i odległości, wypada wyższa opłata podług taxy pakietowéj, wtedy takowa pobieraną być winna.

Assekuracyjne, tudzież listy lub adres i kwit opłaca się jak przy złocie i pieniądzach papierowych.

Uwaga 1. Jeśliby przy jednym adressie kilka jakich bądź posyłek

było dołączonych, opłata za adres i za kwit raz jeden tylko się pobiera, to jest: jak gdyby od jednéj posyłki.

Uwaga II. Listy, posyłki pieniężne i wszelkie inne, przesyłane w kraju, do Miasta Krakowa oraz do Pruss; mogą być całkowicie opłacane, lub na koszt odsyłane: do Cesarstwa zaś muszą być opłacane do granicy, jako też listy same do Austryi, a posyłki pieniężne i inne przez Kraków do Austryi na koszt mogą być wyprawiane.

Opłata pocztowa Zagraniczna.

Oprócz opłat poczcie Królestwa przypadających a wyżéj wymienionych, pobierają się opłaty należne dla poczt zagranicznych podług oddzielnych tax zagranicznych.

Potrzebną wiadomość o taxach zagranicznych, na każde żądanie powziąść można na Urzędzie i Expedycyach pocztowych.

Postanowienie Rady Administracyjnéj Królestwa z d. 7 (19) Listopada r. b. T. XV. str. 48.

Art. 1.

Zabrania się bez warunkowo przesyłania listów zapieczętowanych, sklejonych lub jakimbądź innym sposobem zamknię-

tych, tudzież pakietów 40 i mniéj 40 funtów ważących:

a, przez furmanów,

b, przez Szyprów i wszelkiego nazwiska spławem trudniących się,

c, przez Kuryerów lub Konduktorów pocztowych,

d, przez osoby pocztą jadące,

e, przez osoby wyjeżdżające za granicę, lub z zagranicy do kraju przybywające.

Wolno jest wszakże każdemu do przewiezienia swych listów i pakietów użyć własnego posłańca, wstrzymać się atoli powinien od zabierania jakiegokolwiek bądź obcego listu i obcych pakietów.

Art. 3.

Przesłanie wbrew powyższemu zakazowi listu, oprócz obowiązku zapłacenia zwykłego portorium, i kosztów processowych, pociąga za sobą karę 50 Złotych, zaś pakietu złotych 300, lub karze aresztu w stosunku za każde 5 złotych dzień jeden. List uważa się aż do 4ch łutów wagi, co zaś wyżéj od 4ch łutów aż do funtów 40 uważa się za pakiet.

Art. 4.

Za powtórzeniem defraudacyi, podwaja się kara, i tak daléj stosunkowo.

Art. 5.

Wymienionym karom ulega przesyłający, przewożący, lub przenoszący, a na-

wot odbierający jeśli się winnym defraudacyi okaże.

Art. 6.

Nikt także niepowinien kłaść listów między inne rzeczy mniejszemu ulegające portorium, jako to: w kufry, druki, i t. p. pod karą wyżéj oznaczoną.

Art. 7.

Nikomu nie wolno sprowadzać z zagranicy bezpośrednio Gazet, i wszelkich pism peryodycznych, chociażby nie były w kraju zakazane, a to: ani przez pocztę pod kopertą, ani przy okazyi, ani przez umyślnych posłańców, ani jakimkolwiekbądź sposobem, lecz takowe w kraju w zwykłéj formie prenumerować.

Art. 8.

Uchybiający temu, ulegać będą karom oznaczonym w Artykule 3cim, takiéj wysokości, jak od pakietów w związku z Artykułem 4tym i 5tym.

Art. 9.

Donoszący o defraudacyi skoro nie jest Urzędnikiem lub Officyalistą publicznym odbierze w nagrodę połowę kary jaka ściągniętą zostanie.

Art. 10.

Furmani, Szypry, tudzież każdy przyjeżdżający, lub wyjeżdżający za granicę, winien na komorze Celnéj złożyć wszelkie listy pieczętowane jakie posiada, dla oddania na najbliższą pocztę, tudzież Gazety i pisma zagraniczne, dla odesłania

onych pod kopertą do Dyrekcyi Generalnéj Poczt. Odesłanie ma nastąpić natychmiast w obecności Interessenta i kosztem jego. Wyjęte są z pod tych przepisów listy otwarte, frachtowe, posyłane przy Towarach i rzeczach przez Szyprów i Furmanów przewożonych.

Art. 11.

Ukrywający listy i pisma, gdyby takowe znalezione zostały, podpadają karom Art. 3go; dla tego winni być przytrzymani i odesłani najbliższemu Urzędowi pocztowemu, dla zawyrokowania i ściągnięcia kary.

Art. 12.

Konie, powozy, statki lub effekta, potajemnie listy lub pisma przewożących, przy niemożności złożenia innéj kaucyi, mogą być na zapewnienie kary defraudacyjnéj za zniesieniem się władzy Pocztowéj z Policyjną miejscową przyaresztowane, i do czasu uzyskania kary lub ważnego zaręczenia, pod dozorem téjże zatrzymane.

Podatki. Tom V. Ukaz z d. 14 (26) Kwietnia 1818, (ogłosz. 20 Lipca t. r.) str. 321.

Przywilejami obciążającemi dobra nieruchome są:

1. Podatki wszelkiego rodzaju do Skarbu publicznego, które właściciel obowiązanym jest odnosić z gruntu, biegnące i zaległe od lat dwóch.
2 Należności do kass miejskich, Gminnych, Wojewódzkich i dla kościo-

łów, i instytutów publicznych jeżeli to należności są przywiązane do gruntu, a przytém powszechne w całym kraju, Województwie, Gminie lub okolicy w któréj położone są dobra; inne zaś które przywiązane są do szczególnych dóbr, powinny być wpisanemi do ksiąg hypotecznych (art. 44). Przywiléj rozciąga się tylko do należności biegnących i zaległych od lat dwóch.

3. Składki dla towarzystwa ogniowego tam, gdzie do nich ustawy Rządowe obowiązują, lub tam gdzie właściciel się dobrowolnie do nich obowiązał, biegnące i zaległe od lat dwóch.

4. Zasługi, ordynarya dla sług i czeladzi znajdujących się na gruncie, biegnące i zaległe, byleby pierwsze i drugie nieprzenosiły rocznéj należytości.

Post. X. N. Król. II. 13.

W dobrach gdzie Włościanie nie są Właścicielami ni gruntów ni chałup, lecz tylko ich doczesnemi dzierżawcami, podymne przez nich zastępczo za dziedzica takich dóbr płacone, ma być tak uważane, jakoby przez niego samego opłaconém było, i podatku tego ilość przyrachowana do podatku ofiary z dóbr tych

płaconéj, i w Księdze Obywatelskiéj na rzecz jego zapisaną być winna.

Tom XVI. str. 17.

Art. 1.

Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu pobierać jest mocną, przez lat dwadzieścia, po dwa grosze polskie od złotego wszystkich dochodów celnych, tudzież po dwa grosze polskie od złotego podatków stałych, ofiary i podymnego miejskiego, które to grosze dodatkowe przez kontrybuentów wraz z główną należnością mają być do Kass Skarbowych wnoszone.

Art. 2.

Z wpływów artykułem poprzednim postanowionych, ośmkroć sto tysięcy złotych corocznie na procentowanie i umorzenie nowéj pożyczki obracaném będzie. Reszta zaś do dochodów Skarbowych doliczoną być ma.

Podwody. Postan. X Namiest. z d. 5 Sierp. 1817. T. III. str. 411.

Podwody prowadzące zboże w snopie i siano z łąk do folwarków wyłączone od opłaty mostowego, podobnież fury z nawozem idące, fury z furażem w drodze do magazynu i napowrót, transporta Rządowe, wojskowe i pocztowe.

Pomoc. Post. X. Namiestn. d. 26 Marca 1822. (ogłosz. d. 29 Kwiet. str. 330.

Art. 32.

Każdy Wójt Gminy winien dodać pomocy officyalistom i dozorcom drogowym, ile razy jéj pod względem służby zażądają.

Porto. (patrz *opłata*).

Porządek oznaczenia licz. domów T. IV. Post. X. Nam. Król. z d. 27 Stycz. 1818 r. Art. 10.

Porządek opatrzenia liczbami domów, tudzież sposób zapełniania ksiąg gminnych, przepisane już zostały w Informacyi wydanéj na d. 4 maja 1810 przez byłego ministra Spraw Wewnętrznych, którą Kommisya Rządowa Spraw Wew. i Policyi przepisami niniejszego Naszego Post. dopełniwszy ogłosi i uskuteczniać rozkaże.

Porządki ogniowe. (patrz ogniowe narzędzia).

Postanowienia Królewskie.

Postanowienia X. Namiestnika i Rady Administr. (*)

(*) Zakres pisma nie dozwolił zamieszczenia wyciągów z tak wielkiéj liczby postanowień, wprawdzie większa ich część bliżéj obchodzących, znajduje się pod właściwemi literami, tu wszakże zebrano je dla tego, aby ułatwić znalezienie ich w Dziennikach praw.

(Wreszcie co do postanowień, patrz artykuły w przedmiotach których dotyczą).

Pozwy Postan. X. Nam. Król. z d. 2 Wrześ. 1823, Tom VIII. str. 161.

Art. 12.

Dłużnik któryby chciał czynić o nieważność zdziałanych przez Komornika w exekucyi aktów, lub przeciwko tytułowi z mocy którego popierane jest zajęcie, powinien wierzycielowi popierającemu exekucyą doręczyć pozew i wyznaczonemu Notaryuszowi i Regentowi najdaléj na dni 20, przed terminem do licytacyi dzierżawy postanowionym, kopią pozwu złożyć, oraz udowodnić, że należny do sprawy wpis opłacił, lub jeżeli jest ubogi, że wpis jest prenotowany i w przepisanéj księdze Kontrolli Skarbowéj wpisany. Również wierzyciel i dłużnik któryby chciał czynić o zmianę warunków do dzierżawy podanych, powinien też same formalności i w oznaczonym powyżéj czasie uzupełnić, nadto wierzycieli hypotecznych, którym doniesienia według artykułu 10 uczynione były, o wydanym przez siebie pozwie uwiadomić.

Niedopełnienie przepisów niniejszym artykułem objętych pociągnie za sobą ten skutek, że licytacya pomimo wydanego pozwu w naznaczonym terminie odbytą będzie, i tenże pozew prostemu ulegnie uchyleniu, gdyby z niego sprawa na audyencyą Sądową była wprowadzona.

Art. 13.

Wydanie pozwu z uzupełnieniem formalności (artykułem 16 przepisanych), wstrzymuje odbycie licytacyi dzierżawy, jak równie wyrok, skoro od daty jego zapadnięcia czas ośmiodniowy jeszcze nie upłynął, lub jeżeli przed jego upłynieniem założona jest oppozycya, gdy był zaocznym, a appellacya gdy był naocznym, oraz złożony został Notaryuszowi lub Regentowi dowód, jako należny wpis jest opłacony.

Po upłynieniu dni ośmiu wydanie pozwu lub opłacenie wpisu nie wstrzymuje wykonania zapadłego wyroku, a założona oppozycya lub appellacya prostemu ulegnie uchyleniu.

(*Dalszy ciąg w następnym Noworoczniku*).

WYKAZ

UDZIELONYCH NAGRÓD

NA

WYSTAWIE ZWIERZĄT

GOSPODARSKICH

W LATACH:

1841, 2, 3, 4, 5 i 1846.

ROK 1841.

1. W. Franciszek Kochanowski, właściciel dóbr Mianowo, w obwodzie Ostrołęckim, gubernii Płockiéj, Złp. 500, za ogiera gniadego Bajard, lat 5, po ogierze Armin, z ogiera kursowego angielskiego Hunbok, po matce Faworyta, z ogiera Mura Baj.

2. P. Eberhard Złp. 400, za klacz siwą Bella, lat 5, po ogierze celnym angielskim Sorcer, po klaczy z ogiera celnego Juljana.

3. W. Tabęcki Konstanty, właściciel dóbr Dłutowa, w obwodzie Mławskim, gubernii Płockiéj, za buhaja rassy szwajcarskiéj, lat 4½, maści czarnéj, z bu-

haja szwajcarskiéj rassy górnéj i z krowy żuławskiéj, w stosunku przeznaczonéj nagrody Złp. 400, jako członek przybrany połowę czyli Złp. 200.

4. P. Brühl, posiadacz kolonii Targówka, za krowę lat $3\frac{1}{2}$, maści ciemno-czerwonéj, z buhaja Tyrolskiego, krowy żuławskiéj w stosunku przeznaczonéj nagrody Złp. 300 jako członek przybrany, połowę czyli Złp. 150.

5. W. Górski Ludwik, właściciel dóbr Woli Pękoszewskiéj, gubernii Mazowieckiéj, za tryka lat 2, oznaczonego Nr. 67, po matce Elekcie i po baranie z owczarni Rotschenbergskiéj Złp. 400.

6. P. Pajęcki Franciszek, dzierżawca gruntów w Wilanowie, za wieprza karmnego białego, lat 2, po maciorze i knórze krajowych, w stosunku przeznaczonéj nagrody Złp. 200, jako członek przybrany, połowę Złp. 100.

Nadto stosownie do Ustaw, W. Piotr Steinkeller, uzyskał świadectwo pochwalne za przedstawionego z dóbr swych buchaja czarnego, lat 4, z łysiną, pręgą na grzbiecie i podbrzuszem białym, który, jakkolwiek nie mógł być uznany za zwierzę celujące, jednak znakomitemi zalecał się przymiotami.

ROK 1842.

W. Stanisławowi Rudnickiemu, Rub. sr. 75 czyli Złp. 500, za buhaja maści czerwono-płowéj.

W. Józefowi Glince, Rub. sr. 90 czyli Złp. 600, za tryka oznaczonego N. 279, którego wełna jednozgodnie została uznana za najcieńszą, najbardziéj wyrównaną.

W. Ludwikowi Górskiemu, Rub. sr. 60 czyli Złp. 400, za tryka N. 49, który co do przymiotów runa, najwięcéj do poprzedniego był zbliżony.

Hrabi Stanisławowi Alexandrowiczowi, Rub. sr. 45, czyli Złp. 300, za owcę oznaczoną N. 28.

P. Franciszkowi Kurkowskiemu, Rub. sr. 20 czyli Złp. 133 gr. 10 za maciorę chlewną trzyletnią rassy Hollenderskiéj.

Jakkolwiek mała liczba zwierząt uzyskała nagrody programatem wskazane, z tém wszystkiém i innym sztukom na wystawę przyprowadzonym, słusznych ze wszech miar pochwał odmówić nie można. Krowa W. Zakrzewskiego z Celejowa, odznaczyła się niepospolitym wzrostem, nieposiadając jednak przymiotów przepisanych Ustawą do pozyskania nagrody, takowéj nieotrzymała.

Dwa skopy z dóbr JW. Hr. Ossolińskiego, odznaczyły się znakomitą wielkością i nie złém dopaszeniem.

ROK 1843.

1. Nagrodę Rsr. 100, czyli Złp. 666 gr. 20, wyznaczoną za najpiękniejszego ogiera krwi czystéj; za ogiera Illes, własność Kochanowskiego, właściciela dóbr Mianowo gubernii Płockiéj.

2. Nagrodę Rub. sr. 60, czyli Złp. 400, wyznaczoną za najpiękniejszego ogiera rodu poprawnego, za ogiera Luby; własność Cieszkowskiego Pawła, właściciela dóbr Stawiski gub. Podlaskiéj.

3. Nagrodę Rub. sr. 45, czyli Złp. 300, przeznaczoną za najpiękniejszego ogiera najwięcéj do poprzedzającego zbliżonego, za ogiera Otello; własność Brunwey Juliusza, właściciela dóbr w gub. Mazowieckiéj.

4. Nagrodę Rub. sr. 70, czyli Złp. 466 gr. 20, oznaczoną za klacz krwi czystéj, za klacz Faminę ze źrebięciem; własność Kochanowskiego, (jak wyżéj).

5. Nagrodę Rub. sr. 50, czyli Złp. 333 gr. 10, przeznaczoną za klacz poprawną, *za klacz Aurorę*; Brunwey Juliusza (j. w.).

6. Nagrodę Rub. sr. 30, czyli Złp. 200, wyznaczoną za klacz roboczą, *za klacz silną*; Pajęcki Franciszek dzierżawca realn. ziem. w Wilanowie, gub. Mazowieckiéj.

7. Nagrodę Rub. sr. 60, czyli Złp. 400, za najcelniejszego Buhaja stadnego; własność Józefa Zelta, właściciela dóbr Łuszczewka gub. Mazowieckiéj.

8. Nagrodę Rub. sr. 40, czyli Złp. 266 gr. 20, za drugiego Buhaja pięcioletniego; własność Wiktora Hr. Ossolińskiego.

9. Nagrodę Rub. sr. 25, czyli Złp. 166 gr. 20, za Krowę dojną najlepszą z cielęciem; własność Józefa Zelta.

10. Nagrodę Rub. sr. 20, a w połowie Rsr. 10, czyli Złp. 66 gr. 20, za krowę dojną najwięcéj zbliżoną do poprzedzającéj; własność Słowikowskiego.

11. Nagrodę Rub. sr. 50, czyli Złp. 333 gr. 10, za Tryka oznaczonego N. 43, najcieńszą i najbardziéj nabitą i wyrównaną wełnę mającego; własność Ludwika Górskiego, właściciela dóbr Woli Pękoszewskiéj guber. Mazowieckiéj.

12. Nagrodę Rub. sr. 40, czyli Złp. 266 gr. 20, za Tryka drugiego N. 422, najwięcéj zbliżone do poprze-

dniego zalety mającego; własność Józefa Glinki, właściciela dóbr Szczawiną gub. Płockiéj.

13. Nagrodę Rub. sr. 30, czyli Złp. 200, za Tryka trzeciego N. 84, po dwóch powyższych między innemi celującego ; własność Stanisława Hr. Aleksandrowicza, właściciela dóbr Konstantynowa gub. Podlaskiéj.

14. Nagrodę Rub. sr. 20, czyli Złp. 133 gr. 10, za najlepszą Maciorkę N. 909 z powyższemi zaletami; własność Ludwika Górskiego.

15. Nagrodę Rub. sr. 10, czyli Złp. 66 gr. 20. za drugą Maciorkę N. 52 po niéj odznaczającą się; własność Stanisława Hr. Aleksandrowicza.

16. Nagrodę Rub. sr. 10, czyli Złp. 66 gr. 20, za Skopa z dwuletnią wełną, własność Brockhussena.

17. Nagrodę Rub. sr. 15, a wpołowie Rub. 7 kop. 50, czyli Złp. 50, za najcięższą Maciorę chlewną; własność Orłowskiéj.

18. Nagrodę Rub. sr. 10, czyli Złp. 66 gr. 20, za najcięższego Skopa opasowego; własność Wiktora Hr. Osolińskiego.

19. Nagrodę Rub. sr. 10, czyli Złp. 66 gr. 20, za najpiękniejszego knóra, własność Smolińskiego, właściciela dóbr Jackowic gub. Płockiéj.

ROK 1844.

1. Nagrodę Rsr. 100, wyznaczoną za najpiękniejszego ogiera, przyznano ogierowi rassy poprawnéj, Ru-

stan, własność Grabowskiego Michała, właściciela dóbr Łęki powiatu Łęczyckiego.

2. Nagrodę Rub. sr. 60, wyznaczoną za najcelniejszego ogiera poprawnego, przyznano za ogiera Bazaryk; własność Kochanowskiego, właściciela dóbr Mianowa gub. Płockiéj.

3. Nagrodę Rub. sr. 30, za ogiera rodu poprawnego najwięcéj do poprzedzającego zbliżonego, uzyskał ogier Pompej; własność Jerzykowicza Tomasza, właściciela dóbr Długie Kamieńskie, gub. Podlaskiéj.

4. Nagrodę Rub. sr. 60 za klacz krwi czystéj przysądzono klaczy Aspazyanka; własność Kochanowskiego Franciszka (j. w.).

5. Nagrodę Rub. sr. 15, za klacz poprawną ze źrebięciem, przyznano klaczy Elizeba; własność Zelt Józefa, właściciela dóbr Łuszczewka gub. Mazowieckiéj.

Trzecia nagroda za klacz Stadną wyznaczona programatem, w summie Rub. sr. 15, pozostała bez rozdysponowania; gdyż Sędziowie w liczbie innych przyprowadzonych koni nieznaleźli żadnéj sztuki, któréjby takowa przyznaną być mogła.

Co do nagród za inne zwierzęta użytkowe i opasy, Sędziowie zakwalifikowali:

1. Do nagrody pierwszéj Rub. sr. 45, za najcelniejszego buchaja Stadnego, *buhaja Koko*, rassy tyrolskiej, własność Henryka Bonnet:

Zdaniem Sędziów buchaj powyższy nieodznaczał się wybitną cechą swéj rassy, ze względu jednak iż jako dwulatek do znacznéj zapewne dojdzie wielkości, a produkcya po nim może obiecywać bydło użytkowe, przyznano mu pierwszą nagrodę.

2. Nagrodę Rub. sr. 30, przysądzono buchajowi

rassy mieszanéj, Żuławskiéj z Szwajcarską, przedstawionemu przez P. Tabęckiego, ze względu na odznaczający się wzrost jego.

3. Nagrodę Rub. sr. 20, za najlepszą dojną krowę, przyznano Krowie czarnéj, łyséj, P. Tabęckiego. Wprawdzie prócz znacznéj wielkości, nie celowała ona nad inne żadnym wydatnym przymiotem, z uwagi wszakże, że rassa bydła w kraju zbyt zdrobniała, Sędziowie, jako sztukę odznaczającą się sporym wzrostem, zakwalifikowali do powyższéj nagrody.

Nagroda Rub. sr. 15, wyznaczona programatem za cełną Krowę z cielęciem, pozostała bez rozdysponowania, a to z powodu, iż krowy z cielęciem na wystawę nie dostawiono. — Niemożna przytém pominąć, że przedstawione przez właściciela dóbr Sobień trzy krowy, jakkolwiek żadna z nich nie pozyskała nagrody, odznaczyły się wszelako staranném chodowaniem i poświadczały o usilném dążeniu właściciela takowych, do ulepszenia rassy bydła zmierzającém.

4. Nagrodę Rub. sr. 30, za Tryka, najcieńszą i najbardziéj nabitą i wyrównaną wełnę mającego, uzyskał Tryk oznaczony N. 51, (Ludwika Górskiego). Uważali w nim Sędziowie szczególniéj wielkie wyrównanie wełny, przy stosownéj wysokiéj cieńkości i piękne zamknięcie runa.

5. Nagrodę Rub. sr. 20, za Tryka drugiego najbliższe z poprzedzającym zalety posiadającego, otrzymał Tryk Hr. Alexandrowicza, oznaczony N. 88, który, zdaniem Sędziów, lubo znacznie był niższy od powyższego, wyrównanie jednak wełny i obfitość takowéj, do znacznéj w nim doprowadzone były wysokości.

6. Nagrodę Rub. 15, za Tryka 3, między innemi celującego, uzyskał tryk Józefa Glinki, oznaczony N. 244, który jak oświadczyli Sędziowie zasługiwałby na wyższą nagrodę, gdyby powierzchowny charakter runa i długość wełny łatwiéj się dały były ocenić. Niemożność zaś dokładnego w tym względzie ocenienia, przypisano jedynie znużeniu barana w podróży.

7. Nagrodę Rub. 15, za Maciorkę najlepszą, przyznali Sędziowie Maciorce Ludwika Górskiego, oznaczonéj N. 891.

8. Nagrodę Rub. sr. 10, za Maciorkę najwięcéj do powyższéj zbliżoną, przyznano Maciorce Józefa Glinki, oznaczonéj N. 596.

Obie powyższe Maciorki zdaniem Sędziów, co do zalet swych, były sobie zupełnie prawie podobne; w przyznaniu zaś pierwszeństwa Maciorce pod N. 891, Sędziowie powodowani byli jedynie staranniejszém pielęgnowaniem onéj.

Za świnie lub inne celujące zwierzęta, do podziału wedle uznania Sędziów, przeznaczono programatem Rub. sr. 30. Wprawdzie nadesłano na Wystawę jedną Maciorę chlewną i wieprza, gdy jednakże świadectwa krajowe pochodzenie ich udowadniać mające, nie były należycie legalizowane; przeto Sędziowie do ocenienia zalet powyższych dwóch sztuk trzody chlewnéj nie przystępowali, i dla tego kwota na nagrodę wykazana, pozostała bez rozdysponowania.

9. Z opasów prócz czterech sztuk wołów, nie było ani wieprzy ani skopów. Wół jasno-czerwony, z dóbr Antopola, jako najcięższy z przedstawionych, zyskał nagrodę Rub. sr. 15. Ważył on na wagę pragską 104

kamienie 16 funtów, czyli funtów 2,616, zatém więcéj o 1,616 funtów nad wagę normalną najmniejszą, programatem zastrzeżoną.

ROK 1845.

1. Nagrodę Rub. sr. 100, za najpiękniejszego ogiera, przyznano ogierowi Chester; własność Hr. Krasińskiego Augusta.

2. Na nagrodę Rub. sr. 60, zasługiwał zdaniem Sędziów ogier gniady nazwany Orest, lecz że był własnością uzyskującego nagrodę pierwszą za ogiera Chester, przeto w myśl Art. 139 Ustawy zasadniczéj, nagroda powyższa nie mogła mu być przyznana.

3. Nagrodę Rub. sr. 30, przysądzono ogierowi rodu poprawnego, nazwanemu Śmiały; własność Dmochowskiego Aleksego, właściciela dóbr Burca gub. Lubelskiéj.

4. Nagroda Rub. sr. 60, za klacz krwi czystéj, pozostała bez rozdysponowania, z powodu iż nieprzedstawiono żadnéj sztuki do nagrody téj wykwalifikowanéj.

5. Nagrodę Rub. sr. 45, przysądzono klaczy skarogniadéj rodu poprawnego nazwiskiem Chesterka; własność Cieszkowskiego Krzysztofa, właściciela dóbr Łukowiec gub. Warszawskiéj.

6. Nagroda Rub. sr. 15, za klacz stadną poprawną, została pominiętą, gdyż żadna odpowiednia sztuka do popisu nie stanęła.

7. Nagroda Rub. sr. 45, za najlepszego buhaja,

przyznana została buhajowi Ajax; własność Szymanowskiego Jakóba, właściciela domu w Warszawie.

8. Nagrodę Rub. sr. 30, przysądzono buhajowi Krasnorodny; własność Hr. Krasińskiego Wincentego, Jenerał-Adjutanta.

9. Nagrodę Rub. sr. 15, przyznano krowie białéj, która jedna tylko do popisu stanęła; nagrodę zaś Rub. sr. 20, za najlepszą krowę dojną pominięto dla braku wykwalifikowanéj sztuki; własność Płończyńskiego Jana, właściciela domu w Warszawie.

10. Nagrodę Rub. sr. 30, za Tryka najcieńszą i najwięcéj puchowatą wełnę mającego, przyznano trykowi Leona Skórzewskiego, właściciela dóbr Chełmna gub. Warszawskiéj.

11. Na nagrodę Rub. sr. 20, za tryka drugiego, najwięcéj do poprzedniego zbliżonego, zasługiwał zdaniem Sędziów, tryk oznaczony N. 427; lecz że go przedstawiał właściciel tryka pod N. 198 już nagrodzonego, przeto w myśl Art. 139 Ustawy zasadniczéj, nagroda powyższa pozostała bez rozdysponowania.

12. Nagroda Rub. sr. 15 za tryka trzeciego między innemi celującego, dostała się trykowi, własność Ludwika Górskiego, właściciela dóbr Woli Pękoszewskiéj.

13. Nagrodę Rub. sr. 15, za najlepszą maciorkę przyznano maciorce tegóż właściciela.

14. Nagrodę Rub. sr. 15, za najcięższego wołu karmnego, przysądzono za wołu Felixa Szłubowskiego, (właściciela dóbr Antopole), który ważył funtów 2,594 czyli 1,094 funtów więcéj nad wagę normalną najmniejszą, programatem oznaczoną.

ROK 1846.

1. Nagrodę Rub. sr. 100, za najpiękniejszego ogiera, ogierowi Ładny; własność Barona Keudel, właściciela dóbr Giełgudyszki gub. Augustowskiéj.

2. Nagrodę Rub. sr. 60, za ogiera rodu poprawnego, ogierowi Tarykh; własność Kochanowskiego Franciszka, właściciela dóbr Mianowo gub. Płockiéj.

3. Nagrodę Rub. sr. 60, za klacz krwi czystej, klaczy Jadwiga, własność Barona Keudel.

4. Nagrodę Rub. sr. 45, za poprawną klacz ze źrebięciem, klaczy nazwiskiem Cacko; własność Kochanowskiego Franciszka.

5. Nagrodę Rub. sr. 15, za klacz poprawną stadną, klaczy Temida; własność Komierowskiego Henryka, właściciela dóbr Stok gub. Lubelskiéj.

6. Nagrodę Rub. sr. 45, za najlepszego buhaja, przyznano buhajowi Witek, własność Zelt Józefa, właściciela dóbr Łuszczewka.

7. Nagrodę Rub. sr. 20, za najlepszą krowę dojną, przyznano krowie czerwonéj, własność Rolskiego.

8. Nagrodę Rub. sr. 30, za tryka najcieńszą i najwięcéj puchowatą wełnę mającego, przyznano trykowi Ludwika Górskiego, oznaczonemu N. 121.

9. Nagrodę Rub. sr. 20, za tryka najwięcéj do poprzedniego zbliżonego, przyznano trykowi Stanisława Hr. Małachowskiego, oznaczonemu Nr. 180.

10. Nagrodę Rub. sr. 15, uzyskała maciorka Nr. 795, będąca własnością Leona Skórzewskiego.

11. Nagrodę Rub. sr 10, otrzymała maciorka Nr. 133, Stanisława Hr. Małachowskiego.

Ponieważ do innych nagród zwierzęta nie były przedstawione; przeto takowe na rzecz Towarzystwa przekazane zostały.

KUPNO ZWIERZĄT I ICH LOSOWANIE.

ROK 1842.

W myśl artykułu 141 ustawy Towarzystwa, jako też zgodnie z uwagami przez Komitet reprezentujący ogół stowarzyszonych, poczynionemi, a przez Radę Administracyjną Królestwa zatwierdzonemi, Dyrekcya Jeneralna zaraz podczas wystawy rozpoczęła z właścicielami układy, o ustąpienie zwierząt uwieńczonych nagrodą Towarzystwa; za cenę na kupno ich, programatem oznaczoną. Gdy jednakże podany przez wynagrodzonych szacunek tych zwierząt, zwłaszcza co do koni, znacznie przewyższał wskazane w programie ceny, co usuwało możność nabycia onych podług pierwotnego zamierzenia, przeto Dyrekcya nie przekraczając funduszu na kupno wydzielonego, znalazła się zmuszoną nabyć następujące sztuki, częścią z prywatnych stajen, a mianowicie:

1. Od W. Walerego Pągowskiego, ogiera Danton, z rodowodu opisanego, za summę Rub. sr. 180 czyli Złp. 1200.

2. Od Hr. Wiktora Ossolińskiego, ogiera gniadego Alabadzak, za Rub. sr. 120 czyli Złp. 800.

3. Od W. Leona Nowakowskiego, ogiera siwego Achmet, za Rub. sr. 150, czyli Złp. 1000.

4. Od W. Stanisława Rudnickiego, buhaja pstrokatego, lat 4, za Rub. sr, 75, czyli Złp. 500.

5. Od W. Józefa Glinki, owcę maciorę oznaczoną N. 5. za Rub. sr. 30, czyli Złp. 200.

6. Od Hr. Stanisława Alexandrowicza, tryka, oznaczonego N. 40, za Rub. sr. 75, czyli Złp. 500.

Rozlosowanie powyższych zwiérząt urządzonem zostało w sali Banku Polskiego, do losowania Papierów publicznych przeznaczonéj.

W dniu 8 (20) Czerwca r. b. zebrała się tam Dyrekcya Jeneralna Towarzystwa, i stosownie do sporządzonéj listy akcyonaryuszów w któréj w myśl programatu ci tylko z pomiędzy stowarzyszonych zostali umieszczeni, którzy po dzień losowania przypadającą od nich składkę uiścili, włożone były do jednego koła 1376 numerów kolejnych, odpowiadających liczbie akcyi. Do drugiego zaś stosowna ilość czystych kartek, pomiędzy któremi sześć z wyszczególnieniem losujących się zwierząt.

W uskutecznioném ciągnieniu, padły wygrane, jak następuje:

1. W Karnkowski z Młogoszyna, na N. akcyi 533, wygrał ogiera Danton.

2. W. Kucewicz z Białéj, na N. akcyi 540, wygrał ogiera Achmet.

3. W. Przegaliński z Wnętrza, na N. akcyi 902, wygrał tryka oznaczonego N. 40.

4. Referendarz Stanu Wentz'l w Warszawie zamieszkały, na N. akcyi 1203, wygrał owcę maciorkę oznaczoną N. 5.

5. W. Jasiński Roch, z Pruss, na N. akcyi 404, wygrał ogiera Alabadzak.

6. W. Laski Ludwik z Machor, na N. akcyi 667, wygrał buhaja.

Po dopełnioném ciągnieniu pozostałe w kole numera były przeliczone, a po porównaniu onych z odpowiednią liczbą kartek w drugiém kole, protokół losowania został zamknięty.

ROK 1843.

Jeszcze podczas wystawy Dyrekcya pragnąc ile możność dozwalała odpowiedzieć celom téj Instytucyi, w rozpowszechnieniu między stowarzyszonemi ulepszonego chowu zwierząt użytkowych, w myśl artykułu 141 Ustawy Towarzystwa, rozpoczęła z właścicielami układy, o ustąpienie zwierząt uwieńczonych nagrodą. Kiedy atoli podany przez nich szacunek, znacznie przewyższał ceny programmatem zakreślone; natenczas Dyrekcya działając w zakresach tymże programmatem wskazanych, za pośrednictwem Członków Towarzystwa: Generała Lejtnanta Read, Pawła Cieszkowskiego, Ludwika Bienieckiego i Dyrektora Instytutu Gospodarstwa Wiejskiego Oczapowskiego, nabyła, częścią z wystawy, a częścią z prywatnych stajen, następujące sztuki, jako to:

1. Od Franciszka Kochanowskiego, ogiera skarogniadego Enox . . . . za Rsr. 270
2. Od Stanisława Kronenberg, ogiera kasztanowatego Mustafę . . . . za „ 230

do przeniesienia Rsr. 500

	z przeniesienia	Rsr.	500
3. Ze stajni prywatnéj, klacz kasztanowatę Odaliskę	za	,,	120
4. Od Hr. Osolińskiego, klacz karę Urykę	za	,,	50
5. Z obory prywatnéj, krowę dojną .	za	,,	37 k. 80
6. Od Józefa Glinki, Tryka I.	za	,,	45 k. —
7. Od tegoż, tryka II.	za	,,	22 k. 50
8. Od Hr. Alexandrowicza, tryka III. .	za	,,	45 k. —
9. Od tegoż, owcę I.	za	,,	22 k. 50
10. Od tegoż, owcę II.	za	,,	22 k. 50
	W ogólności kupno wynosiło	Rsr.	865 k. 30

Rozlosowanie publiczne powyższych zwierząt, dopełnioném zostało w dniu 10 (22) Czerwca b. r. w obec Dyrekcyi, w sali Banku Polskiego, do losowania papierów Rządowych przeznaczonéj, stosownie do sporządzonéj listy akcyonaryuszów, w któréj, wedle przyjętéj zasady, ci tylko umieszczeni zostali z pomiędzy Stowarzyszonych, którzy po dzień losowania przypadającą od nich składkę za rok bieżący uiścili.

Lista obejmowała numerów kolejnych 1,028, z pomiędzy których w uskutecznioném ciągnieniu padły wygrane jak następuje:

Ogiera I. Mustafę, wygrał Goltz, z Gubernii Podlaskiéj, na N. 258.

Ogiera II. Enox, wygrał Baron Rastawiecki, z Gubernii Lubelskiéj, na N. 965.

Klacz I. Odaliskę, wygrał Bankier Józef Epstein z Warszawy, na N. 183.

Klacz II. Urykę, wygrał Generał Adjutant Berg, na N. 88.

Krowę, wygrał Stanisław Hr. Alexandrowicz, z Gubernii Podlaskiéj, na N. 55.

Tryka I. wygrał Jasiński, z Gubernii Podlaskiéj, na N. 302.

Tryka II. wygrał Franciszek Hr. Potocki, na N. 632.

Tryka III. wygrał b. Generał-Lejtnant Kossecki, na N. 306.

Owcę I., oznaczoną N. 65, wygrał Antoni Szydłowski, z Gubernii Lubelskiéj, na N. 775.

Owcę II., oznaczoną N. 52, wygrał Bogusławski, z Gubernii Podlaskiéj, na N. 985.

ROK 1844.

Dyrekcya nabyła do losowania:

1.	Od Michała Grabowskiego, ogiera karego, Rustan,	za Rs. 200 k.	—
2.	Od Tomasza Irzykiewicza, ogiera gniadego, Pompej	za „ 150 „	—
3.	Od Franciszka Kochanowskiego, klacz siwą	„ 150 „	—
4.	Od tegoż, klacz gniadą	za „ 90 „	—
5.	Od Bonneta, buhaja Tyrolskiego, Koko	za „ 45 „	—
6.	Z obory prywatnéj, krowę czerwono-pstrą	„ 50 „	—
7.	Z obory prywatnéj, krowę czarno-pstrokatą	„ 37 „	50
8.	Od Józefa Glinki, tryka 1 . . .	za „ 45 „	—
9.	Od Ludwika Górskiego, tryka 2-go	za „ 30 „	—
10.	Od Mierzejewskiego, tryka 3-go, .	za „ 30 „	—
11.	Od Ludwika Górskiego, maciorkę 1-szą	za „ 30 „	—
12.	Od Józefa Glinki, maciorkę 2-gą	za „ 20 „	—
	W ogóle kupno wynosiło	Rs. 877 k,	50

Publiczne wylosowanie powyższych zwierząt, dopełnione zostało w obec Dyrekcyi i Członków Komitetu

dnia $\frac{7}{19}$ Czerwca r. b. w Sali Banku Polskiego, do losowania Papierów Publicznych przeznaczonéj. W liście akcyonaryuszów ci tylko umieszczeni zostali, którzy po dzień losowania przypadającą składkę za rok bieżący uiścili.

Lista obejmowała numerów kolejnych 983, z pomiędzy których w uskutecznioném ciągnieniu padły wygrane jak następuje:

1. Ogiera Rustan, wygrał Oswald Osiecki, na N. 634.
2. Ogiera Pompej, wygrał Franciszek Suchodolski, na N. 864.
3. Klacz siwą, wygrał Jan Kossowski, na N. 380.
4. Klacz gniadą, wygrał Ignacy Nosarzewski, na N. 588.
5. Buhaja Tyrolskiego, wygrał Jenerał-Lejtnant, Senator Pisarew, na N. 654.
6. Krowę czerwono-pstrą, wygrał Jenerał-Artylleryi Gillenschmidt, na N. 194.
7. Krowę czarno-pstrokatą, wygrał Jenerał-Lejtnant Okuniew, na N. 603.
8. Tryka I. oznaczonego Numerem 84, wygrał Senator Łubieński, na N. 493.
9. Tryka II. oznaczonego Numerem 3, wygrał Rajmund Skarzyński, na N. 835.
10. Tryka III. oznaczonego Numerem 124, wygrał Stanisław Hr. Małachowski, na N. 554.
11. Maciorkę I. oznaczoną Numerem 744, wygrał Zygmunt Xiążę Radziwiłł, na N. 755.
12. Maciorkę II. oznaczoną Numerem 584, wygrał Józef Epstein, na N. 149.

ROK 1845.

Dyrekcya nabyła do losowania:

1.	Ogiera 2-go	za	Rsr.	180
2.	Buhaja 1-go	za	„	75
3.	Tryka 1-go	za	„	60
4.	Tryka 2-go	za	„	45
5.	Tryka 3-go	za	„	30
6.	Tryka 4-go w miejsce maciorki 1-széj	za	„	25
7.	Tryka 5-go w miejsce maciorki 2-giéj	za	„	15
8.	Klacz 1-szą	za	„	170
9.	Krowę 1-szą	za	„	55
10.	Krowę 2-gą	za	„	45

Ponieważ jednak podług programmu wypadało zakupić sztuk 13, razem na Rsr. 1,090, wybór zaś takowych, pomimo łożonych usiłowań był nader trudny, przeto postanowiono: iż wygrywający sztuki niezakupione, zamiast zwierząt w naturze, otrzymają pieniądze na kupno ich wyznaczone.

Publiczne losowanie dopełnione było w obec Dyrekcyi i Członków Komitetu w dniu 8 (20) Czerwca r. b. w Sali Banku Polskiego, do losowania papierów przeznaczonéj. W liście ci tylko akcyonaryusze umieszczeni zostali, którzy po dzień losowania przypadającą od nich składkę na rzecz Towarzystwa wnieśli.

Lista obejmowała numerów kolejnych 969, z których w uskutecznioném ciągnieniu padły wygrane na numera następujące:

1. N. 864 wygrał klacz 2-gą, czyli zamiast onéj Rsr. 100.

2. N. 57 wygrał tryka 3-go.

3. N. 227 wygrał krowę 1-szą.
4. N. 883 wygrał buhaja 1-go.
5. N. 269 wygrał tryka 2-go.
6. N. 421 wygrał tryka 1-go.
7. N. 167 wygrał ogiera 2-go.
8. N. 429 wygrał ogiera 1-go, czyli w jego miejsce Rs. 250.
9. N. 477 wygrał buhaja 2-go czyli w jego miejsce Rs. 50.
10. N. 885 wygrał klacz 1-szą.
11. N. 48 wygrał krowę 2-gą.
12. N. 479 wygrał tryka 5-go, kupionego w miejsce maciorki 2-giéj.
13. N. 603 wygrał tryka 4-go, w miejsce maciorki 1-széj nabytego.

ROK 1846.

Dyrekcya nabyła do losowania:

1.	Od Kamińskiego, ogiera gniadego	za Rsr.	230
2.	Od Cieszkowskiego, ogiera kasztanowatego	za „	135
3.	Od Sobolewskiego, ogiera gniadego	za „	200
4.	Ze stajni prywatnéj klacz gniadą .	za „	150
5.	Od Kamińskiego, krowę Szwajcarską w miejsce Buhaja	za „	75
6.	Od Płończyńskiego krowę N. 1.	za „	36
7.	Od Rolskiego krów trzy w miejsce trzech tryków nabyć się niemogących	za „	120

Ponieważ podług Programu wypadało zakupić jeszcze dwie sztuk Maciorek, a tych pomimo łożonych starań niepodobna było nabyć; przeto Dyrekcya znalazła się zmuszoną wypuścić je z oznaczenia.

Wylosowanie dopełnioném było publicznie w obec Dyrekcyi i członków komitetu w dniu 8 (20) Czerwca r. b. w Sali jak zwykle Banku Polskiego; — w liście ci tylko Akcyonaryusze zamieszczeni z numerami zostali, którzy po dzień losowania przypadającą od nich składkę, na rzecz Instytucyi wnieśli.

Lista obejmowała numerów kolejnych 773, z których w uskutecznioném ciągnieniu, padły wygrane na numera następujące:

1. N. 464 wygrał ogiera 2-go kasztanowatego.
2. N. 254 wygrał krowę 1-szą.
3. N. 467 wygrał krowę 3-cią za Tryka 2-go.
4. N. 110 wygrał krowę 2-gą za Tryka 1-go.
5. N, 618 wygrał klacz 2-gą gniadą.
6. N. 654 wygrał ogiera 1-go gniadego.
7. N. 502 wygrał krowę szwajcarską, za Buhaja.
8. N. 21 wygrał krowę 4-tą za Tryka 3-go.
9. N. 604 wygrał ogiera gniadego za klacz 1-szą.

Ponieważ podług Programu wypadało zakupić jeszcze dwie sztuk Maciorek, a tych pomimo łożonych starań niepodobna było nabyć; przeto Dyrekcya znalazła się zmuszona wypuścić je z oznaczenia.

Wylosowanie dopełnioném było publicznie w obec Dyrekcyi i członków komitetu w dniu 8 (20) Czerwca r. b. w Sali jak zwykle Banku Polskiego; — w liście ci tylko Akcyonaryusze zamieszczeni z numerami zostali, którzy po dzień losowania przypadającą od nich składkę, na rzecz Instytucyi wnieśli.

Lista obejmowała numerów kolejnych 773, z których w uskutecznioném ciągnieniu, padły wygrane na numera następujące:

1. N. 404 wygrał ogiera 2-go kasztanowatego.
2. N. 254 wygrał krowę 1-szą.
3. N. 467 wygrał krowę 3-cią za Tryka 2-go.
4. N. 110 wygrał krowę 2-gą za Tryka 1-go.
5. N. 618 wygrał klacz 2-gą gniadą.
6. N. 654 wygrał ogiera 1-go gniadego.
7. N. 502 wygrał krowę szwajcarską, za Buhaja.
8. N. 21 wygrał krowę 4-tą za Tryka 3-go.
9. N. 604 wygrał ogiera gniadego za klacz 1-szą.

DZIAŁ III.

Wyrachowania Gospodarskie.

O MIESZANIU GATUNKU OWIEC

I GROMADZIE PROGRESSYJNÉJ.

(Wyjątek z Dzieła Maison Rustique du XIX siécle).

Nie każdy z gospodarzy wiejskich jest w sposobności zaprowadzenia u siebie od razu wyższego gatunku owiec, bo albo zbywa mu na odpowiedniém do tego zabudowaniu, wyborowéj paszy i pastwiskach, albo też najczęściéj zbywa na kapitale, który na kupno wyłożyć od razu potrzeba; każdy wszakże może przez powolną poprawę rassy, podnieść wartość gromady swojéj sposobem tak zwanym *mieszania*, (*krzyżowania*) gatunku owiec (*métissage*).

Chów *mieszańców* nie wymaga ani takich znacznych nakładów, ani szczególnego pielęgnowania, ani tak kosztownego pożywienia, jakie niezbędném jest dla utrzymania czystych merinosów. Jagnięta które pochodzą z czystego barana i zwyczajnéj owcy, obdarzone przymiotami ojca, zachowują siłę i temperament matek i znoszą zarówno jak one niewygody do których matki nawykły, a które dla czystéj rassy byłyby trudnemi do zniesienia.

Doświadczenia liczne od lat dawnych czynione, datujące się od roku 1800 przeświadczyły: że *mieszanie* (krzyżowanie) dobrze poprowadzone, w czwartém pokoleniu zmienia trzodę ordynaryiną w tak czystą, że ją trudno od merinosów odróżnić; lecz łącząc te gatunki, przestrzegać pilnie należy, ażeby typ matek ordynaryjnych nie brał góry nad przymiotami z ojców, czego uniknąć można usuwając starannie z gromady, barany *mieszańce* i zastępując je samcami czystéj krwi. Kto bowiem uwodziłby się łatwością prędkiego przyjścia do lepszych gatunków, za pomocą *mieszania* (*krzyżowania*) nie nabywając w następnych latach baranów krwi czystéj, wkrótce ujrzałby gromadę swoją zniżającą się do pierwotnego rodu matek. Zawsze więc na to baczyć należy: aby barany były czystéj rassy, czego ściśle nie przestrzegając, nie można nawet w odległym czasie być pewnym, aby przy *krzyżowaniu*, z baranami swojemi chociażby za zupełnie poprawne uznanemi, nie cofnąć się do pogorszenia gatunku.

Inny jest także sposób dojścia do dobréj rassy, to jest przez zaprowadzenie gromady *progressyjnéj* (*troupeau de progression*).

Dwa te sposoby różnią się pomiędzy sobą tém:

Że w gromadzie *mieszania* (*krzyżowania*) o którém dopiero mówiliśmy, zaprowadzają się barany czyste, pomiędzy matki ordynaryinego gatunku, w gromadzie zaś *progressyjnéj* są odrazu wprowadzone w małéj liczbie barany i maciory merinosy pomiędzy gromadę pospolitą, z któréj w miarę zwiększania się poprawnych, wyłączają się mieszańce, zostawując ród czysty.

Czas do podniesienia gromady *progressyjnéj* ozna-

czony jest krótszym niż przy sposobie *mieszania*, jak to bliżéj dołączające się dwie Tabelle objaśniają, według których potrzeba: dla dojścia do czystéj rassy

przez sposób *progressyjny* lat 11.
przez sposób *mieszania* lat 13. (*)

Przy sposobie *mieszania* na lat 13 rozłożonego, podług Tabelli 1-széj przypada przynajmniéj 3 razy odmienić barany, potrzeba ich zatem zakupić 18, używszy na raz tego funduszu, możnaby od razu mieć 6 baranów i 12 macior, z czego utworzyłaby się trzoda *progressyjna*, która w ciągu lat 11 zmieniłaby gromadę w czyste merinosy — jakto Tabella 2-ga przedstawia, z tych więc Tabell widoczną jest niższość sposobu *mieszania* od sposobu *progressyjnego*, bo bez żadnego większego na kupno wydatku, przychodzi się prędzéj do stada szlachetniejszego; lecz nie można zataić: że stado takie większego wymaga pielęgnowania i kosztowniejszego utrzymania, bo niewygody znośne dla mieszańców, stałyby się szkodliwemi dla merinosów, potrzeba zatém większych zachodów i zmian w samém nawet gospodarstwie, dla zaopatrzenia się w odpowiednią paszę zimową. Za to wszakże zachód ten podnoszący zarazem rolnictwo, przyłoży się do zwiększenia dochodów i obudzi chęć ulepszenia w całém gospodarstwie.

Którakolwiek z tych dwóch metod przyjętąby została, należy skoro tylko wprowadza się dwojaki gatunek w gromadzie, ustanowić znaki, przez które możnaby, jeden gatunek, jedno pokolenie, od drugiego odróżnić,

(*) W dołączonych Tabellach, liczba produkcyjna jagniąt, zdaje się być nieco wygórowaną, tabelle te jednak dołączają się dla tego, aby bliższe dać wyobrażenie o postępie z każdym rokiem poprawy rassy.

a ponieważ gromada taka przez 4 pokolenia zmienia się, 4 zatem znaki są potrzebnemi, i tak:

1-sze odróżnienie — bez żadnego znaku.

2-gie odróżnienie — około 1-go cala nadciąć w kwadrat ucho prawe.

3-cie odróżnienie — prawe ucho nietknięte a lewe na 1 cal nadciąć w kwadrat.

4-te odróżnienie — obadwa uszy ponadcinać.

Nakoniec w trzodzie *progressyjnéj* głównym i wyłącznym znakiem czystéj rassy, jest obcięty ogon, którego obcinanie, nadające jak twierdzą siłę w krzyżu i gęstszą na grzbiecie wełnę, jest ściśle zachowywane względem merinosów i służy za widoczną czystéj rassy oznakę.

Przy takich przeto znakach, uniknąć można wszelkiéj pomyłki w gromadzie i posunąć krzyżowania do 8-éj lub 9-éj generacyi — mianowicie:

Zwyczajne owce, bez żadnego znaku.

1-sza generacya — prawe ucho nadcięte.

2 „ lewe ucho nadcięte.

3 „ obadwa uszy nadcięte.

4 „ żaden znak, bo już nie ma pospolitego gatunku.

5 „ prawe ucho nadcięte bo już nie masz 1-éj generacyi.

6 „ lewe ucho nadcięte, bo już nie masz 2-éj generacyi.

7 „ obadwa uszy nadcięte, bo już nie masz 3-éj generacyi.

8 „ bez znaku, bo już nie masz 4-éj generacyi.

TABELLA I. *Wzrostu i poprawienia stada owiec mięszanych ordynaryjnych, z użyciem do poprawy baranów czystych, bez czystych macior, ażeby tylko przez łączenie stada z temi baranami dojść do całego stada poprawnego, zakupując co 3 lub 4 lata barany czyste.*

Liczba stanowień (montes) i lat ubiegłych	Stan Stada, liczba i gatunek onegoż po upływie każdego roku	Liczby i gatunki: Mieszańców skopów sprzedanych w każdym roku z wydatku stada (produit du troupeau)	Liczby i gatunki: Samic mieszańców sprzedawanych w każdym roku, z wydatku stada w miarę poprawy onego	UWAGI.
Początek 1 Stanowienie (monte)	Owiec zwyczajnych 300 baranów czystéj krwi 6 albo liczba nieoznaczona.			Liczba baranów ma być zawsze ta sama i dla tego w dalszych stanowieniach nie będzie powtarzaną.
na końcu 1 roku 2 stanowienie	jagniąt 1éj generacyi 150 150 matek pospolitych 300 300	skopów 1éj generacyi 150		Nie robi się także wzmianki o liczbie run, których ilość i gatunek będzie według stada, patrz 1szą kolumnę.
na końcu 2 roku 3 stanowienie	jagniąt z 1éj generacyi 150 150 matek z 1ej generacyi 150 — pospolitych . . . 150 } 300	skopów z 1éj generacyi 150	macior pospolitych 150	
na końcu 3 roku 4 stanowienie	jagniąt z 2éj generacyi 75 — z 1éj — 75 } 150 matek z 1éj generacyi 300 300	skopów z 2éj generacyi 75 — z 1éj — 75 150	macior pospolitych 150	
na końcu 4 roku 5 stanowienie	jagniąt z 2éj generacyi 150 150 matek z 2éj generacyi 75 — z 1ej — 225 } 300	skopów z 2ej generacyi 150	macior z 1éj generacyi 150	
na końcu 5 roku 6 stanowienie	jagniąt z 3éj generacyi 37 — z 2éj — 113 } 150 matek z 2ej generacyi 225 — z 1éj — 75 } 300	skopów z 3éj generacyi 38 — z 2éj — 112 150	macior z 1éj generacyi 150	
na końcu 6 roku 7 stanowienie	jagniąt z 3éj generacyi 113 — z 2éj — 37 } 150 matek z 3éj generacyi 37 — z 2éj — 263 } 300	skopów z 3éj generacyi 112 — z 2éj — 38 150	macior z 2éj generacyi 75 — z 1éj — 75 150	
na końcu 7 roku 8 stanowienie	jagniąt z 4éj generacyi 18 — z 3éj — 132 } 150 matek z 3éj generacyi 150 — z 2éj — 150 } 300	skopów z 4éj generacyi 19 — z 3éj — 131 150	macior z 2éj generacyi 150	
na końcu 8 roku 9 stanowienie	jagniąt z 4éj generacyi 75 — z 3éj — 75 } 150 matek z 4ej generacyi 18 — z 3éj — 282 } 300	skopów z 4ej generacyi 75 — z 3éj — 75 150	macior z 2éj generacyi 150	
na końcu 9 roku 10 stanowienie	jagniąt z 5éj generacyi 9 — z 4éj — 141 } 150 matek z 4éj generacyi 92 — z 3éj — 208 } 300	skopów z 5éj generacyi 9 — z 4éj — 141 150	macior z 3éj generacyi 150	
na końcu 10 roku 11 stanowienie	jagniąt z 5éj generacyi 46 — z 4éj — 104 } 150 matki z 5éj generacyi 9 — z 4éj — 233 — z 3éj — 58 } 300	skopów z 5éj generacyi 46 — z 4éj — 104 150	macior z 3ej generacyi 150	
na końcu 11 roku 12 stanowienie	jagniąt z 6éj generacyi 4 — z 5éj — 117 — z 4éj — 29 } 150 matek z 5éj generacyi 55 — z 4éj — 245 } 300	skopów z 6éj generacyi 5 — z 5éj — 116 — z 4éj — 29 150	macior z 4éj generacyi 92 — z 3éj — 58 150	
na końcu 12 roku 13 stanowienie	jagniąt z 6éj generacyi 27 — z 5éj — 123 } 150 matek z 6éj generacyi 4 — z 5éj — 172 — z 4éj — 124 } 300	skopów z 6éj generacyi 28 — z 5éj — 122 150	macior z 4éj generacyi 150	
na końcu 13 roku 14 stanowienie	jagniąt z 7éj generacyi 2 — z 6éj — 86 — z 5éj — 62 } 150 matek z 6éj generacyi 31 — z 5éj — 269 } 300	skopów z 7éj generacyi 2 — z 6éj — 86 — z 5éj — 62 150	macior z 5éj generacyi 26 — z 4éj — 124 150	

TABELLA II. *Wzrostu gromady progressyjnéj w stadzie najprzód pospolitém, następnie mięszaném, przypuszczając: że progressya ta zaczyna się od 12 macior czystéj rassy.*

Liczba stanowień (montes) i lat ubiegłych	Stan, liczba i gatunek stada, po upływie każdego roku	Liczba tryków czystych na sprzedaż z 1széj produkcyi gromady	Liczba i gatunek Mieszańców skopów sprzedanych z 2éj produkcyi	Liczba i gatunek Samic mieszańców sprzedanych z 3éj produkcyi	Liczba run wełny czystéj sprzedanéj z 4-ch produkcyi
Początek 1 stanowienie	owiec matek czystych 12 } 300 matek pospolitych 288				12
na końcu 1. roku 2 stanowienie	jagniąt czystych . . . . 6 } 150 — z 1éj generacyi 144 matek czystych . , . . . 12 } 300 — pospolitych . . . 288	tryków czystych 6	skopów z 1éj generacyi 144		12
na końcu 2 roku 3 stanowienie	jagniąt czystych . . . . 6 } 150 — 1éj generacyi . 144 matek czystych . . . . 18 } 300 — 1ej generacyi . 144 — pospolitych . . 138	tryków czystych 6	skopów z 1éj generacyi 144	macior pospolitych . . . 150	18
na końcu 3 roku 4 stanowienie	jagniąt czystych . . . . 9 } 150 — 2éj generacyi . . 72 — 1éj generacyi . . 69 matek czystych . . . . 24 } 300 — z 1éj generacyi . 276	tryków czystych 9	skopów z 2éj generacyi 72 — z 1éj generacyi 69 141	macior z 1éj generacyi 12 — pospolitych . . . 138 150	24
na końcu 4 roku 5 stanowienie	jagniąt czystych . . . 12 } 150 — z 2 generacyi . 138 matek czystych . . . . 33 } 300 — z 2éj generacyi 72 — z 1éj generacyi 195	tryków czystych 12	skopów z 2éj generacyi 138	macior 1éj generacyi 150	33
na końcu 5 roku 6 stanowienie	jagniąt czystych . . . 16 } 150 — 3éj generacyi . 36 — 2éj — 98 matek czystych !. . . . 45 } 300 — z 2éj generacyi 210 — z 1éj — 45	tryków czystych 17	skopów z 3éj generacyi 36 — z 2éj — 97 133	macior z 1éj generacyi 150	45
na końcu 6 roku 7 stanowienie	jagniąt czystych . . . 22 } 150 — 3éj generacyi . 105 — 2éj — 23 matek czystych . . . . 61 } 300 — 3ej generacyi . 36 — 2éj — 203	tryków czystych 23	skopów z 3éj generacyi 105 — z 2éj — 22 127	macior z 2éj generacyi 105 — z 1éj — 45 150	61
na końcu 7 roku 8 stanowienie	jagniąt czystych . . . . 30 } 150 — z 4éj generacyi 18 — z 3éj — 102 matek czystych . . . 83 } 300 -- z 3éj generacyi 141 — z 2éj — 76	tryków czystych 31	skopów z 4éj generacyi 18 — z 3ej — 101 119	macior z 2éj generacyi 150	83
na końcu 8 roku 9 stanowienie	jagniąt czystych . . . . 41 } 150 — z 4éj generacyi 71 — z 3éj — 38 matek czystych . . . . 113 } 300 — z 4éj generacyi 18 — z 3éj — 169	tryków czystych 42	skopów z 4éj generacyi 70 — z 3éj — 38 108	macior z 3éj generacyi 74 — z 2éj — 76 150	113
na końcu 9 roku 10 stanowienie	jagniąt czystych . . . 56 } 150 — z 5éj generacyi 9 — z 4ej — 85 matek czystych . . . 154 } 300 — z 4éj generacyi 89 — z 3éj — 57	tryków czystych 57	skopów z 5éj generacyi 9 — z 4éj — 84 93	macior z 3éj generacyi 150	154
na końcu 10 roku 11 stanowienie	jagniąt czystych . . . . 77 } 150 — z 5éj generacyi . 44 — z 4ej — 29 matek czystych . . . . 210 } 300 — z 5éj generacyi 9 — z 4éj — 81	tryków czystych 77	skopów z 5éj generacyi 45 — z 4éj — 28 73	macior z 4éj generacyi 93 — z 3éj — 57 150	210
na końcu 11 roku 12 stanowienie	jagniąt czystych. . . . . 105 matek — 287	tryków czystych 105 Ogół tryków czystych 385	skopów z 6éj generacyi 5 — z 5éj — 40 45	jagniąt z 6éj generacyi 4 } 45 — z 5ej — 41 macior z 5éj generacyi 53 } 163 — z 4éj — 110	sprzedanych run 287 1052 wełny czystéj.

UWAGA. Podług 5éj kolumny co tylko jest mieszańców, zostaje sprzedanych

W Noworocznikach dla Ziemian na r. 1845 i 1846 zamieszczony został podział Miar i Wag krajowych, tudzież ich porównanie z zagranicznemi; uważając jednak że dla *doniesień handlowych*, mianowicie co do *Cen Zboża*, zbiór ten nie dostarcza jeszcze zupełnych wiadomości, dołączamy przeto Wyciąg niniejszy, podług dzieł Colberga (*) Zubelewicza (**) i innych ułożony, aby tym sposobem podać ułatwienia przy obliczaniu i porównaniu *Cen Zbożowych*.

MIARY W GDAŃSKU.

Przy ładunkach okrętowych, łaszt okrętowy czyni 60 dawnych szefli, które uważają za równe $56\frac{1}{2}$ szeflom pruskim.

Na łaszt liczą 30 korcy polskich, 2 szefle na korzec polski, jakkolwiek ściśle biorąc:

Pruski szefel równy $54,^{9615}$ kwartom, dzieli się na 16 metzen po 192 cali sześciennych pruskich.

100 szefli równe $42\frac{94}{00}$ korcom polskim.

100 korcy równe $232\frac{89}{00}$ szeflom.

73 korce z małą bardzo różnicą równają się 170 szeflom.

Przy mierzeniu zboża łączą także często *miarę z wagą* często nawet podług wagi sprzedają i tak w Prussach w Magazynach Rządowych, szefel pszenicy ważyć powinien $85\frac{1}{2}$ funtów, żyta $80\frac{1}{2}$, jęczmienia $55\frac{1}{2}$, owsa $45\frac{1}{2}$.

(*) Porównanie miar i wag.

(**) Rachunkowość handlowa. (z r. 1846)

U nas zaś korzec pszenicy waży od 245 do 255 funtów, żyta od 220 do 230 funtów, jęczmienia od 194 do 202 funtów, owsa od 140 do 150 funtów, grochu od 260 do 270 funtów, rzepaku 226 funtów.

Ceny zboża notują, albo w Złotych gdańskich albo w talarach, odpowiednio łasztowi lub winsplowi.

Winspel równy 25 szeflom.

Na winspel liczą 10 korcy $23\frac{1}{2}$ garncy polskich.

Notują także ceny w srebrnych groszach odpowiednio szeflowi.

Tu więc dodać należy że:

Złoty gdański znaczy 2 złote polskie.

Srebrny grosz równy 6 groszom.

Zatem 100 srebrnych groszy równe 3 rublom sr.

Talar Pruski = 30 srebrnym groszom = 360 fenigom, aby zaś mieć na rzut oka, jaka jest *cena korca zboża, wiedząc ile łaszt kosztuje złotych gdańskich*, dołącza się poniżéj stosowna tabelka.

Węgle, wapno palone, gips, popiół i t. p. mierzone są beczkami (tonnen) po 4 szefle, z wyjątkiem beczki do siemienia lnianego, których 24 równe są $56\frac{1}{2}$ szeflom.

MIARY W ROSSYI.

Czetwert równy 209^{743} litrom czyli kwartom, dzieli się na 8 czetwerików po 8 garncy.

Garniec obejmuje 200 cali sześciennych angielskich.

100 czetwertni znaczy 75 kwarterów czyli 175 korcy polskich.

W Petersburgu na łaszt okrętowy liczą 16 czetwertów.

Czetwert żyta z workiem ważyć ma 360 funtów, mąki żytnéj 300 funtów, owsa 220 funtów, jęczmienia bez worka 260 funtów.

MIARY ANGIELSKIE.

Angielski Imperial Quarter równy 290$^{6\frac{8}{9}}$ kwartom: — trzyma 8 Buszlów po 8 gallonów.

Kwarter równy 2 korcom, 8,$\frac{67}{00}$ garncom miary polskiéj.

Na łaszt liczą 10 kwarterów.

Pszenica waży na buszel 60 funtów angielskich, jęczmień 47, owies 38, żyto 53, groch 64, rzepak 48 funt, dodać tu należy: że funt angielski (pound) równy 1 funtowi, 3,$\frac{79}{00}$ łutom, miary polskiéj,

10 funtów angielskich równe 11 funtom, 5$\frac{91}{00}$ łutom miary polskiéj.

Ton znaczy 2,240 funtów angielskich.

36 funtów angielskich robi Pud rossyjski.

Beczka mąki trzymać powinna 196 funtów angielskich, a 20 takich beczek idzie na łaszt.

Z zasady, że 1 funt szterling równy 20 szylingom, a funt szterling liczą po Złp. 40, wypadałoby że szyling znaczy 2 Złp. w handlu jednak szyling uważany bywa za Złp. 2 gr. 7, chociaż wewnętrzna wartość jego jest Złp. 2 gr. 3 (*) i tak też według Ceduły Giełdowéj liczyć się powinien.

Szylling równy 12 pensom, zatem pens równy 5$\frac{1}{4}$ grosza polskiego.

Tu także dla ułatwienia rachunku: *jaka jest cena korca zboża, kiedy wiadomo ile szylingów kwarter kosztuje*, dołącza się oddzielna tabelka, podług Ceduły Giełdowéj Warszawskiéj ułożona.

(*) Rachunkowość kupiecka z r. 1833 p. Barcińskiego.

MIARY W HAMBURGU.

Na łaszt zboża biorą $16\frac{1}{2}$ czetwerti rossyjskiéj, $11\frac{1}{4}$ kwarterów angielskich, 57 pruskich szeflów, albo 25 beczek duńskich. Że zaś na łaszt hamburski o 60 fass po 52,65 litrów, idzie litrów 3159, których obejmuje: czętwiert 209,9 quarter 290,78, szefel 54,962 beczka 139, ztąd dokładna wartość hamburskiego łaszta

	czetwert	quarterów	szeflów	beczek
jest: —	15,005	10,56	57,48	22,73
używana przybliżona	$16\frac{1}{2}$	$11\frac{1}{4}$	57	25
Różnica o	10%	3,45%	0,88%	9,88%

JAKA JEST CENA KORCA POLSKIEGO GDY WIADOMO ILE ŁASZT KOSZTUJE ZŁOTYCH GDAŃSKICH.

1 łaszt kosztuje		Zatem 1 korzec		1 łaszt kosztuje		Zatem 1 korz.
Złot. gdań	Złot. pols.	Złot. pols.	gr	Złot. gdań.	Złot. pols.	Złot. pol.
270	540	18	—	570	1140	38
1	2	18	2	585	1170	39
2	4	18	4	600	1200	40
3	6	18	6	615	1230	41
4	8	18	8	630	1260	42
5	550	18	10	645	1290	43
6	2	18	12	660	1320	44
7	4	18	14	675	1350	45
8	6	18	16	690	1380	46
9	8	18	18	705	1410	47
280	560	18	20	720	1440	48
1	2	18	22	735	1470	49
2	4	18	24	750	1500	50
3	6	18	26	765	1530	51
4	8	18	28	780	1560	52
5	570	19		795	1590	53
300	600	20		810	1620	54
315	630	21		825	1650	55
330	660	22		840	1680	56
345	690	23		855	1710	57
360	720	24		870	1740	58
375	750	25		885	1770	59
390	780	26		900	1800	60
405	810	27		915	1830	61
420	840	28		930	1860	62
435	870	29		945	1890	63
450	900	30		960	1920	64
465	930	31		975	1950	65
480	960	32		990	1980	66
495	990	33		1005	2010	67
510	1020	34		1020	2040	68
525	1050	35		1035	2070	69
540	1080	36		1050	2100	70
555	1110	37				

JAKA JEST CENA KORCA POLSKIEGO GDY WIADOMO ILE KWARTER ANGIELSKI KOSZTUJE SZYLLINGÓW

(licząc podług kursu Giełdowego Funt Szterling po 42 Zł. zatém Szylling po 2 Złp. 3 gr.)

Gdy kwarter kosztuje Szyllingów	Cena korca polskiego Złp.	gr	Gdy kwarter kosztuje Szylingów	Cena korca polskiego Złp.	gr.	Gdy kwarter kosztuje Szyllingów	Cena korca polskiego Złp.	gr.
10	9	7	34	31	13	58	53	19
11	10	5	35	32	10	59	54	16
12	11	2	36	33	8	60	55	14
13	12	—	37	34	6	61	56	12
14	12	28	38	35	4	62	57	10
15	13	26	39	36	1	63	58	7
16	14	23	40	36	29	64	59	5
17	15	21	41	37	27	65	60	3
18	16	19	42	38	25	66	61	1
19	17	17	43	39	22	67	61	28
20	18	14	44	40	20	68	62	26
21	19	12	45	41	18	69	63	24
22	20	10	46	42	16	70	64	21
23	21	8	47	43	13	71	65	19
24	22	5	48	44	11	72	66	17
25	23	3	49	45	9	73	67	15
26	24	1	50	46	7	74	68	12
27	24	29	51	47	4	75	69	10
28	25	26	52	48	2	76	70	8
29	26	24	53	49	—	77	71	6
30	27	22	54	49	28	78	72	3
31	28	19	55	50	25	79	73	1
32	29	17	56	51	23	80	73	29
33	30	15	57	52	21			

DZIAŁ IV.

Rozmaitości.

ROZMAITOŚCI.

Kilka wydań we Francyi dzieła Barona Dupin Karola, w przedmiotach poprawy rolnictwa, wzrostu przemysłu i handlu, spowodowało nas do zamieszczenia z niego niektórych szczegółów dla użytku czytelników naszych.

Baron Dupin Karol, pomiędzy innemi wydał w pięciu tomikach dziełko pod tytułem: „Le petit producteur Français) *mały producent Francuski*" zamieszczając w tomiku drugim uwagi i rady dla właścicieli mniejszych posiadłości ziemskich—a że i w kraju naszym, znajdują się takie posiadłości, jakkolwiek nieco większe, ale pod względem zagospodarowania za bardzo małe, uważać się mogące, bo właśnie tam najmniéj dostrzegać się daje postęp w rolnictwie, z tego więc tomiku wyjątki, podajemy w nadziei: że może komu z mniejszych właścicieli lub rozpoczynającemu gospodarstwo, w zastosowaniu jakiéj części przydać się będą mogły.

„Tu czytelnicy znajdą różne sposoby przez które (słowa P. Dupin) mogą poprawić swój byt, uczynić pożyteczniejszą, więcéj produkcyjną własność swoją, osiągnąć większe korzyści z inwentarzy—przyozdobić mieszkania zewnątrz i wewnątrz przez zaprowadzoną czystość, porządek i symetryą, użyć lepiéj dorobku, przyje-

mniejszą ustalić przyszłość, a później dzieciom przekazać ten tryb postępowania, z obowiązkiem aby przedsięwzięte przez rodziców poprawy dalej posunąć starali się.

„Cywilizacya, siła moralna kraju, jego pomyślność, powiększéj części na klassie drobniejszych posiadłości spoczywa, nie jest więc obojętném widzieć klassę tę otrząsającą się z przesądów i dążącą do poprawienia gospodarstwa swojego.

„Lecz i posiadaczy obszerniejszych majątków powinnością jest, wspierać te dążności z których polepszenie ogólnego bytu wypływa, bo gdy mniejsze własności gruntowe w kraju zakwitną, gdy produkcya przez starania i zabiegi wzmoże się, stąd i postęp wyda uzdatnionych ludzi, którzy dla całego kraju staną się użytecznymi. — Niech więc więksi posiadacze pomagają mniejszym w ułatwieniu im sposobów obeznawania się z nauką i poprawą gospodarstwa.

„Takim współczuciem większych właścicieli względem drobniejszych, Francya pochlubić się może, towarzystwa rolnicze udzielają nagrody rządniejszym, co ojczysty spadek do większéj wartości podnieśli, nagradzają służących przychylnością i wiernością odznaczających się, nagradzają rzemieślników, których roboty z większém zastosowaniem do użytku i zobowiązania swoje z większą sumiennością wykonywają; bogatsi zatém nietylko nie tamują wzrostu mniejszych posiadłości, lecz owszém podają im dłoń życzliwą, zachęcając do udoskonaleń, i posuwają w ogół wykształconego towarzystwa.

„Ale zobaczmy bliżéj (mówi p. Dupin) na czém się zasadzają te ulepszenia małych gospodarstw. W wielu stronach konie, woły, krowy, owce, są nędznego bardzo zawodu. Od nas samych zależy ich poprawa. Żywienie

lichego konia, wołu, lichéj krowy i owiec kosztuje prawie tyle co utrzymanie lepszych gatunków, a lepsze gatunki, większe daleko przynoszą korzyści.

Poprawiając zatém inwentarz, wydatek na wyżywienie będzie prawie ten sam jak dawniéj, a dochód znacznie się podniesie. Wprawdzie powie ktoś, niemam pieniędzy na kupienie lepszego konia, lepszéj krowy, lepszego barana. Jemu więc niech służy odpowiedź: że trzeba zacząć od małego, starając się poprawić rassę posełając klacze do ogierów, na których w okolicy nie zbywa—tak samo, starać się o przychowek lepszy bydła, i pomału o przychowek lepszy owiec (*).

Do zbawiennych środków poprawy, wieleby się przyłożyły zakłady w powiatach rasowych koni, bydła, i owiec, z którychby zapomocą kredytu, można nabywać po trosze, lepsze gatunki do poprawy własnych inwentarzy.

W takim zakładzie potrzebującym naturalnie znaczniejszéj przestrzeni gruntów znajdowaćby się powinien, zdatny agronom i weterynarz i zakład taki, byłby zakładem wzorowego gospodarstwa.— Tu w każdéj kwestyi agronomicznéj znalazłby rolnik stosowne objaśnienie, ujrzałby praktycznie, jak przyrządzają łąki sztuczne, sposoby nawodniania (irrigacyi) i jakie korzyści takie łąki przynoszą, jak zaprowadza się stopniowo gospodarstwo płodozmienne, jak założyć na małą skalę cukrownią z buraków, jaka jest pożywność dla bydła z resztek ziemniaków, buraków, po przerobieniu pierwszych na wódkę, drugich na cukier.

(*) W niniejszym Noworoczniku str. 123 podają się sposoby poprawy stada owiec ordynaryjnych.

Tam powinny być wyrabiane sery, podług najlepszych zagranicznych sposobów. Tam nauczy się jak obchodzić z owcami, jak postępować przy myciu ich, jakie sobie do tego ułatwić środki.

Tu gospodarze mogliby mieć punkt wymiany wzajemnéj i nabycia różnego inwentarza, coby nie raz zastąpiło miejsce jarmarków, na który lud wiejski więcéj dla próżniactwa i strwonienia zarobionego grosiwa przychodzi.

Narzędzia rolnicze w wielu miejscach, nie są z całą dokładnością lub lekkością wyrabiane, przez co więcéj czasu przy użyciu zajmują lub bydle bezpotrzebnie utrudzają; w takim więc zakładzie mogłyby istnieć warsztaty narzędzi rolniczych podług najlepszych wzorów, zarazby więc na miejscu obeznawano się z właściwym sposobem użycia tych narzędzi i przekonano naocznie, o ich wyższości nad temi, jakich dotąd w okolicy powiększéj części używają.

Narzędzia te możnaby nabywać z pewnym rozdziałem wypłaty na termina.

Zdatny rymarz robiłby zaprzęgi i siodła jak najlżejsze, nie psujące koni i jak najmniéj skóry potrzebujące, rymarz taki mając dużo roboty, trzymałby czeladników z którychby wkrótce w okolicy dobrzy usposobili się majstrowie.

Podobnie Weterynarz rozpowszechniałby swoje wiadomości i naukę na doświadczeniu oparte.

Kowal wyuczyłby z jaką dokładnością konia kuć należy, ażeby zamiast ulgi koniowi, nie stać się jakiego kalectwa przyczyną.

Z polepszeniem inwentarzy i zwiększeniem ich liczby, użytkowaniem z gruntów, które na ugory odłogiem zostawały, zaprowadzeniem łąk sztucznych, przez zyski

z uprostnienia robót za pomocą dogodniejszych narzędzi, dochód roczny znacznie się powiększy, a przewyżka ta może być użytą na danie lepszéj edukacyi dzieciom, lub na odłożenie części dochodu i obrócenie go na procent składany, zapomocą którego, kapitał w latach kilkunastu do znacznéj wysokości dojść może. (tabelki rachunków takich znajdują się w noworocznikach dla Ziemian na rok 1845 i 1846).

Przy tych jednakże uwagach nie jeden zapyta jak doprowadzić do skutku ów zakład mający służyć za wzór gospodarowania (*).

Sprobójmy więc i tę usunąć trudność:

A najprzód zakład taki dla założyciela nie będzie bez wielu korzyści, bo zaprowadzone wyborowe gatunki inwentarza, będą rychło rozkupywane, przez chcących zaprowadzić poprawę własnych. Jezli zaś kto weźmie co na wypłatę, wystawi odpowiednie bezpieczeństwo nie tylko pod względem pewności zwrotu, lecz i pod względem akuratności w wypłacie rat, a za rozkład taki, słu-

(*) Zakłady wzorowego gospodarstwa w kraju naszym exystują—jak np. w Strzelcach, Belnie, Piotrowie w Powiecie Gostyńskim, w Michałowicach w Lubelskiém.

Opis gospodarstwa w Michałowicach znajduje się w Roczniku gospodarstwa krajowego Tom II. Nr. 4 z r. 1843 tudzież Tom VII. Nr. 2 z r. 1845.— Oprócz tego Roczniki te obejmują opisy gospodarstwa mianowicie:

dóbr Osno w pow. Kujaw. gub. War. tom V. N. 1 r. 1844.
— Strzelców — Gostyń. — War. — VI. — 2 — 1845.
— Garbacz — Opatow. — Rad. — IX. — 1 — 1846.

Niektóre wiadomości o gospodarstwie w dobrach Młyńcu nad rzeką Drwęcą o milę od miasta Torunia, Tom IX. stron. 2 rok 1846.

sznie może być wymagane pół procentu na miesiąc, bo to dla biorących będzie zawsze z dogodnością i znaczną korzyścią.— Co też i przy nabywaniu machin i narzędzi rolniczych może mieć miejsce.

Zakład taki byłby niewątpliwie punktem handlowym przyciągającym do siebie rozmaite osoby, urządzenie więc porządnego domu zajezdnego i wszelkich dla przybywających wygód, przyłożyłoby się także do przysporzenia dochodu. Lecz przypatrzmy się wprzód takiemu zakładowi wzorowego folwarku we Francyi.

Wzorowy folwark i szkoła wiejska w Roville (w Lotaryngii) założone są o 6 (mil francuskich) od Nansy w delinie Meurthe.

Folwark ma rozległości 190 hektarów (11 włók 9½ morgów polskich) dwie trzecie gruntu leży na równinie pomiędzy wsią Roville i Moselle, trzecia zaś część na wzgórzu i pochyłościach przyległych gór. Grunta w równinach dzielą się na trzy gatunki: gliniasty, piaszczysty i kamienisto-piaskowy, ten ostatni przedstawiał wiele trudności do uprawy.

Otóż jak sobie postąpiono w założenie folwarku wzorowego: Grunta te oddano człowiekowi znającemu agronomią w teoryi i praktyce, złożono się na kapitał nakładowy, i obok tego wyznaczono mu taką część dochodów z tego folwarku, ażeby nią w 10 latach spłacił nakład i szacunek gruntów.

W następstwie więc tego:

W Roville przez udoskonalenie i użycie trafniejsze narzędzi rolniczych P. Dombasle pięciu końmi i w dziewięć wołów tyle robi, ile dawniéj do uprawy nie tak dokładnéj, 30 do 35 sztuk bydła potrzebowano, chociaż obecnie cała ziemia dwa razy więcéj jest przerabianą, i

w skibach dwa decimetry ($8\frac{1}{3}$ cali polskich) mających głębokości. Udokładnił konstrukcyą wozu, extirpatora, którym o 5 lemieszach (socs) w 3 lub 4 konie zaprzężonym uprawia na dzień po 2 hektary (1072 prętów polskich) gruntu.

Pan Valcourt znakomity właściciel ziemski w Departamencie Meurthe, jest wynalazcą brony któréj P. Dombasle przyznawszy dokładność, opisał ją w dziele swoim, gdzie także jest opis radła konnego, (houe à cheval) (*), które przez 1 konia ciągnione, radli po $1\frac{1}{2}$ hektara (804 pręt. pols.) na dzień.— W miejsce wielkich i ciężkich wozów P. Dombasle używa wozów małych jednokonnych.— Za pomocą przeto takich zmian i przy ulepszeniu narzędzi rolniczych, zdołał zmniejszyć potrzebę koni i wołów z znacznéj liczby na tak małą, jak to już wyżéj nadmieniliśmy.

Używa młockarni szkockiéj, która z pomocą 3 koni, wymłaca za godzinę $3\frac{1}{2}$ hectolitrów ($2\frac{3}{4}$ korca polskiego) pszenicy, nieco więcéj od tego żyta, albo 8 hectolitrów ($6\frac{1}{4}$ korca) owsa.

W folwarku Roville założono warstaty Stelmachskie i innych machin oraz narzędzi rolniczych, które przed użyciem ich są zawsze poprzednio wypróbowane i najmniejsza wada zaraz poprawiona.

Cała więc okolica posiada ztamtąd wozy, machiny i narzędzia z największą dokładnością i dogodnościami wyrobione.

Jest także wielka gorzelnia wódki z ziemniaków. Pan Dombasle porównywał korzyści z żywienia inwentarza zbożem z hektaru (536 prętów polskich) lub ziemniakami (po przerobieniu na wódkę), i z doświadczeń przekonał się: że na miernéj ziemi większą można korzyść

(*) Houe znaczy właściwie w francuskim języku motyka.

odnieść z ziemniaków użytych na tuczenie inwentarza, aniżeli z najlepszéj łąki—obok téj jeszcze dogodności, że uprawa ziemniaków, przysposabia zarazem grunt do następnych według rotacyi zasiewów; przedmiot ten nie może być obojętnym, zwłaszcza w miejscach w łąki nie obfitujących.

System gospodarowania P. Dombasle, zasługuje także na uwagę pod względem podziału pracy i jéj dozoru, dozór ten jest następujący:

1. Dozorujący zaprzęgami i robotą tak zwaną ciągłą,
2. — robotami ręcznemi mężczyzn,
3. — łąki, irrigacyą tychże oraz sprzętu siana,
4. — owce,
5. — inwentarz', z tém co jest do utuczenia przeznaczone.

Utrzymuje 300 merinosów, 20 do 25 wołów tucznych przez ciąg 8 do 9 miesięcy, 12 krów — choduje 25 do 50 wieprzy najlepszéj rassy, które mniejszą ilością karmi, daleko prędzéj się tuczą jak inne zwierzęta domowe (*).

Nakoniec dodać należy że P. Dombasle, za ważną pomoc w gospodarstwie uważa, akuratne i ścisłe prowadzenie rachunków, przedstawiających szczegółowo, dochody, wydatki, zamykane rachunkiem zysków i strat; tym sposobem można w każdéj chwili wiedzieć na co większy nakład czynić należy, a co zmienić lub od czego odstąpić jeżli za wiele kosztuje.

Z ksiąg z jak największą dokładnością prowadzo-

(*) Są to świnie, indyjskie mięszane z rassą świń angielskich.

nych przez P. Dombasle, okazał tenże iż z folwarku Roville, Dochód roczny czyni fr. 47,733 czyli zł. 79,555.
Wydatki w ciągu roku — 36,470 — 60,783.

Czystego zatém zysku fr. 11,263 czyli zł. 18,772.

1 hektar zatém (około 536 prętów pols.) przyniósł 59 franków (zł. 98 gr. 10) korzyści, kiedy w ogóle w departamencieMeurthe liczą czystego zysku z hektara franków 28 Centimów 50; przez ulepszenia więc i prace P. Dombasle podwoił intratę.

Każdego roku w Roville, odbywają się dwa zgromadzenia agronomiczne, P. Dombasle w dziele własném pod tytułem: (Roczniki gospodarskie w Roville) zamieszcza opisy gospodarowania i zdaje sprawę z tych zgromadzeń, mogących iść w porównanie ze zgromadzeniami agronomicznemi w Anglii. P. Dombasle przyjmuje także młodych ludzi dla nauki gospodarstwa, wykładając im raz w tydzień teoryą téj nauki (*).

W zakładzie wzorowym powinna być także szkółka różnych drzew owocowych morwów i innych.

Chodowanie drzew wielkie pożytki w gospodarstwie przynosi, upiększając zarazem okolice, dla tego tyle pięknych widoków i przyozdobionych okolic postrzegamy w Normandyi i Flandryi. Tam każdy właściciel gruntowy odznacza się zamiłowaniem porządku, czystości i dobrego gustu, u każdego wygodne meble, naczynia stołowe ze srebra, piękna chodowla drzew ocieniających budowle, w bliskości których ujrzysz ogródek okolony żywym płotem, gdzie podług ich prowincjonalnéj galanteryi, są

(*) I u nas w wielu wzorowych gospodarstwach młodzi ludzie po odbyciu kursu nauk w Instytucie Agronomicznym poświęcają niejaki czas nauce praktycznego gospodarstwa.

róże dla piękności, jabłka na jabłeczniki a dobre gruszki dla przyjaciół.

Wielu mniema: że drzewa w polach przeszkadzają wzrostowi i plonowi zboża, nie dopuszczając promieni słonecznych w około siebie, lecz ja to uważam za przesąd, przeciwnie, drzewa wiele przyciągają rosy, tak potrzebnéj do wegetacyi, cień utrzymuje więcéj wilgoci w ziemi. Drzewa osłaniają od słot, nie dają wodzie tak ulatniać się przez działanie powietrza i słońca, co w miejscach gdzie potrzeba nagromadzenia wody np. do nawodniania łąk, staje się bardzo przydatne (*).

Sztuczne łąki przyczyniają się także do podniesienia gospodarstwa, podają możność utrzymywania więcéj inwentarza, który do zwiększenia dochodów i sterkoryzacyi gruntów znacznie się przykłada.

Nie wszędzie, gdzie dziś gospodarstwa znakomicie podniosły się, była ziemia najlepszéj gleby; pracą, sztuką uprawą, grunta błotniste, piaszczyste, gliniaste, doprowadzone zostały do stopnia gruntów 1éj klassy, trzeba to widzieć i poznać a nie jedna pożyteczna znajdzie się nauka.

Uprawa lnu i tytuniu po większéj części zaniedbana, lub nie dość staranna, przy zajęciu się nią, zapewnić także może korzyści, a do robót około lnu i dzieci mogą być użytemi, z czego też ta korzyść wynika: że zajęcie dzieci i wczesne przyzwyczajanie ich do pracy lżejszéj, odpowiedniéj ich wiekowi, przykłada się do moralnego i fizycznego ich rozwinięcia, zdrowia i usposobienia na ludzi pożytecznych w społeczeństwie.

(*) Nie podzielamy zdania P. Dupin, jakoby drzewa wpośród pól były pomagającemi wzrostowi zboża, użyteczność ich raczéj przyznajemy tam gdzie nagromadzenie i utrzymanie wody, jest potrzebném.

Mieszkańcy Flandryi oddając się rolnictwu, nie pomijają i zatrudnień przemysłowych, uprawiają len, sami wyrabiają płótna, w latach więc niepomyślnych dla rolnictwa, mają pomoc z wyrobów lnianych, — tak jedna praca wynagradza drugą.

Uprawa roślin olej wydających, jako to: rzepaku, lnu, rumianku, maku, należy tam również do zupełnego gospodarstwa, 200 wiatraków około Lille we Flandryi są w ciągłym ruchu i wszystkie zajęte tłoczeniem oleju. Wiatrak taki kosztuje około 10.000 franków, wynajmuje się za 1,000 do 1,200 franków rocznie, a wybija oleju na rok do 500 tonnes (beczek).

Flandrja odznacza się szczególną usilnością o sterkoryzacyę gruntów, do czego używają nietylko nawozów, proszków pudretowych, ale wypalają na ten cel i wapno, w znacznéj części (*).

Na wysokim stopniu jest także uprawa koniczyny, która w Flandryi rzadkiéj bywa piękności, a ziarno tak wielkie że i z niego olej wybijają.

Flandrya ma prawdziwą szkołę uprawy roślin olejnych, strączkowych, lucerny, esparcety, rzepy, marchwi, buraków, kapusty, trzeba widzieć wyrost tych roślin, aże-

(*) W kraju naszym w wielu okolicach w gips obfitujących, środek ten poprawy gruntów bardzo skutecznie mógłby być użytym.

Nie będzie także zbytecznem, zwrócić tu uwagę czytelników na następujące ogłoszenie w pismach publicznych przez Zakłady P. Steinkeller na Solcu w Warszawie, pod liczbą 2913 Δ. „Pospieszamy donieść Sz. PP. Dziedzicom i Posiadaczom dóbr ziemskich, ze strony których od dawnego już czasu byliśmy wzywani aby z Zakładami naszemi połączyć fabrykacyą gipsu nawozowego do uprawy gruntów, iż wyrób rze-

by uwierzyć do jakiego stopnia objętości dochodzą i naśladować w chodowaniu.

Po takim opisie Flandryi przez P. Dupin, następuje opis gospodarstw innych Departamentów, nie chcąc zajmować czytelników naszych, szczegółami Francuza tylko jako krajowca interesującemi, w treści przytoczym niektóre wyjątki:

„W Departamencie Mozelle, w wielu wsiach znajdują się młyny do mielenia gipsu na nawóz. Mieszkańcy mają upodobanie w chodowaniu drzew owocowych, tak że wsie wyglądają, jakby w ogrodach jakich były zabudowane; suszenie owoców, smażenie konfitur, soków, stanowi także jedną z głównych gałęzi przemysłu, z Metz rozchodzi się na rok 20,000 sztuk drzew owocowych i 200,000 kilogramów (przeszło 4,500 centnarów) sliwek suszonych do innych departamentów i za granicę Francyi.

Pszczólnictwo, jest również ważnym przedmiotem gospodarstwa.

W Moncei tegoż Departamentu, znajduje się wzorowy zakład gospodarski odznaczający się szczególniéj dokładném prowadzeniem ksiąg, jest to także część gospodar-

czonego nawozu mineralnego, z najlepszego suchego i czystego gipsu w odłamach w pewnéj ilości na próbę został dokonany; na ten cel miałko zmielona mączka gipsowa może być każdego czasu oglądaną, tak na miejscu w Zakładach jako też w kantorze domu handlowego W. Piotra Steinkeller przy ulicy Trębackiej pod Nr. 638. — Odpowiadając objawionym wszechstronnie życzeniom i chcąc przyczynić się do upowszechnienia tak ważnego i użytecznego w rolnictwie przedmiotu, postanowiliśmy sprzedawać pomieniony nawóz po cenie kosztów własnych; wzywamy atoli uprzejmie szanownych gospodarzy wiejskich, w przypadku jeżeli ustanowiona cena odpowie ich oczekiwa-

skiego ulepszenia, które powinno iść razem z postępem rolnictwa.

W Departamencie Franche-Comté, do ulepszeń ważniejszych należy postanowienie znoszące prawo wspólnych pastwisk, niezbędne przy urządzaniu gospodarstwa płodozmiennego. Niedogodności z wspólnych pastwisk, mówi autor statystyki rolniczéj w Departamencie Doubs, są tak znaczne że 1 hektar (536 prętów pols.) ziemi oddzielonéj do uprawy, w porównaniu z hektarem gruntu takiéj saméj natury na wspólne pastwisko użytego, przynosi o 3 część więcéj korzyści.

W okolicach Montbéliard używają z wielkim skutkiem sposobu nawodniania łąk i wielkie ciągną korzyści z łąk sztucznych. Uprawa ziemi odbywa się tu z szczególną starannością, jest głęboka i regularna. Włoczka równie pracowita, a w czasie zasiewu ziemia spulchniona podobną jest do kwater ogrodowych.

Zasługuje także na wzmiankę pracowitość i zabiegłość ubogich ludzi w tym departamencie; wszyscy biedni przekładający jaką bądź pracę nad żebractwo, zbierają zostawiony przez bydło w przechodzie nawóz, ze-

niu, iżby raczyli nas wcześnie zawiadomić, o potrzebnéj Im w roku bieżącym ilości, a to dla postawienia nas w możności zamówienia większych partyj gipsu surowego, a następnie spławienia takowych do Warszawy zaraz po otworzeniu żeglugi wiosennéj.—Gdy mączka gipsowa, dla swéj miałkości i suchości łatwo rozkurzeniu ulega, pakunek takowéj dokonywamy przeto w beczkach dębowych mocno zbudowanych i mocnemi obręczami pobitych. Cena jednéj beczki zawierającéj 300 fun. czystej mączki wraz z tarą, ustanawia się na 2 ruble sr.; centnar 100-funtowy bez beczki kop. sr. 50. Beczki opatrzone są stęplem Zakładów."

brany znoszą na pole do którego z właścicieli gruntów, ten uprawia je i pozwala biednym co gnój znosili, sadzić na niém kartofle bez żadnego za to wynagrodzenia, przez co właściciel gruntu zyskuje, że grunt jego do przyszłego zasiewu, staje się poprawionym.

W okręgu Montbéliard uprawiają dużo konopi i rzepaku, grunta pod konopie mocno gnojone, wydają konopie gęste, częstokroć 2 metrów (3 łokci połs. i $\frac{46}{100}$) wysokości dochodzące. Sposób moczenia konopi godnym jest uwagi. Nie zostawiają takowych w wodzie, lecz rospościerają na łąkach świeżo pociętych, zapobiegając przezto psuciu się konopi, któremu, jakby z choroby w wodzie nabytéj, podlegają.

W miejsce zaś moczenia, deszcze i rosy obfite, więcéj działają. Trwa to przez 6 tygodni, poczém wiążą w pęki do tłuczenia i tarcia w czasie zimowych wieczorów.

Z konopiami lub lnem sieją rzepę, która bardzo dobrze się udaje, chociaż w cieniu, i szybko dojrzewa po wyrwaniu lnu lub konopi.

Minąwszy jednak Normandję i udając się z Paryża do Caen, z boleścią spostrzegamy w kraju bogatym i żyznym, nędzne słomą pokryte chaty, z ziemi i drzewa budowane, chociaż łatwo możnaby mieć cegłę i dachówkę na mieszkania trwałe, zdrowe i od ognia zabezpieczone.

W departamencie Aisne, zasługuje na wzmiankę kanton Nouvion. Przed rokiem 1789 ziemia w tym kantonie była bardzo miernéj gleby, i nader nizkiéj ceny. Lecz mieszkańcy zapatrzywszy się na sąsiadów pogranicznéj prowincyi, otoczyli pola swoje żywemi płotami,

mierzwią je jaknajstaranniéj i tym sposobem ciągnąc z nich podwojone użytki, podnieśli wartość ziemi.

W lasach tamecznych wyrabiają dużo naczyń bednarskich a głównie Saboty (trzewiki drewniane) łopaty do pieców piekarskich, naczynia gospodarskie i kuchenne tak zwane z swojéj ładnéj roboty (bois jolis, piękne wyroby drewniane), które do Amiens i Paryża wysełają.

Sam Paryż za zwyczajne z drzewa wyroby po większéj części bukowego, płaci mieszkańcom tego kantonu od 3-ch do 400,000 franków, robią tam także kopyta szewckie, kołowrotki, motowidła, flaszki do likworów, podstawki czyli serwisy do flaszeczek z oliwą i octem, zabawki dziecinne i t. p.

Miasto Origni przy Vervins, jest punktem wyrobów koszykarskich, wartości około 100,000 fr. rocznie i zajmuje od 3,500 do 4,000 ludzi obojga płci i wieku; roboty te podzielają między siebie całkowite familie, takowe wykonywają dla sprzedawania kupcom przybywającym. Dzieci od lat 6 są już do tych robót używane, Połowa wyrobów zostaje we Francyi, a druga połowa wychodzi na północ Europy, do Genewy, Genui, Stanów Zjednoczonych i Indyi. Oto mówiący dowód ważności przemysłu.

W czasie wojen Cesarstwa, niewolnicy Hiszpańscy w departamencie wzmiankowanym, wyrabiali maty z trawy zwanej Sparta, ztąd powstała fabryka lin, sznurów, mat i nakryć, która znakomicie wzrasta.

Szampanija idąc za przykładem p. Riszardot, dowodzi jak mały właściciel gruntu, może dojść do znacznych rezultatów.

W okolicach departamentu wyższej Marny, jest miejsce na którem 24 źródeł schodzących się w nie-

wielkiej odległości, zalewały grunt kamienisty, który przeszkadzał wsiąkaniu wody skupiającéj się z obfitości źrzódeł. P. Riszardot połączył te 24 źrzódeł 16 głębokiemi rowami, ustalił przeto pola, wypaliwszy je na 10 do 12 centimetrów (5 cali pols.) głębokości, poczém obsiewał tak przyrządzony grunt, a wody utrzymane w swoich korytach, służyły do odwilżania roślin na zsychającéj się z natury ziemi, zasiewanych, którą to operacyę najpomyślniejsze skutki uwieńczyły.

Inne prace p. Richardot na górach suchych i nieuprawnych niemniéj były pomyślne. Najwięcéj użytecznych doświadczeń wykonał w okolicach Langres, gdzie 10 gór czyli przestrzeni nie uprawnych, zamienił w urodzajną ziemię i tym sposobem ulepszyło się bardzo wiele innych prywatnych własności. Po większéj części, roboty takie odbywał w późniejszych jesiennych porach, kiedy łatwiéj o robotnika i taniéj go dostać można.

Z tylu przytoczonych szczęśliwych wypadków poprawy gospodarstwa, widzimy: że rolnictwo wymaga ustawicznych zabiegów, rozwagi, zastanowienia i porównania, bo każda roślina jak każde drzewo potrzebuje właściwego gruntu, a ten dopiero pracą mniéj więcéj daje się zużytecznić. Nieustanna więc czynność i nauka rozwijają rolnictwo, zachęcajmy zatem nasze dzieci, niech się do nauk przykładają, chcąc później dobremi stać się rolnikami a im więcéj drobne rolnictwa, większość stanowiące będą wzrastały, tém więcéj kraj na ogólnéj pomyślności zyska.

Przechodząc prowincjami postęp rolnictwa, niepodobna było wszędzie być, wszystko widzieć i wszystko opisać coby naśladować należało, chciałem tylko (mówi Dupin) wprowadzić na drogę ulepszeń mniejszych posia-

daczy ziemskich i obudzić w nich chęć do postępu, która przy ciągłém usiłowaniu, sama wyrodzi, nie jeden szczęśliwy pomysł i pożyteczne ulepszenia.

Zejdźmy teraz na chwilę do mieszkań naszych właścicieli gruntowych, i poznajmy ich domowe życie, zwyczaje, rozkład mieszkań, byt materjalny, moralne usposobienie.

Jak w wielu miastach domy budują, wydając najwięcéj na zewnętrzną okazałość, tak też naśladują to i niektórzy właściciele ziemscy w mniejszych posiadłościach, wykładając na zewnętrzne ozdoby kapitał, który w gospodarstwo lub ziemię włożony, coraz więcéjby wzrastał, obrócony zaś na wewnętrzne urządzenie domu, przyniosłby właścicielowi wygodę i przyjemność.

Nie naśladujmy tych kupców co to szyldami i wystawą sklepy suto przyozdabiają, starając się kupujących, raczéj powierzchowną elegancyą, jak dobrocią towaru do siebie przyciągnąć.

Nam potrzeba domu wystawionego z prostotą, oszczędnością, a nadewszystko z oszczędnością dobrze zrozumianą, o któréj obszerniéj niech nam wolno będzie pomówić.

Dom z mocnych materyałów, ciosowego kamienia i roboty ciesielskiéj, z drzewa dębowego, trwałby do 400 lat, ale kosztowałby około 20,000 franków, dom zaś z zwykłych i tańszych materyałów z lekką robotą ciesielską, potrwa lat 60, ale będzie kosztował o połowę mniéj, zobaczmy jaka z tych budowli jest korzystniejszą?

Dom krótko trwały, lecz zawsze około lat 60, kosztuje 10,000 franków, oszczędza się przeto drugie 10,000 których użyć należało na dom 7 razy trwalszy, Kapitał tak oszczędzony i obrócony w ulepszenia gospodarskie, dobrze wyrachowane, przyniesie niechby nie więcéj jak

3 od sta na rok, zatém przy końcu lat 60, z procentem składanym po 3% dojdzie do summy 58,920 franków, gdy więc po upływie lat 60 będzie potrzeba wystawienia nowego domu, z summy tak narosłéj po strąceniu 10,000 fr. na dom potrzebnéj, zostanie jeszcze 48,920 fr., jako kapitał czysty zwiększający majątek; — a z procentem 5% owe 10,000 oszczędzone, doszłyby summy 186,780 fr.

Tę zasadę tak dobrze pojmują ludzie rachunkowi jak to Anglicy, Hollendry, Szwajcary, że nawet dla bogatszych familii stawiają zwykłe domy tańsze i więcéj oszczędne.

Pierwszą tedy zaletą domu jest: aby jak najmniéj kosztował, zaspokajał wszystkie główne potrzeby, użytku i wygody.

Jeźli dom dokładnie jest wybudowany, podług rozmiarów geometrycznych i mechaniki, mury będą prostopadłe, podłogi równe, roboty ciesielskie w ścisłej równowadze, nie będą wywierać nierównego ciśnienia, które w złéj budowli zwykle jednę stronę muru wypiera, a drugą za sobą ciągnie.

Jeśli roboty stolarskie i ślusarskie będą dobre, drzwi i okna szczelnie obsadzone, z łatwością będą się otwierać, szczelnie zamykać, nie krzywić, nie paczyć.

Pokoje powinny być tyle obszerne, aby były zdrowe, zatém średniéj wielkości, przytém dobrze zamykane, a mniejszego opału potrzebować będą.

Ściany dobrze jest oklejać obiciem, dla trwalszej czystości mieszkania i sprzętów domowych, zwłaszcza że obicia mamy codzień tańsze, i utrzymują więcéj ciepła w pokojach.

Jeżeli nie mamy wiele do wydania, nie możemy często zmieniać mebli i innych sprzętów, starajmy się zato o jak największą czystość, porządek i baczną sprzę-

tów ochronę. Najpiękniejsze apartamenta nie są piękne, jeżeli w nich nie ma porządku i czystości, któréj brak, bogactwo nawet zniża na pozór do stopnia nędzy i ubóstwa.

Czystość i porządek nieodłącznemi są przy postępie cywilizacyi. Jeżeli chcemy widzieć do jakiego stopnia cywilizacyi postąpił jaki naród, nie patrzmy na pałace, ich statuy, w nich zawieszone obrazy, lecz wejdźmy do mieszkań skromnych, biednych, do chałup, a jeźli tam ujrzemy porządek, czystość, staranność, możemy być pewni, że to są ludzie postępu.

Od Madrytu do Amsterdamu, stopniowanie to porządku jest najwidoczniejszém pomiędzy mniéj zamożnemi, pomiędzy ludem wiejskim i ubogiemi. Brud Hiszpanów już przeszedł w przysłowie równie jak ich głupowatość. Dopiero w niektórych Departamentach Południowéj Francyi, większą jak w Hiszpanii dostrzedz można czystość, jakże ona jednak jest daleką od czystości Paryża.

Wyrzutów skórnych, robactwa wszelkiego rodzaju, tego prostego następstwa nieczystości, mieszkańcy za Pyrenejscy, nie uważają nawet za niedogodność lub przykrość, im daléj od granicy, tém rzadszy staje się ten brud dla cudzoziemskich podróżników.

Powiedziałem, że Paryż przewyższa znacznie w czystości Francyę Południową, lecz posuńmy się daléj w naszéj drodze a przekonamy się, że Paryż jest jeszcze bardzo brudnym w porównaniu z niektóremi miastami północnemi, jak Dunkierka, Calais, Lille i inne.

Porządek przeto, staranność i oglądanie się na czas późniejszy, są niezbędnemi domowego szczęścia warunkami.

Czystość jest duszą ekonomiki, przedłuża trwałość przedmiotów, czyni nas baczniejszemi w ich zachowaniu,

upiększa i podnosi ich wartość. W domu przez zwyczaj nieporządnym, wszędzie przebija się czas pochmurny, ponury, a nic bardziéj nie zasmuca jak widok opuszczenia. Przeciwnie, w mieszkaniu w którém panuje czystość, wszystko jest zdobne, tam najmniejsza rzecz rozwesela swoją białością, połyskiem, który dla sprzętów i mebli jest jak rumieniec dla młodéj twarzy.

W małych gospodarstwach, od gospodyni domu najwięcéj zależnych, wnętrze domu nie będzie czyste, jeżeli o to, sama pani domu nie okaże się troskliwą i nie ma w tém zamiłowania od małych jéj lat wzrastającego.

Koketerya, zalotność, skłania niektóre kobiety do utrzymania czystości w ubraniu, lecz z małemi fundszami nie będzie to długotrwałém, jeśli samo mieszkanie nie jest wzorem porządku. Jakże rękę zachowa delikatną i białą, jeżeli dotykać się musi sprzętów zanieczyszczonych, jakże suknie utrzyma w świeżości, jeśli każda rzecz w pyle i kurzu stać będzie.

Mąż zdąża z przyjemnością do domu i w nim prawdziwą roskosz czuje, gdy zaledwie próg przestąpi, wszędzie odbija czystość rzadko gdzieindziéj spotykana, bogactwo mebli, ani żadna wykwintna uczta, wrażenia tego niezastąpi — tu każda skromna potrawa jest smaczniejszą, pobyt przyjemniejszym, a towarzyszka która staraniami swojemi sprawia ten urok, podoba się więcéj i oczom i sercu i rozumowi.

(*d. c. n.*)

Kończąc wyjątki, któremi pragniemy zrobić przysługę Ziemianom, w dążeniu do użyteczności nie możem pominąć wzmianki o wyszłém w r. 1846 w Paryżu nader ważném dla rolnictwa dziełku, pod tytułem *Rady dla Rolników przez P. Dezeimeris.* Dosyć przytoczyć kilka stronnic dziełka, aby czytelnikom dać poznać zawarty w niém system gospodarstwa, nie wymagający, ani wielkich nauk agronomicznych, ani kapitałów.

,,Mamy (słowa Autora) mnóstwo książek z których można nauczyć się rezonować o Agronomii, mało z nich jednak jest takich, któreby obeznanie się praktyczne ułatwiały, przeciwnie wielu z autorów zaprowadza gospodarstwa, kapitałami z rozrzutnością szafuje, liczne szeregi liczb w korzyści na papierze stawia, lecz teorye ich w praktyce nie są z łatwością wykonalnemi; oceniajmy te prace, ale starajmy się o sposoby według których dojście do pomyślnego bytu z jak najmniéj przeszkodami jest połączone, i które nadewszystko wskazują niezawodne środki znacznego pomnażania dochodów obok jak najmniejszych nakładów.

,,W tym postępując duchu, będziemy się radzić tylko doświadczenia i na doświadczeniu opierać nasze zasady — na doświadczeniu jednak nie osób pojedynczych, ale doświadczeniach powszechnie stwierdzonych — stałych, niezmiennych. Z nich utworzmy krótki zbiór praktyczny

małéj objętości ale tyle wystarczający, aby mógł posłużyć za przewodnika w wszelkich ważnych wypadkach zajęcia się rolnictwem.

Z porównania doświadczeń widzimy: że w nich najwięcéj następujący wypadek przeważa:

„Wszędzie i zawsze ilość produkcyi i korzyści w rolnictwie zależy od ilości nawozu i obszerności pól na wyżywienie inwentarza przeznaczonych, w stosunku do pól zostających pod uprawą roślin siłę gruntu wyczerpujących.”

Na 16 kilometrów (blisko 2 mil polskich) od Heidelberga, w odosobnionym zakątku, bez dróg i spławu, bez stałéj kommunikacyi z okolicami dobrze uprawnemi wybrzeża Necker, w złych gruntach, białawéj ziemi, leżała temu 68 lat jedna z najbiedniejszych wiosek Xięztwa Badeńskiego. Z jéj lichych gruntów utrzymywało się w roku 1777, 45 familii złożonych z 240 osób i było tam 56 sztuk bydła na przeszło 700 morgach ornéj ziemi. Sporządzony spis do podatków wykrył, że grunt ten składał się:

z $1\frac{1}{2}$ morga dobréj ziemi

60 morgów średniéj;

cała zaś reszta z lichego i według zdania taxatorów nader lichego gatunku, a ponieważ łąki do tego należące nie wystarczały na wyżywienie nawet téj małéj dopiero wzmiankowanéj liczby sztuk bydła, potrzeba było przez większą część roku wyganiać je na leśne pastwiska.

W 10 lat późniéj, na tych samych gruntach zbiór zboża podwoił się, ugory w $\frac{3}{4}$ częściach zostały zniesione, a liczba inwentarza z owych sztuk 56 wzrosła do 170 rasy znacznie poprawnéj. Stąd też i wartość ziemi bardzo się podniosła, bo co w r. 1777 płacono tam 80

do 100 Złotych Reńskich morgę, w r. 1786, cena morgi doszła Zł. r. 400 do 500.

Ludność także w takim powiększyła się stosunku, nowe i trwałe budynki mieszkalne i gospodarskie stanęły w miejscu dawnych chat nędznych, a ożywiony ruch przemysłowy nastąpił po bezwładnéj ociężałości nędzą spowodowanéj.

Cóż więc te cuda sprawiło? jedna rzecz tylko — Uprawa roślin pastewnych. Za przykładem umiejętnego rolnika, który w tym kantonie osiedlił się, urządzono łąki sztuczne na bardzo znacznéj obszerności, zasilono obficie nawozem łąki naturalne — i nic więcéj. —

Takich zaś przykładów z wielu krajów Europy możnaby dostarczyć.

W Niemczech np. dopóki trzymano się systematu trójpolowego, z taką ilością łąk, jaka na wyżywienie inwentarza roboczego była potrzebną, produkowali tyle tylko zboża, ile dla niezbyt licznéj ludności ledwie wystarczało. Schubarth zaprowadził tam uprawę koniczyny, Thaer zasady i sposoby uprawy angielskiéj; od czasu przeto jak zasiewają więcéj roślin pastewnych a mniéj zbożowych, produkują i więcéj mięsa i zboża, a z pomocą większéj ilości nawozu, sieją nawet pszenicę w miejscu żyta na gruntach zimnych i piaszczystych, co dotąd ledwo zasiew zwracały; łąki zaś sztuczne raz zaprowadzone zajmując pola nie wymagające przez kilka lat uprawy, zmniejszyły koszta nakładów, zwiększając mimo to coraz bardziéj dochody.

Jeszcze więcéj uderzający przykład Włochy nam podają: Do trzeciego wieku ery chrześciańskiéj zbiory we Włoszech tak bywały obfite, że zboże 15 do 20 ziarn wydawało.

„W tych czasach prostych obyczajów powiada Pliniusz (Lib. XVII) Włochy taką ilość zboża posiadały że go nie tylko z obcych prowincyi nie sprowadzono, ale nawet było nader tanie."

Dopóki mówi Colummella (lib. 1 praef.) istniało zamiłowanie uprawiania własnéj po ojcach puścizny, przodkowie nasi, pomimo wojen i ognia, znaczniejsze zbierali plony, niżeli te które my zbieramy w pośród długiego pokoju i przy sposobności wszelkich ulepszeń rolniczych."

W 100 lat po śmierci Katona wydatek w ziarnie nie był już tak obfitym, zwykle 7 lub 8 otrzymywano ziarn, rzadko kiedy 10, a nawet z Afryki i Sardynii zakupywano zboże niedostarczające na potrzeby kraju.

W 100 lat późniéj, zbiory były jeszcze lichsze, ledwie 4 ziarn na plon rachowano. Jakaż była przyczyna tych zmian i upadku?

Oto, że w pierwszych wiekach gdy plonu otrzymywano po 15 do 20 ziarn, zajmowano się hodowaniem bydła w wielkiéj liczbie.

Późniéj chów bydła się zmniejszył, zmniejszył się i wydatek zboża, a gdy tyle go tylko trzymano ile było potrzeba do uprawy gruntu, plon zniżył się na 4-te ziarno.

Na dowód téj prawdy, wiele usprawiedliwień przytoczyćby można, i tak sam wyraz pecunia, (znaczący pieniądze) pochodzi od pecus (bydło); moneta Rzymska bita za rządów Króla Sewerusa nosiła stempel wołu lub owcy i według zwyczaju za czasów Cycerona jeszcze trwającego, nawet kary oznaczali w bydle; w miarę przekroczenia skazywano na zapłacenie jednej lub kilku owiec, jednego lub kilku wołów. Największa zaś kara wynosiła 30 wołów, lub 2 razy tyle owiec.

Lecz jeszcze jeden silniejszy dowód.

W r. 385 po założeniu Rzymu zapadło prawo, że 500 jugera (125 hectarów, (223 morgów) stanowiły największą przestrzeń gruntów dla jednej familii, więcéj nie wolno było posiadać; ani więcéj utrzymywać nad 100 sztuk bydła, a 500 drobnego inwentarza, podług czego wypada, 3 sztuk bydła rogatego na 4 morgi. Jest to właśnie punkt na którym stanęły: Anglia i Niemcy.

To wszystko zatém wychodzi na tę prawdę w przysłowie zmienioną, że *kto ma siano ma i chleb.* Rolnictwo bowiem głównie na tém zależy, ażeby za pomocą roślin, zwracać ziemi to co z téjże ziemi rośliny z niéj żyjące wyssały, to jest oddawać paszę za zboże, siano za chleb, a to z téj głównéj zasady: że rośliny jedne biorą pożywienie z powietrza i zostawiają szczątki pożywności w ziemi, takiemi są rośliny pastewne — inne zaś jako to zboża, rośliny włókniste i olejne, wiele soków pożywnych ziemi odejmują; są zatem rośliny użyźniające ziemię — i rośliny grunt wycieńczające — zaczém idzie: że z wielką ilością paszy otrzymujemy wiele zboża — a mało albo wcale nic, z małą ilością paszy.

Dla tych właśnie przyczyn, z dwóch kawałków ziemi użytych, jeden pod uprawę paszy dla bydła, drugi pod uprawę zboża, pierwszy stanie się coraz żyźniejszym, drugi płonniejszym — połączyć je w odpowiednim stosunku a wzajemnie wspierać się będą, gdy przeciwnie pojedynczo, jeden się bardzo wzmoże, a drugi zniszczeje.

Widzimy przeto że poprawa gospodarstwa na tém głównie opiera się, *aby pod uprawę paszy znaczną część roli ornéj poświęcać.*

Oto jeszcze jeden ważny dowód przyjętéj prawdy:

W Anglii (nieliczące w to Szkocyi i Irlandyi) 15,245,000 hektarów roli ornéj, łąk, pastwisk, pustkowiów i gruntów gminnych, czynią rocznego dochodu . . . 750,000,000

W bydle przeznaczonym na spożycie w liczbie 16,999,500 jako mięso . . . . , . . 1,068,000,000

W mleku, skórach, łoju i wełnie 505,299,335

Ogółem fr. 2,323,299,335

We Francyi 40,343,660 hektarów roli ornéj, łąk, pastwisk czynią: 1,820,000,000

W bydle przeznaczonym na spożycie w liczbie 11,618,727, jako mięso 684,441,276

W mleku, skórach, łoju i wełnie 248,000,000

Ogółem fr. 2,752,441,276

Zatém hektar w Anglii, wydaje z przecięcia, rocznie w produktach dopiero wzmiankowanych więcéj niż . . . . fr. 152

Hektar we Francyi nieco więcéj jak „ 68

Pomimo że produkcya we Francyi kosztuje 7 albo 8 razy więcéj pracy przy uprawie gruntów.

Tak znaczna zaś różnica produkcyi — głównie stąd pochodzi: że Anglia przeznacza $\frac{4}{5}$ pól swoich na żywność dla bydła, a $\frac{1}{5}$ tylko pod zboża, Francya przeciwnie więcéj jak $\frac{4}{5}$ pod zboża, a mniéj jak $\frac{1}{5}$ na wyżywienie bydła.

Francya trzymała się mylnéj bardzo zasady, lecz uczyniła to ze względu, że zboże stało się dla niéj naj-

ważniejszym artykułem handlowym, aby więc ile tylko można powiększyć ilość onego; wzięto się do karczunków, do wydobywania nowin, zorywania pastwisk mniéj w trawy obfitych i wszystko zbożem obsiewano; pierwsze lata bez nawozu wydawały bardzo korzystnie, bo grunta długo pod trawą zostające, bardzo są zyzne — ale dalsze nie mogły przynieść tak błogich rezultatów.

Nowo wydobyte grunta po 3m, 4 i 5 zbiorze, utraciły swoją zyzność, nawóz i wypoczynek przez ugór przynajmniéj raz na 3 lata stały się koniecznemi. Przybyło więc $\frac{1}{3}$ ugoru, a ubyło $\frac{2}{3}$ pastwisk. Stąd strata w dochodzie i wydatki na koszta uprawy; zwłaszcza że do uprawy tak obszernéj okazał się brak nawozu, bo po zajęciu pastwisk pod zasiewy zboża, nie można było już tyle utrzymywać inwentarza, liczba więc tegoż zmniejszyła się stosunkowo.

W Anglii przeciwnie, zważając że dla braku nawozu, $\frac{1}{3}$ część gruntów corok pod ugór zostawiać potrzeba, że grunt ledwie tyle wydawał ile uprawa onegoż kosztowała, przynosząc jedynie to w zysku czystym co otrzymał w nawozach, uznali za niezbędne powiększyć inwentarze, przeznaczając więcéj ziemi do uprawy roślin pastewnych, grunta zasilających, a mniéj pod zboża.

Wszakże skutkiem takich ulepszeń, chociaż nawozu w znacznych massach przybywać zaczęło, nie marnowali go, lecz zajmowali się obmyślaniem stałych zasad przy użytkowaniu z tak ważnéj podstawy gospodarstwa i przyjęli za prawidło: aby nawozy obracać pod zbiory, które nawóz pomnażają, pod zbiory, które inwentarz spożywając takowe gruntowi w dwójnasób zwraca. Jak we Francyi tak też i w Anglii zajęto się krudunkami i wydobywaniem nowin, ale nie dla tego aby je zaraz pod zbo-

ża użyć jako pod rośliny żyzność z gruntu wyciągające, lecz pod takie, które podawały możność utrzymywania większéj liczby inwentarza. Licząc $\frac{4}{5}$ gruntów wszystkich zajętych, pod łąki, pastwiska i rośliny pastewne, wszystkie użyzniano to wodą, to marglem, gliną, kompostami, nawozami i hurtowaniem. Do płodów zaś z takich gruntów na pożywienie otrzymywanych, dodawano jeszcze słomę, pomnażano z korzyścią paszę zimową. — Takim to sposobem o 5 razy powiększono liczbę inwentarzy.

Porównywając ile kosztuje wyżywienie inwentarza na rzeź chowanego, w wieku młodszym, a ile kosztuje, gdy bydle jest starszém, przyjęto zwyczaj, oddawania na rzeź wołów młodych po 2 i pół do 3-ch lat mających, stąd przemysł otrzymał więcéj mięsa, więcéj łoju, skór, rogów i kości, zwrócono więc całą troskliwość o wcześniejsze wykształcanie zwierząt, czyli o wczesność rychłego ich wzrostu i pomnażanie ich liczby.

Zasada wczesnego wykształcania bardzo jest ważną i powinna zwrócić ogólną uwagę pod względem ważnych korzyści, ściąga się to do wszelkiego rodzaju inwentarzy— i tak, na owcach hodowanych nie tylko dla wełny ale i mięsa, większą korzyść osiągniemy chowając je do 2 lat zamiast do 5ciu lub 6ciu. To samo na wieprzach, które z zawodu wczesnego w 1 roku zaraz wykształcają się i tuczą.—Tak się ma i z drobiem na którém sto procentu będzie w zysku, tucząc kurczęta w 3 miesiącach i zaraz sprzedając—aniżeli trzymać przez 6 miesięcy, albo też kury zbywać po 3 latach, gdy mija pora największéj płodności—zamiast trzymać do lat 6 lub 7.

Nie tylko jednak co do zwierząt zasada wczesności, przynosić może znakomite korzyści — daje się ona zastosować także i do roślin.

„Są rośliny szybko się odmładniające, mogące dostarczać paszy nie jeden, ale 3 i 4 razy do roku. Z tego to względu Anglicy uznawszy, że rajgras po spaszeniu onego, szybko na 1 cal wyrasta, równie szybko do 2go, wolniéj do 3go cala, daléj zaś coraz wolnieje — zaraz z wiosny wpędzają nań młode woły do tuczenia przeznaczone, a co dni 10 owce które rajgras w miarę jak się wzniesie do kilku cali wycierają, tym sposobem 2 i 3 razy więcéj na tych trawach żywią inwentarza, jak gdyby je raz lub dwa koszono według zwyczaju."

Obszerniejsze wyjątki z Rozpraw P. Dezeimeris, czytanych na posiedzeniach Akademii Umiejętności w Paryżu, znajdują się w Rocznikach Gospodarstwa Krajowego. (Tom VIII N. 1 r. 1845 Tom IX N. 2 r. 1846).

Rozprawy te i wiele innych, objął P. Dezeimeris w dziełku wydaném w Paryżu r. 1846 pod tytułem „Conseils aux Agriculteurs" (Rady dla Rolników).

Nie ulega wątpliwości, że zasada przez Autora wskazana, tylu dowodami silnemi, jasnemi i matematycznie stwierdzonemi, wsparta, zasługuje na szczególną uwagę i upowszechnienie — do czego chcąc tém więcéj przyłożyć się, zamierzyliśmy przekład wzmiankowanego dziełka i tym jak najrychléj przysłużyć się, będzie naszą usilnością.

„Są rośliny szybko się odmładniające, mogące dostarczać paszy nie jeden, ale 3 i 4 razy do roku. Z tego to względu Anglicy uznawszy, że rajgras po spaszeniu onego, szybko na 1 cal wyrasta, równie szybko do 2go, wolniéj do 3go cala, daléj zaś coraz wolniej — zaraz z wiosny wpędzają nań młode woły do tuczenia przeznaczone, a co dni 10 owce które rajgras w miarę jak się wzniesie do kilku cali wyciérają, tym sposobem 2 i 3 razy więcéj na tych trawach żywią inwentarza, jak gdyby je raz lub dwa koszono według zwyczaju.”

Obszerniejsze wyjątki z Rozpraw P. Dezeimeris, czytanych na posiedzeniach Akademii Umiejętności w Paryżu, znajdują się w Rocznikach Gospodarstwa Krajowego. (Tom VIII N. 1 r. 1845 Tom IX N. 2 r. 1846).

Rozprawy te i wiele innych, objął P. Dezeimeris w dziełku wydaném w Paryżu r. 1846 pod tytułem „Conseils aux Agriculteurs" (Rady dla Rolników).

Nie ulega wątpliwości, że zasada przez Autora wskazana, tylu dowodami silnemi, jasnemi i matematycznie stwierdzonemi, wsparta, zasługuje na szczególną uwagę i upowszechnienie — do czego chcąc tém więcéj przyłożyć się, zamierzyliśmy przekład wzmiankowanego dziełka i tym jak najrychléj przysłużyć się, będzie naszą usilnością.

WYKAZ

NUMERÓW LISTOW ZASTAWNYCH

NA POSIEDZENIU PUBLICZNÉM

DYREKCYI GŁÓWNÉJ TOW. KREDYT. ZIEMS.

w dniu 1 Kwietnia 1847 roku wylosowanych, które w pierwszém półroczu 1847 roku spłacone i umorzone być mają.

Nummern Liste der polnischen Pfandbriefe, die in Folge der am 1ten April 1847 stattgehabten Ziehung

im ersten Semester 1847

nach ihrem Nominal-Werthe in polnischem klingendem Courant eingelöst werden.

WARSZAWA,

W DRUKARNI JANA JAWORSKIEGO,

przy ulicy Miodowéj Nr 493.

I^mo LISTY ZASTAWNE WYLOSOWANE,

KTÓRYCH AMORTYZACYA KOŃCZY SIĘ W ROKU **1854**.

A 20,000	B 5,000	B 5,000	B 5,000	B 5,000	B 5,000	B 5,000	C 1,000	C 1,000	C 1,000
85,496	3,378	153,448	156,396	161,836	189,031	194,359	6,294	9,890	13,129
94,635	382	547	157,188	840	76	570	536	931	267
100,065	459	648	581	889	105	621	570	951	363
95	460	790	589	162,059	129	709	701	955	414
156,611	61,883	954	609	136	160	753	990	999	429
801	62,228	989	624	240	190,664	812	997	10,113	525
158,182	679	154,251	717	388	750	194,817	7,306	187	556
208	680	315	956	409	787	C. 1,000	548	279	597
189,319	86,528	553	979	567	815		956	450	629
479	87,250	632	158,790	859	192,053	3,528	8,088	473	639
191,648	91,507	721	868	935	86	530	135	536	669
191,649	710	728	930	163,177	191	556	154	581	734
B. 5,000	720	775	972	225	227	573	179	610	786
	742	929	159,036	187,057	330	581	303	631	963
638	766	969	144	185	929	970	317	754	14,085
644	780	985	161	204	939	4,031	359	816	224
645	885	990	179	253	193,013	38	382	11,209	372
650	937	992	186	327	89	253	469	342	448
704	945	155,019	212	620	94	374	520	418	15,002
708	92,067	176	161,131	775	156	651	580	581	11
804	361	195	132	910	240	838	710	672	77
962	101,524	267	139	951	309	855	730	688	225
1,000	681	332	167	985	441	896	779	793	375
49	693	376	245	989	687	924	862	895	441
220	779	509	259	188,093	814	5,213	905	911	63,205
693	815	511	267	179	835	233	9,067	992	712
757	902	619	351	214	840	355	182	12,164	811
848	932	660	488	248	845	469	206	210	828
915	948	796	534	259	867	541	207	280	945
2,017	102,187	862	648	326	194,137	703	208	446	64,059
390	219	929	680	376	158	761	314	553	210
624	153,252	968	720	464	234	854	465	692	271
3,207	264	156,280	734	761	258	996	756	777	380
250	282	287	794	990	291	6,213	792	891	497
3,317	153,362	156,386	161,810	189,017	194,322	6,244	9,814	12,926	64,613

C 1,000	C 1,000	C 1,000	C 1,000	C 1,000	C 1,000	C 1,000	C 1,000	C 1,000	C 1,000
64,630	72,730	90,928	105,648	110,752	115,578	119,630	148,484	165,114	167,864
706	87,255	936	719	877	587	716	502	365	919
827	279	91,138	834	881	647	743	514	435	168,021
65,007	577	221	909	966	734	746	667	584	89
15	613	280	106,124	111,094	802	772	983	725	369
138	707	346	166	323	907	864	149,031	827	372
145	713	365	280	490	985	900	115	828	386
355	767	451	450	653	986	933	174	843	584
391	827	92,526	452	902	116,014	961	363	854	709
433	857	807	506	926	51	982	416	864	742
568	894	821	601	112,018	121	120,071	601	905	896
596	955	839	756	95	138	109	621	906	965
804	992	853	770	102	166	192	651	915	992
908	88,052	889	791	152	356	330	661	938	169,025
66,027	185	93,111	107,064	179	362	391	667	948	32
798	200	217	72	189	371	462	669	166,005	97
67,352	343	219	175	315	568	800	980	23	131
577	369	356	180	499	597	859	150,507	26	184
667	525	452	215	630	627	998	547	27	215
70,358	639	582	330	666	640	121,113	698	162	294
390	697	675	367	703	677	129	705	192	325
402	706	807	511	728	684	140	754	266	335
488	712	103,775	696	113,008	747	158	835	283	444
607	737	886	735	304	749	213	994	343	445
619	813	990	836	544	935	348	159,310	345	454
911	937	104,049	965	563	117,092	359	874	351	766
71,051	89,008	303	108,262	577	569	486	931	410	809
64	257	327	267	986	648	533	160,523	437	906
76	327	391	269	114,011	700	569	542	448	992
110	345	433	423	13	769	623	701	451	170,145
177	489	454	439	30	887	734	163,460	650	240
210	798	460	710	54	931	766	563	668	416
302	800	567	733	128	941	775	676	167,222	519
368	90,068	696	859	498	949	836	687	269	661
649	289	775	109,250	609	980	912	695	322	171,159
72,180	441	798	343	610	118,175	945	909	334	539
217	517	882	426	622	196	122,018	942	342	172,631
240	636	904	566	716	421	70	978	390	646
499	688	961	988	783	575	118	991	496	693
573	704	105,015	110,147	806	845	124	164,011	521	740
574	743	66	307	947	940	147,884	699	657	173,550
599	784	67	445	115,083	997	899	723	672	562
633	839	236	461	388	119,050	148,178	825	709	643
634	853		666	483	223	354	929	730	668
72,688	90,901	105,402	110,723	115,526	119,624	148,464	165,108	167,829	173,677

C. 1,000	C. 1,000	C. 1,000	C. 1,000	D. 500	D. 500	D. 500	D. 500	D. 500	E. 200
173,684	177,691	182,760	197,685	18,725	23,068	123,781	127,271	132,900	23,546
782	701	778	716	825	81	866	300	991	787
885	704	962	735	19,300	499	943	344	151,124	889
887	707	981	773	384	58,995	124,134	763	203	987
916	719	998	201,080	792	59,035	155	128,046	235	24,005
174,188	905	183,019	D. 500	853	67,882	168	110	152,522	201
362	178,058	133		20,071	982	225	483	587	251
471	247	287	15,526	76	994	329	524	645	366
472	369	336	527	364	68,105	365	640	680	397
487	642	517	543	396	432	395	690	745	489
620	783	561	685	448	448	557	129,092	806	570
730	929	701	688	524	473	571	151	902	976
932	179,210	714	698	526	514	573	175	926	25,019
985	382	718	720	541	584	615	264	984	165
175,003	806	767	840	542	626	665	372	153,086	207
62	890	789	888	737	755	924	633	98	300
173	911	843	909	780	801	940	666	243	367
209	180,177	891	16,098	783	864	125,010	130,088	170,930	369
239	190	908	175	784	866	122	151	935	479
459	422	184,204	182	921	907	262	221	171,842	564
495	471	702	294	970	935	294	264	855	697
536	487	185,049	393	21,086	69,000	316	370	185,505	909
539	580	152	737	116	69	346	395	548	937
694	588	346	898	173	114	372	524	572	26,059
701	634	370	952	175	505	383	763	688	378
748	648	191,424	988	208	592	819	845	899	410
755	653	496	17,059	307	767	126,183	915	932	521
817	662	195,338	92	500	786	203	924	186,042	667
818	845	351	609	590	868	214	131,131	47	767
176,044	847	402	637	816	948	222	178	111	804
65	976	494	679	854	70,175	236	426	451	944
157	181,447	502	749	885	122,428	511	723	730	27,008
235	611	587	760	914	456	554	757	754	108
274	692	729	875	22,036	462	647	132,504	785	137
479	182,012	744	964	48	655	708	516	800	140
526	73	799	18,137	74	701	723	532	919	456
541	167	949	154	176	974	766	573	926	628
577	356	196,234	209	203	123,012	770	620	190,296	631
635	384	329	222	240	42	782	627	198,414	28,249
736	506	388	378	251	111	793	628	471	615
754	575	783	386	317	166	127,046	678	201,424	670
942	599	799	524	473	275	49	679	473	806
177,401	629	197,210	642	492	328	53	682	201,480	29,029
593	673	239	655	959	607	119	690	—	264
177,648	182,696	197,442	18,671	22,967	123,674	127,221	132,899		29,325

E 200	E 200	E 200	E 200	E 200	E 200	E 200	E 200	E 200	E 200
29,343	35,380	40,013	44,914	48,807	52,307	74,825	78,828	83,696	99,903
354	384	97	45,037	862	329	856	79,379	767	967
618	387	107	85	49,047	473	970	501	951	102,681
677	422	149	311	63	485	980	543	965	103,054
977	555	191	317	82	506	75,105	598	987	102
996	559	248	332	119	568	141	648	84,015	360
30,067	560	307	355	172	587	442	719	51	444
160	610	311	391	194	593	484	798	249	133,125
230	611	316	46,081	259	688	491	821	253	138
275	647	* 343	110	413	692	671	846	361	197
368	714	360	305	558	694	773	80,118	632	418
374	986	404	308	723	783	892	136	855	443
407	36,007	428	325	800	867	901	157	94,771	519
414	21	464	388	805	53,021	907	217	797	850
558	29	526	411	818	275	927	218	95,057	979
617	105	731	495	853	320	76,028	332	103	134,223
741	640	826	513	934	374	219	373	233	289
31,218	738	848	532	50,089	384	350	466	293	975
243	978	939	685	140	443	393	579	345	135,025
417	995	41,102	761	173	445	400	688	389	55
688	37,209	139	858	175	72,765	498	755	811	106
712	351	259	887	212	789	501	771	96,080	263
32,115	435	315	912	259	794	654	790	90	273
196	493	316	972	304	968	957	924	591	276
407	660	42,270	47,042	310	979	77,027	997	844	336
420	670	389	251	337	73,031	151	81,231	914	366
425	719	519	379	346	57	498	313	974	367
440	731	526	384	372	80	587	342	97,396	422
821	38,079	537	404	395	90	78,004	418	428	437
33,190	201	764	555	432	96	7	663	447	587
742	243	827	600	745	205	77	771	628	589
751	338	925	654	800	208	151	779	690	651
795	583	43,122	875	51,015	393	187	808	741	669
957	681	715	48,000	58	452	188	864	747	859
34,038	710	753	355	130	462	194	82,009	899	914
223	724	755	361	150	469	196	133	98,209	932
251	770	44,113	367	262	786	351	270	426	943
796	830	119	383	266	930	358	347	501	958
932	39,054	557	395	365	962	360	393	603	136,044
937	320	591	556	750	966	387	655	679	211
940	667	617	570	927	74,140	550	83,357	884	214
957	768	824	573	52,095	212	670	430	99,256	275
35,101	793	863	619	122	213	752	468	372	286
120	864	896	641	228	301	795	629	569	530
35,355	40,001	44,913	48,771	52,232	74,304	78,796	83,643	99,840	136,585

E 200	E 200	E 200	E 200	E 200	E 200	E 200	E 200	E 200	E 200
136,589	138,230	139,244	141,094	142,819	144,824	146,912	152,089	172,982	199,426
851	231	395	389	883	145,101	147,088	185	173,000	506
964	390	449	520	143,121	112	229	261	360	508
137,135	626	551	811	163	173	255	336	375	641
188	654	609	142,072	654	339	259	412	382	929
246	765	859	085	665	714	349	481	447	944
319	778	863	226	835	722	151,284	172,017	476	200,315
405	783	140,089	281	868	929	490	42	189,661	356
416	891	278	320	144,021	146,054	930	46	190,155	379
841	958	295	533	465	283	979	64	250	466
138,028	139,071	385	574	532	369	152,000	65	199,103	200,489
131	148	408	716	576	573	2	160	185	—
133	184	477	790	644	756	7	204	218	
138,219	139,208	140,743	142,807	144,662	146,830	152,009	172,212	199,246	

IIdo LISTY ZASTAWNE WYLOSOWANE,

KTORYCH AMORTYZACYA KOŃCZY SIĘ W ROKU 1866.

A 20,000	A 20,000	B 5,000	B 5,000	B 5,000	B 5,000	B 5,000	B 5,000	B 5,000	B 5,000
225,518	292,551	220,340	222,964	225,481	281,322	283,191	288,523	313,646	318,988
523	594	379	223,009	277,040	326	237	546	687	998
580	793	386	59	52	381	240	549	714	319,006
649	795	387	69	85	523	256	777	316,869	33
830	802	464	106	93	623	337	963	871	60
227,047	817	669	139	265	665	346	967	872	160
86	821	704	159	435	670	361	969	917	322,271
104	825	790	160	669	682	463	976	317,030	C. 1,000
* 139	915	794	211	729	780	489	979	34	
283	293,014	814	220	943	801	499	980	43	205,112
383	93	827	284	970	886	735	289,060	48	327
234,524	95	865	327	278,319	900	746	200	49	448
650	151	896	329	332	903	804	223	80	464
772	154	978	341	729	961	949	262	169	515
796	161	221,000	486	851	282,256	961	275	238	550
858	312	25	552	968	290	994	390	777	617
235,144	324	64	607	279,155	336	284,324	412	845	706
370	374	81	615	239	402	429	586	961	757
386	391	140	644	242	407	285,172	611	318,016	844
498	393	151	737	290	520	213	672	39	853
290,406	430	422	794	452	521	242	307,275	65	206,156
484	474	527	934	665	540	291	428	71	169
570	479	614	998	667	655	640	309,315	77	183
589	485	899	224,075	722	790	733	311,265	187	184
726	320,755	963	153	746	815	753	352	772	223
803	320,796	222,113	174	914	872	966	555	779	252
836	B. 5,000	119	235	280,205	937	286,246	746	796	326
906		230	246	240	944	271	313,294	827	390
982	220,006	254	342	286	956	332	335	862	475
291,000	61	265	514	415	283,032	411	373	881	538
22	67	294	657	521	37	778	387	889	658
50	133	384	890	788	145	287,650	426	901	713
292,157	150	584	225,069	281,057	175	826	512	974	748
317	165	893	121	68	179	288,150	631	978	890
292,386	220,324	222,903	225,180	281,154	283,180	288,478	313,632	318,980	207,018

C 1.000	C 1,000	C 1,000	C 1,000	C 1,000	C 1,000	C 1,000	C 1,000	C 1,000	C 1,000
207,575	212,966	237,999	242,172	246,946	263,660	276,149	305,355	314,377	318,647
676	986	238,011	235	260,582	748	285	398	665	661
689	213,070	61	251	693	754	300	306,032	676	668
698	352	103	418	714	778	360	42	850	319,277
770	388	116	419	753	801	466	348	860	284
897	554	259	439	811	802	928	428	862	317
950	739	311	881	825	902	945	470	870	323
951	845	388	923	872	264,021	953	872	315,009	342
979	860	437	946	878	63	290,118	904	25	423
208,034	214,240	584	966	904	174	147	917	64	455
47	579	667	997	981	324	150	939	87	485
176	740	803	243,276	261,529	345	233	979	317,261	501
266	836	896	324	566	705	291,364	307,127	265	513
348	863	239,031	338	687	758	410	199	275	566
663	900	70	369	732	265,218	605	215	283	584
812	215,031	105	392	798	411	787	308,735	291	601
869	503	172	418	819	502	795	310,079	340	609
909	538	176	526	854	512	937	135	360	618
916	567	282	595	977	266,170	975	311,199	389	638
940	216,131	296	855	262,070	203	992	312,328	395	695
994	217,679	574	903	221	525	293,564	442	419	716
209,180	723	240,029	929	244	666	646	453	446	742
222	743	46	244,009	455	267,363	782	606	466	747
312	836	239	30	561	372	819	624	468	321.278
435	218,129	308	102	579	549	920	637	508	319
547	309	319	196	611	897	294,081	659	512	353
642	909	530	216	619	268,012	98	666	625	549
678	930	638	217	621	154	171	691	682	770
210,357	945	747	299	666	206	217	728	686	784
886	219,081	752	544	687	207	223	742	736	786
900	128	786	666	692	577	225	747	318,271	798
211,056	200	796	669	695	833	260	797	326	988
71	284	241,177	776	710	274,535	262	816	331	322,024
110	339	230	928	743	558	295,430	864	366	106
140	516	251	245,321	745	575	485	868	379	109
267	796	386	482	753	872	769	875	383	149
270	226,004	392	637	763	275,242	296,239	887	464	211
362	449	403	660	870	562	302,806	904	480	751
415	789	454	711	263,178	660	303,545	919	500	760
482	793	574	246,062	231	776	570	313,013	524	814
487	236,800	620	489	251	936	729	39	538	893
740	948	625	753	252	970	990	41	559	993
212,231	237,211	957	758	300	986	304,579	144	575	323,059
389	351	242,121	912	448	276,071	305,177	181	602	—
212,807	237,495	242,168	246,916	263,507	276,084	305,311	314,332	318,610	

D 500	D 500	D 500	D 500	D 500	E 200	E 200	E 200	E 200	E 200
230,515	234,018	269,387	301,442	315,503	227,519	248,747	252,215	298,580	314,208
532	82	480	302,355	533	734	988	307	757	215
673	98	500	465	534	228,000	249,015	308	853	250
826	268	515	304,166	538	88	39	420	299,004	316,270
231,100	409	952	224	549	96	220	422	261	305
215	459	986	289	553	121	586	455	262	322
421	255,363	270,030	297	563	156	659	611	352	399
830	483	56	305	598	174	771	626	354	483
843	627	107	425	632	179	982	694	499	516
879	651	113	436	653	432	984	980	579	561
949	656	128	441	683	631	987	981	603	575
987	771	129	307,836	694	713	250,028	253,016	884	651
232,089	774	276	308,158	699	842	29	232	938	655
212	896	523	310,467	718	229,418	132	392	300,062	678
227	256,068	880	478	759	447	134	417	93	680
364	87	881	311,977	766	452	176	423	353	695
372	108	921	979	808	473	236	425	392	713
551	515	271,346	980	833	649	265	640	597	740
604	557	522	312,009	838	705	287	649	707	320,252
744	562	809	25	873	916	342	700	301,789	262
779	574	998	71	947	230,109	356	760	831	296
791	590	272,341	86	996	186	378	830	856	310
820	660	411	128	316,018	334	737	845	930	352
233,004	875	772	153	20	351	816	897	302,064	402
17	887	812	176	51	429	818	254,340	190	419
135	947	273,324	180	58	495	251,059	367	203	499
140	257,121	394	205	60	235,677	106	381	209	506
178	245	509	209	80	694	117	678	212	538
220	270	664	315,290	81	796	155	744	303,196	618
318	408	274,163	312	177	236,032	457	875	305,668	633
340	535	187	314	218	247,434	672	893	712	647
345	718	360	316	249	687	745	296,328	309,071	652
382	862	364	331	319,779	740	747	690	191	334,088
440	966	404	339	946	923	817	766	313,931	
469	269,041	301,063	376	319,995	248,310	846	804	314,035	—
558	110	110	383		621	865	297,248	70	
640	146	312	385	—	652	974	298,390	73	
233,969	269,364	301,321	315,396		248,679	252,118	298,570	314,189	.

ZEBRANIE.

I. Listy Zastawne wylosowane, których amortyzacya kończy się w roku 1854.

12	Sztuk	Lit.	A.	po Złp:	20,000	Złp:	240,000
203	„	„	B.	„	5,000	„	1,015,000
720	„	„	C.	„	1,000	„	720,000
261	„	„	D.	„	500	„	130,500
632	„	„	E.	„	200	„	126,400

Razem 1,828 Sztuk . . . . Ogółem na Złp: 2,231,900

w poprzednich czterdziestu jeden losowaniach umorzono ogółem . . . . . 98,319 Sztuk . . . . na Złp: 134,385,800

Razem 100,147 Sztuk . . . . na Złp: 136,617,700

Do summy nateraz wylosowanych Listów Zastawnych powyżéj w zebraniu wyszczególnionéj . . . . Złp: 2,231,900 gr:

dodać jeszcze należy przypadającą kwotę na opłacenie pozostałości z Listu Zastawnego Lit: B. Nr. 62,336 w dniu 1 października 1846 r. na ostatku wylosowanego . . . . Złp: 4,605 gr: 5

Ogólna zatem summa w bieżącém półroczu do umorzenia przypadająca wynosi . . . . Złp: 2,236,505 gr: 5

Że zaś fundusz umorzenia na niniejsze półrocze wyrachowany czyni summę . . . . Złp: 2,236,432 gr. 20

* Ostatni przeto wyciągnięty List Zastawny Lit: E Nr. 40,343 uzyska w przyszłem dopiero półroczu bez losowania . . . . . Złp: 72 gr. 15

2. Listy Zastawne wylosowane, których amortyzacya kończy się w roku 1866.

	61	Sztuk	Lit:	A.	po Złp:	20,000	Złp:	1,220,000
	259	„	„	B.	„	5,000	„	1,295,000
	474	„	„	C.	„	1,000	„	474,000
	187	„	„	D.	„	500	„	93,500
	185	„	„	E.	„	200	„	37,000
Razem	1,166	Sztuk	. . . .			Ogółem na Złp:		3,119,500
w poprzednich siedmnastu losowaniach umorzono ogółem .	15,694	Sztuk	. . . .			na Złp:		43,571,500
Razem	16,860	Sztuk	. . . .			na Złp:		46,691,000

Do summy nateraz wylosowanych Listów Zastawnych powyżéj wyszczególnionych . . . . Złp: 3,119,500 gr. —

dodać jeszcze należy przypadającą kwotę na spłacenie pozostałości z Listu Zastawnego Lit: B. Nr. 285,920 w dniu 1 Października 1846 r. na ostatku wylosowanego . . . . Złp: 2,335 gr. 26

Ogólna zatem summa w bieżącém półroczu do umorzenia przypadająca, wynosi . . . . Złp: 3,121,835 gr. 26

Że zaś fundusz umorzenia na niniejsze półrocze wyrachowany czyni summę . . . . Złp: 3,111,018 gr. —

* Ostatni przeto wyciągnięty List Zastawny Lit: A. Nr. 227,139 uzyska w przyszłém dopiero półroczu bez losowania . . . . . Złp: 10,817 gr. 26

DYREKCYA GŁÓWNA TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO.

Zwraca przytém uwagę Właścicieli Listów Zastawnych, że Listy Zastawne w niniéjszym wykazie wyszczególnione, składane być winny do wypłaty bez kuponów.

Nadto podaje do wiadomości, że następujące Listy Zastawne i Kupony:

ZOSTAJĄ POD KWESTYĄ ROZSTRZYGNĄĆ SIĘ MAJĄCĄ NA DRODZE SĄDOWEJ

LISTY ZASTAWNE:

1° DAWNEGO OKRESU.

Litera C. Nr. 93502, z 10 kuponami, od włącznie drugiego półrocza 1842 roku, do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.

Litera C. Nr. 183705, 197860, z 14 kuponami, od włącznie drugiego półrocza 1840 roku, do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.

Litera D. Nr. 69552, z 13 kuponami, od włącznie pierwszego półrocza 1841 roku, do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.

Litera E. Nr. 43118, 43123, 43125, z 7 kuponami, od włącznie pierwszego półrocza 1844 roku. do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.

Litera E. Nr. 144208, 144369 z 4 kuponami, od włącznie drugiego półrocza 1845 roku, do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.

2º NOWEGO OKRESU.

Litera A. Nr. 227100 z 10 kuponami, od włącznie drugiego półrocza 1842 roku, do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.
Litera B. Nr. 278039 z 12 kuponami, od włącznie drugiego półrocza 1841 r. do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.
Litera B. Nr. 280574, 282506, z 11 kuponami, od włącznie pierwszego półrocza 1842 roku, do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.
Litera B. Nr. 220526, 220582, 221554, 222324, 222555, 222713, 223224, 277991, 278025, z 7 kuponami, od włącznie pierwszego półrocza 1844 r. do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.
Litera B. Nr. 222651, z 6 kuponami, od włącznie drugiego półrocza 1844 r. do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.
Litera C. Nr. 261864, 261865, 262047, z 11 kuponami od włącznie pierwszego półrocza 1842 r. do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.
Litera C. Nr. 266872, 266876, z ośmiu kuponami, od włącznie drugiego półrocza 1843 roku, do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.
Litera C. Nr. 210652, 210653, 210654, 210655 212788, 213213, 213381, 213602, 215125, 216314, 219595, 219598, 226279, 241540, 244683, 246954, 260940, 263597, 268246, 276309, 276358, z 7 kuponami, od włącznie pierwszego półrocza 1844 r. do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.
Litera C. Nr. 237945, z 2 kuponami od włącznie drugiego półrocza 1846 r., do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.
Litera C. Nr. 302886, z 1 kuponem z półrocza pierwszego 1847 r.
Litera C. Nr. 213406, 215830, 246336, 267935, 268032, 276905, 294048, bez kuponów.
Litera D. Nr. 257724, z 11 kuponami od włącznie pierwszego półrocza 1842 r. do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.
Litera D. Nr. 230867, 231122, 231723, 231724, 231725, 231727, 231729, 231731, 231732, 231733, 231801, 233122, 233879, 269400, z 7 kuponami od włącznie pierwszego półrocza 1844 r. do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.
Litera D. Nr. 232946, z 2 kuponami od włącznie drugiego półrocza 1846 r. do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.
Litera D. Nr. 257548, 272279, 300827, bez kuponów.
Litera E. Nr. 254273, z 11 kuponami od włącznie pierwszego półrocza 1842 r. do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.
Litera E. Nr. 229604, 229605, 229606, 229607, z 7 kuponami od włącznie pierwszego półrocza 1844 r. do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.
Litera E. Nr. 228680, 247743, bez kuponów.

KUPONY:

a) DAWNEGO OKRESU.

Litera A. Nr. 189320, z drugiego półrocza 1844 r.

b) NOWEGO OKRESU.

Litera A. Nr. 290447, z drugiego półrocza 1844 r.
Litera B. Nr. 223457, z pierwszego półrocza 1846 r.
Litera B. Nr. 277228, 285230, z drugiego półrocza 1841 r.
Litera D. Nr 271366, 3 kupony, od włącznie pierwszego półrocza 1846 r. do włącznie pierwszego półrocza 1847 r.

w Warszawie dnia 20 *Marca* (1 *Kwietnia*) 1847 r.

Rzeczywisty Radca Stanu, Prezes, **Łęski.**

Pisarz, *Drewnowski.*

WYKAZ

NUMERÓW LISTÓW ZASTAWNYCH

DAWNYCH OD DRUGIEGO PÓŁROCZA 1826 ROKU I NOWYCH OD DRUGIEGO PÓŁROCZA 1838 R. DO WŁĄCZNIE DRUGIEGO PÓŁROCZA 1846 ROKU

WYLOSOWANYCH,

A PO DZIEŃ $\frac{4}{16}$ MARCA 1847 ROKU DLA NIEZGŁOSZENIA SIĘ PO NALEŻYTOŚC

NIEWYKUPIONYCH.

VERZEICHNISS

Der Nummern der Pfandbriefe, der früheren Emission vom 2 Semester 1826 und der neuren Emission vom 2 Semester 1838 bis zum 2 Semester 1846

WELCHE ZWAR VERLOOST,

mit denen sich jedoch die Eigenthümer derselben bis zum 16 März 1847 zur Einlösung nicht gemeldet haben.

3

Imo WYKAZ

NUMERÓW LISTÓW ZASTAWNYCH DAWNYCH

Od 2-go półrocza 1826 r. do włącznie 2-go półrocza 1846 wylosowanych, a po dzień $\frac{4}{16}$ Marca 1847 r. dla niezgłoszenia się po należytość, niewykupionych.

Numern Liste der polnischen Pfandbriefe, welche seit dem zweiten Semester 1826 bis inclusive zum 2ten Semester 1846 verloset, und bis 16 März 1847 nicht eingelöset worden sind.

Lit: A. Zł. 20,000			Lit: B. Zł. 5,000			Lit: B. Zł. 5,000			Lit: B. Zł. 5,000			Lit: B. Zł. 5,000		
Numer Listu Zastawnego Numer der Pfandbr:	*Wylosowany w półroczu* in welchem Semester verlos:	*Winien bydź złożony z kuponami na półroczów:* Soll mit zins Coupons versehen seyn	*Numer Listu Zastawnego* Numer der Pfandbr:	*Wylosowany w półroczu* in welchem Semester verlos:	*Winien bydź złożony z kuponami na półroczów:* Soll mit zins Coupons versehen seyn	*Numer Listu Zastawnego* Numer der Pfandbr:	*Wylosowany w półroczu* in welchem Semester verlos:	*Winien bydź złożony z kuponami na półroczów:* Soll mit zins Coupons versehen seyn	*Numer Listu Zastawnego* Numer der Pfandbr:	*Wylosowany w półroczu* in velchem Semester verlos:	*Winien bydź złożony z kuponami na półroczów:* Soll mit zins Coupons versehen seyn	*Numer Listu Zastawnego* Numer der Pfandbr:	*Wylosowany w półroczu* in velchem Semester verlos:	*Winien bydź złożony z kuponami na półroczów:* Soll mit zins Coupons versehen seyn
56	39	3	1,070	38	4	62,107	37	5	91,895	41	1	153,744	41	1
100,055	37	5	151	21	7	221	41	1	910	31	11	869	41	1
126	39	3	807	40	2	223	41	1	974	32	10	939	35	7
156,518	37	5	859	41	1	296	41	1	92,023	37	5	154,203	41	1
188,551	29	13	961	34	8	336	41	1	63	40	2	581	39	3
189,293	34	8	2,028	40	2	739	33	9	75	39	3	685	41	1
428	40	2	81	37	5	959	41	1	118	41	1	814	41	1
437	39	3	142	38	4	63,000	35	7	158	35	7	827	41	1
195,076	39	3	157	25	3	86,576	41	1	334	37	5	997	41	1
Lit: B. Zł. 5,000			307	41	1	605	41	1	372	35	7	155,038	31	11
			311	41	1	664	23	5	101,545	41	1	401	39	3
597	41	1	3,342	35	7	667	34	8	817	41	1	421	41	1
679	41	1	61,910	40	2	87,033	40	2	888	29	13	502	40	2
720	31	11	921	41	1	91,629	41	1	153,569	40	2	592	32	10
963	36	6	62,033	35	7	91,762	38	4	153,579	34	8	155,630	41	1

Lit: B. Zł. 5,000			Lit: B. Zł. 5,000			Lit: C. Zł. 1,000			Lit: C. Zł. 1,000			Lit: C. Zł. 1,000		
Numer	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*
155,712	39	3	190,545	41	1	4,103	41	1	10,472	38	4	65,494	41	1
956	41	1	599	37	5	206	31	11	804	41	1	661	36	6
970	32	10	643	29	13	547	40	2	887	39	3	795	40	2
984	40	2	829	41	1	640	41	1	11,213	40	2	818	34	8
156,148	37	5	900	38	4	677	41	1	468	37	5	847	39	3
296	39	3	969	41	1	857	32	10	598	40	2	851	35	7
466	39	3	191,785	41	1	5,376	40	2	723	37	5	937	41	1
157,221	41	1	192,083	40	2	492	31	11	12,305	32	10	981	36	6
345	37	5	160	41	1	721	40	2	375	35	7	984	41	1
495	40	2	239	37	5	870	34	8	415	41	1	986	40	2
553	41	1	331	37	5	942	34	8	491	37	5	66,038	41	1
766	33	9	459	32	10	955	23	5	499	39	3	62	40	2
988	40	2	782	40	2	6,061	40	2	620	30	12	279	38	4
158,889	39	3	834	40	2	210	41	1	744	41	1	383	39	3
934	36	6	854	38	4	239	37	5	820	41	1	396	41	1
990	32	10	907	41	1	472	37	5	839	36	6	67,277	37	5
159,131	40	2	961	37	5	501	41	1	13,128	22	6	387	35	7
137	39	3	193,226	40	2	855	38	4	593	38	4	451	38	4
198	33	9	369	38	4	934	39	3	816	41	1	457	41	1
161,051	40	2	372	22	6	7,027	41	1	833	35	7	489	38	4
251	40	2	398	37	5	41	36	6	957	31	11	557	33	9
791	36	6	467	35	7	49	15	13	14,110	38	4	70,269	41	1
162,022	41	1	469	41	1	223	34	8	143	36	6	307	32	10
231	35	7	500	38	4	440	41	1	404	40	2	380	41	1
238	39	3	540	36	6	488	41	1	510	38	4	389	34	8
255	40	2	567	41	1	515	30	12	528	33	9	416	30	12
264	41	1	584	41	1	601	41	1	557	38	4	531	41	1
442	37	5	640	37	5	923	35	7	568	33	9	563	37	5
670	41	1	686	41	1	993	41	1	628	40	2	719	39	3
772	37	5	747	28	„	8,028	38	4	711	39	3	972	41	1
899	40	2	792	40	2	39	37	5	969	41	1	71,096	37	5
163,022	40	2	796	33	9	368	33	9	15,347	40	2	175	41	1
192	34	8	904	38	4	475	31	11	63,042	41	1	188	36	6
187,154	35	7	945	33	9	647	34	8	117	41	1	305	40	2
182	41	1	194,039	37	5	760	41	1	186	41	1	510	34	8
356	40	2	117	37	5	9,140	35	7	452	40	2	627	40	2
411	38	4	242	36	6	168	39	3	845	32	10	72,354	40	2
412	38	4	246	39	3	256	40	2	64,158	30	12	411	37	5
528	31	11	568	31	11	604	34	8	217	38	4	87,292	36	6
781	33	9	194,740	29	13	647	33	9	334	39	3	388	39	3
815	38	4	Lit: C. Zł: 1,000			870	37	5	444	40	2	457	37	5
188,026	40	2	3,681	40	2	10,197	38	4	745	41	1	545	39	3
178	37	5	736	41	1	367	38	4	65,275	36	6	567	36	6
967	37	5	4,074	41	1	379	35	7	413	41	1	611	34	8
189,016	38	4				10,419	33	9	65,468	38	4	87,640	40	2

Lit: C. Zł. 1,000			Lit: C. Zł. 1,000			Lit: C. Zł. 1,000			Lit: C. Zł. 1,000			Lit: C. Zł. 1,000		
Numer	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*
87,662	39	3	104,117	40	2	110,580	37	5	115,069	31	11	120,719	33	9
772	41	1	200	35	7	663	38	4	186	33	9	981	35	7
799	36	6	312	32	10	869	41	1	226	37	5	121,027	41	1
818	41	1	787	41	1	111,156	41	1	236	39	3	369	41	1
820	41	1	846	41	1	300	41	1	307	38	4	482	40	2
871	39	3	947	35	7	347	41	1	329	34	8	483	35	7
970	39	3	981	39	3	361	41	1	569	37	5	520	39	3
88,048	41	1	105,068	39	3	587	41	1	692	33	9	558	33	9
98	38	4	190	41	1	680	39	3	905	40	2	593	39	3
109	41	1	655	41	1	738	35	7	116,035	41	1	596	41	1
149	41	1	662	39	3	112,010	39	3	63	36	6	689	40	2
171	40	2	858	40	2	76	40	2	391	38	4	708	35	7
528	38	4	106,117	37	5	227	39	3	398	41	1	762	31	11
544	39	3	314	40	2	232	37	5	424	35	7	979	38	4
667	34	8	576	33	9	286	37	5	601	33	9	122,035	39	3
718	38	4	746	37	5	303	32	10	636	40	2	170	39	3
780	40	2	777	30	12	348	39	3	875	40	2	147,830	41	1
785	33	9	107,004	37	5	349	35	7	117,037	34	8	906	37	5
89,258	33	9	144	39	3	547	41	1	313	41	1	998	39	3
819	41	1	299	40	2	607	35	7	861	40	2	148,031	41	1
971	40	2	373	32	10	643	39	3	930	37	5	353	39	3
90,244	35	7	469	39	3	651	39	3	118,039	41	1	459	33	9
341	41	1	536	30	12	745	40	2	139	36	6	650	41	1
690	30	12	541	34	8	856	35	7	235	37	5	904	39	3
697	22	6	570	39	3	992	36	6	387	37	5	932	34	8
748	41	1	667	39	3	113,285	31	11	395	29	13	949	40	2
945	40	2	724	32	10	520	35	7	465	36	6	149,247	39	3
91,160	39	3	805	41	1	557	36	6	495	38	4	294	38	4
385	40	2	924	41	1	682	37	5	570	39	3	351	33	9
423	39	3	108,039	30	12	902	38	4	816	40	2	398	41	1
92,555	30	12	283	39	3	114,154	37	5	956	39	3	464	39	3
636	36	6	312	41	1	202	40	2	119,056	39	3	485	38	4
682	37	5	773	41	1	500	37	5	77	40	2	605	36	6
873	41	1	109,051	34	8	518	36	6	154	40	2	614	33	9
885	40	2	125	41	1	534	39	3	214	39	3	921	41	1
93,073	36	6	219	37	5	573	41	1	668	37	5	150,092	41	1
102	39	3	262	40	2	642	30	12	827	30	12	244	36	6
267	39	3	611	38	4	674	41	1	846	41	1	266	41	1
295	38	4	763	40	2	680	33	9	853	37	5	629	34	8
318	39	3	910	32	10	699	34	8	120,054	35	7	726	32	10
383	41	1	110,078	37	5	703	34	8	83	41	1	807	33	9
416	40	2	205	29	13	719	41	1	286	40	2	841	38	4
103,787	40	2	206	40	2	837	38	4	305	38	4	970	36	6
820	39	3	506	41	1	944	41	1	431	39	3	988	41	1
103,928	41	1	110,543	33	9	115,049	41	1	120,705	41	1	159,272	38	4

Lit: C. Zł. 1,000			Lit: C. Zł. 1,000			Lit: C Zł. 1,000			Lit: C. Zł. 1,000			Lit: C. Zł. 1,000		
Numer	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*
159,787	41	1	167,060	37	5	173,950	40	2	178,796	39	3	183,418	38	4
880	40	2	113	38	4	959	29	13	821	37	5	423	36	6
981	32	10	241	39	3	985	41	1	974	40	2	744	41	1
160,119	37	5	802	41	1	174,005	41	1	179,091	41	1	184,094	34	8
254	38	4	803	31	11	257	38	4	127	40	2	174	37	5
271	41	1	810	40	2	411	37	5	359	39	3	224	35	7
429	39	3	846	41	1	450	35	7	392	39	3	545	38	4
434	34	8	853	41	1	509	41	1	536	33	9	713	36	6
505	36	6	964	36	6	708	41	1	662	37	5	733	41	1
539	41	1	995	40	2	175,076	37	5	772	38	4	185,163	41	1
872	41	1	168,027	39	3	149	36	6	843	41	1	462	34	8
163,259	37	5	87	39	3	328	36	6	845	38	4	191,379	33	9
279	38	4	119	30	12	485	41	1	180,094	39	3	195,425	40	2
512	41	1	502	39	3	176,132	39	3	140	40	2	545	37	5
517	41	1	648	32	10	217	41	1	184	40	2	786	41	1
753	41	1	775	40	2	221	36	6	232	41	1	875	39	3
787	38	4	826	33	9	346	32	10	336	40	2	896	37	5
840	40	2	169,029	41	1	400	41	1	420	41	1	980	38	4
952	34	8	139	37	5	442	41	1	447	41	1	990	40	2
164,066	40	2	474	30	12	514	38	4	605	39	3	196,155	41	1
296	37	5	525	30	12	574	40	2	670	40	2	323	36	6
435	40	2	536	38	4	593	37	5	938	38	4	408	41	1
578	31	11	598	28	„	630	41	1	959	36	6	496	40	2
619	35	7	757	33	9	826	40	2	999	29	13	781	37	5
651	37	5	758	39	3	886	40	2	181,010	40	2	785	40	2
786	35	7	170,099	30	12	940	41	1	185	41	1	836	41	1
165,043	36	6	176	38	4	972	30	12	200	36	6	966	38	4
483	40	2	270	32	10	992	34	8	351	37	5	967	34	8
569	41	1	541	35	7	994	33	9	405	39	3	973	32	10
614	39	3	617	37	5	177,076	41	1	471	39	3	974	39	3
748	29	13	662	39	3	175	35	7	514	40	2	977	35	7
823	40	2	702	36	6	615	37	5	593	36	6	981	39	3
988	41	1	171,658	39	3	641	41	1	665	40	2	982	39	3
166,300	38	4	668	39	3	705	40	2	758	38	4	983	38	4
386	32	10	704	41	1	819	40	2	777	37	5	985	41	1
418	36	6	722	39	3	830	40	2	968	34	8	998	39	3
423	38	4	172,503	40	2	178,118	35	7	996	40	2	999	39	3
563	41	1	527	36	6	298	39	3	182,006	38	4	197,003	39	3
586	23	5	586	38	4	408	37	5	153	34	8	5	39	3
607	36	6	173,535	41	1	568	40	2	192	35	7	26	37	5
664	39	3	588	37	5	651	40	2	415	38	4	74	36	6
695	38	4	719	40	2	706	32	10	525	36	6	609	40	2
704	34	8	788	40	2	709	41	1	660	39	3	637	40	2
748	38	4	884	37	5	785	40	2	183,034	41	1	655	36	6
167,055	40	2	173,901	37	5	178,786	39	3	183,288	41	1	197,874	39	3

Lit: C Zł. 1,000			Lit: D. Zł. 500			Lit: D. Zł. 500			Lit: D. Zł. 500			Lit: D. Zł. 500		
Numer	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*
197,881	40	2	20,280	41	1	68,169	39	3	126,085	40	2	130,124	40	2
951	41	1	634	31	11	398	41	1	110	38	4	131	29	13
201,126	38	4	731	39	3	69,390	40	2	163	41	1	238	29	13
Lit: D. Zł: 500.			770	39	3	573	41	1	404	36	6	248	30	12
			771	41	1	582	39	3	413	31	11	334	41	1
15,882	40	2	776	31	11	676	39	3	433	37	5	357	41	1
16,004	35	7	832	41	1	870	31	11	459	41	1	425	41	1
143	40	2	866	36	6	895	40	2	478	35	7	445	40	2
199	40	2	21,068	36	6	921	39	3	641	41	1	660	39	3
289	32	10	160	40	2	973	38	4	709	41	1	768	38	4
433	37	5	169	39	3	70,094	38	4	716	41	1	883	40	2
470	41	1	188	39	3	239	38	4	771	41	1	912	38	4
548	35	7	214	32	10	245	34	8	779	36	6	942	41	1
623	41	1	246	39	3	122,263	39	3	922	40	2	131,006	39	3
625	33	9	402	36	6	283	34	8	127,182	38	4	325	41	1
670	36	6	708	39	3	624	41	1	349	41	1	352	41	1
691	40	2	749	34	8	724	41	1	368	33	9	399	31	11
724	38	4	753	38	4	747	35	7	476	41	1	471	34	8
766	38	4	770	41	1	778	39	3	579	33	9	554	38	4
857	37	5	773	40	2	123,125	41	1	641	41	1	558	37	5
931	33	9	780	31	11	231	36	6	678	40	2	575	41	1
974	33	9	22,046	34	8	437	38	4	693	34	8	625	38	4
17,105	34	8	58	39	3	443	41	1	733	41	1	636	38	4
221	38	4	87	38	4	447	40	2	894	39	3	132,000	30	12
315	40	2	109	32	10	813	39	3	128,029	39	3	35	38	4
408	38	4	114	40	2	940	33	9	112	38	4	59	41	1
569	29	13	160	37	5	954	41	1	140	36	6	113	36	6
632	41	1	216	37	5	964	39	3	339	36	6	123	30	12
823	33	9	501	41	1	124,133	41	1	397	41	1	508	39	3
824	41	1	537	34	8	235	38	4	478	37	5	654	38	4
18,130	38	4	620	41	1	238	35	7	486	40	2	674	40	2
172	39	3	622	35	7	275	38	4	686	41	1	152,548	39	3
194	37	5	710	36	6	353	37	5	856	35	7	697	34	8
278	40	2	742	40	2	446	37	5	915	39	3	712	41	1
333	30	12	812	38	4	546	39	3	129,067	30	12	873	34	8
592	41	1	854	41	1	621	39	3	119	39	3	921	38	4
672	41	1	23,298	38	4	893	40	2	235	36	6	153,064	34	8
734	40	2	299	33	9	125,249	32	10	347	40	2	219	35	7
774	39	3	321	41	1	310	39	3	448	34	8	226	41	1
19,076	37	5	367	31	11	343	31	11	552	37	5	170,756	38	4
380	41	1	429	41	1	486	32	10	602	40	2	883	39	3
496	36	6	59,103	39	3	500	33	9	788	41	1	171,756	38	4
566	39	3	68,046	41	1	781	31	11	865	41	1	762	39	3
778	41	1	148	40	2	796	38	4	951	39	3	869	35	7
20,147	39	3	68,155	34	8	126,044	41	1	130,029	41	1	171,874	39	3

Lit: D. Zł. 500			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200		
Numer	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*
171,947	29	13	26,021	40	2	30,440	41	1	34,273	39	3	38,358	35	7
948	35	7	53	8	6	597	41	1	499	36	6	446	38	4
185,797	32	10	55	38	4	626	41	1	617	34	8	459	40	2
950	41	1	56	17	11	745	38	4	709	41	1	465	37	5
978	30	12	101	41	1	31,029	38	4	841	33	9	610	40	2
186,532	36	6	205	39	3	62	37	5	922	38	4	650	38	4
557	30	12	237	34	8	130	39	3	987	40	2	655	35	7
563	41	1	266	38	4	174	41	1	35,097	37	5	717	39	3
695	41	1	278	39	3	285	34	8	316	29	13	771	41	1
752	41	1	290	29	13	345	29	13	332	40	2	39,006	38	4
198,064	39	3	364	33	9	409	41	1	343	30	12	12	33	9
311	39	3	401	29	13	412	40	2	367	32	10	14	41	1
201,387	38	4	419	27	1	715	39	3	531	34	8	236	29	13
Lit: E.	Zł: 200		795	33	9	780	39	3	533	40	2	315	35	7
			945	40	2	789	40	2	697	37	5	444	38	4
23,584	41	1	27,245	38	4	32,111	36	6	774	34	8	611	39	3
672	41	1	315	41	1	113	39	3	776	41	1	675	33	9
722	33	9	319	40	2	171	31	11	781	36	6	740	41	1
958	41	1	640	39	3	424	37	5	916	29	13	845	39	3
996	38	4	750	41	1	456	41	1	973	34	8	912	37	5
24,009	40	2	785	36	6	460	32	10	36,072	38	4	999	41	1
17	30	12	844	40	2	494	41	1	387	39	3	40,225	29	13
27	38	4	910	32	10	515	33	9	451	35	7	290	30	12
68	33	9	972	40	2	530	41	1	457	40	2	330	41	1
75	40	2	28,246	39	3	645	41	1	608	40	2	337	41	1
174	36	6	350	39	3	647	41	1	760	40	2	792	38	4
436	16	12	515	40	2	649	41	1	876	41	1	854	37	5
484	36	6	569	37	5	675	41	1	944	38	4	856	32	10
636	41	1	591	40	2	730	39	3	37,010	38	4	41,030	32	10
731	40	2	688	40	2	750	31	11	47	37	5	137	34	8
790	39	3	777	40	2	910	38	4	50	40	2	225	41	1
792	41	1	882	41	1	957	38	4	117	34	8	306	39	3
842	39	3	996	36	6	33,066	38	4	131	33	9	576	37	5
25,075	34	8	29,355	38	4	71	35	7	156	39	3	600	35	7
92	40	2	367	32	10	108	39	3	466	38	4	739	39	3
247	41	1	369	32	10	425	32	10	514	39	3	746	40	2
336	41	1	496	32	10	550	34	8	691	38	4	854	38	4
356	38	4	526	29	13	746	36	6	696	40	2	42,069	41	1
399	41	1	979	40	2	791	41	1	700	31	11	170	22	6
768	39	3	30,157	41	1	835	40	2	806	35	7	348	41	1
781	37	5	215	39	3	881	33	9	917	30	12	366	41	1
962	35	7	296	40	2	988	38	4	922	40	2	441	34	8
972	15	13	324	40	2	34,215	41	1	38,108	37	5	552	39	3
979	38	4	334	41	1	220	38	4	112	32	10	663	34	8
26,002	32	10	30,393	32	10	34,240	39	3	38,113	19	9	42,703	38	4

Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200		
Numer	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*
42,761	40	2	46,587	40	2	50,837	35	7	74,859	31	11	79,065	41	1
772	40	2	660	40	2	949	40	2	891	41	1	234	36	6
844	41	1	661	33	9	51,079	37	5	75,177	39	3	257	34	8
854	41	1	662	33	9	189	34	8	205	37	5	337	39	3
902	37	5	690	33	9	213	40	2	208	30	12	339	39	3
43,125	37	5	784	36	6	223	32	10	276	40	2	512	37	5
127	33	9	843	36	6	228	41	1	378	38	4	522	38	4
138	40	2	904	33	9	314	33	9	404	39	3	723	16	12
161	37	5	921	40	2	357	36	6	439	41	1	988	41	1
332	41	1	962	35	7	608	40	2	582	41	1	80,199	38	4
459	41	1	47,074	37	5	677	41	1	677	39	3	251	37	5
518	31	11	176	40	2	700	33	9	744	40	2	327	30	12
536	41	1	340	37	5	983	36	6	831	35	7	428	39	3
595	31	11	388	34	8	986	40	2	911	39	3	439	31	11
677	36	6	413	39	3	991	38	4	76,058	38	4	657	38	4
853	37	5	423	37	5	995	41	1	118	36	6	689	41	1
886	41	1	442	32	10	52,119	39	3	182	37	5	695	41	1
44,045	33	9	467	32	10	126	33	9	307	37	5	986	37	5
66	39	3	673	37	5	224	41	1	357	41	1	81,056	32	10
197	40	2	860	34	8	343	39	3	671	30	12	57	41	1
353	40	2	946	41	1	728	38	4	815	34	8	171	34	8
502	41	1	48,317	32	10	759	39	3	77,255	40	2	194	39	3
598	41	1	387	41	1	914	30	12	290	40	2	199	39	3
656	38	4	390	31	11	53,245	41	1	307	37	5	280	38	4
895	41	1	628	40	2	256	36	6	499	41	1	347	38	4
908	33	9	664	41	1	308	31	11	541	41	1	375	40	2
948	32	10	49,001	31	11	412	37	5	603	41	1	452	39	3
973	34	8	90	30	12	442	15	13	685	38	4	470	37	5
986	40	2	105	38	4	73,061	39	3	765	41	1	505	33	9
45,006	35	7	113	39	3	348	39	3	78,124	41	1	571	40	2
25	40	2	332	41	1	643	32	10	173	38	4	752	41	1
361	39	3	445	33	9	668	31	11	197	40	2	830	38	4
364	40	2	624	41	1	724	38	4	268	41	1	948	41	1
503	40	2	694	36	6	762	41	1	307	38	4	973	39	3
519	40	2	727	39	3	74,060	41	1	353	40	2	82,037	40	2
600	33	9	788	35	7	170	35	7	460	41	1	52	38	4
601	41	1	974	38	4	225	41	1	475	41	1	120	39	3
629	34	8	50,086	39	3	275	41	1	593	37	5	156	39	3
909	40	2	219	24	4	478	38	4	612	41	1	231	34	8
46,098	37	5	239	41	1	524	38	4	619	37	5	301	37	5
175	30	12	246	41	1	620	32	10	762	34	8	391	36	6
330	41	1	292	33	9	702	37	5	779	38	4	525	39	3
474	35	7	303	39	3	703	28	»	923	31	11	607	39	3
487	35	7	368	39	3	709	36	6	962	30	12	916	38	4
46,535	36	6	50,793	32	10	74,801	40	2	79,063	30	12	83,124	36	6

Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200		
Numer	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup*
83,141	40	2	97,630	31	11	133,929	37	5	138,553	41	1	143,828	41	1
179	38	4	704	39	3	134,036	36	6	574	34	8	144,288	38	4
239	41	1	781	40	2	295	35	7	639	35	7	383	39	3
273	29	13	896	41	1	443	40	2	709	40	2	409	31	11
280	35	7	963	30	12	504	41	1	860	33	9	595	31	11
364	38	4	987	32	10	597	32	10	868	41	1	599	41	1
411	33	9	98,007	38	4	894	38	4	139,067	38	4	683	38	4
474	29	13	144	39	3	909	37	5	336	41	1	918	31	11
543	40	2	185	41	1	135,017	38	4	372	41	1	930	38	4
623	39	3	515	32	10	282	36	6	439	37	5	145,044	40	2
866	40	2	584	36	6	362	39	3	638	29	13	67	34	8
84,278	34	8	697	38	4	458	37	5	795	37	5	122	41	1
323	40	2	748	41	1	601	40	2	814	39	3	138	41	1
412	36	6	830	41	1	901	35	7	895	30	12	164	38	4
705	35	7	831	33	9	136,170	39	3	896	30	12	183	39	3
781	38	4	837	39	3	181	41	1	981	41	1	288	41	1
819	41	1	874	41	1	246	38	4	140,037	39	3	425	41	1
895	41	1	942	41	1	421	35	7	79	32	10	432	34	8
955	39	3	951	40	2	591	38	4	168	38	4	517	34	8
85,007	41	1	963	41	1	600	33	9	196	40	2	538	39	3
86	35	7	99,047	41	1	609	41	1	297	41	1	553	38	4
95,047	31	11	237	30	12	630	36	6	398	41	1	635	41	1
77	34	8	246	38	4	768	37	5	449	41	1	643	38	4
102	40	2	252	40	2	780	41	1	461	38	4	645	39	3
148	30	12	686	40	2	782	31	11	613	33	9	718	39	3
183	37	5	698	34	8	959	40	2	848	37	5	732	41	1
275	29	13	847	35	7	137,160	41	1	141,119	40	2	795	41	1
423	39	3	102,774	41	1	181	41	1	123	41	1	856	41	1
485	39	3	834	34	8	234	35	7	292	40	2	898	40	2
893	38	4	848	41	1	282	33	9	303	34	8	920	41	1
925	36	6	103,048	40	2	354	40	2	653	37	5	923	34	8
935	32	10	208	40	2	374	40	2	717	40	2	956	37	5
96,235	17	11	230	40	2	391	38	4	142,007	31	11	961	39	3
536	32	10	414	39	3	400	41	1	469	29	13	146,143	39	3
650	39	3	581	36	6	538	41	1	590	31	11	149	39	3
792	34	8	666	35	7	539	39	3	772	41	1	358	38	4
811	41	1	133,051	39	3	655	40	2	862	38	4	467	40	2
873	35	7	147	40	2	748	39	3	874	38	4	646	38	4
97,092	40	2	180	29	13	809	41	1	938	38	4	654	36	6
104	41	1	284	41	1	858	41	1	143,073	32	10	751	38	4
134	35	7	310	35	7	987	35	7	180	40	2	147,002	36	6
158	29	13	446	32	10	138,016	40	2	212	36	6	106	41	1
289	35	7	472	38	4	118	32	10	222	32	10	121	41	1
460	39	3	737	36	6	137	38	4	224	40	2	352	29	13
97,590	40	2	133,898	37	5	138,223	38	4	143,782	40	2	147,715	39	3

Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200		
Numer	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*
151,287	31	11	152,051	37	5	152,477	39	3	189,526	35	7	199,334	40	2
585	35	7	141	39	3	172,001	39	3	664	34	8	497	40	2
588	41	1	166	35	7	6	41	1	683	41	1	503	37	5
593	35	7	170	38	4	187	41	1	190,169	39	3	649	29	13
600	38	4	207	40	2	210	29	13	199,076	31	11	812	40	2
650	36	6	317	37	5	173,054	38	4	244	41	1	200,284	41	1
694	41	1	370	40	2	479	40	2	296	37	5			
151,860	38	4	152,470	39	3	173,489	38	4	199,322	41	1			

II° WYKAZ

NUMERÓW LISTÓW ZASTAWNYCH NOWYCH

Od 2-go półrocza 1838 r. do włącznie 2-go półrocza 1846 wylosowanych, a po dzień 4/16 Marca 1847 r. dla niezgłoszenia się po należytość, niewykupionych.

Numern Liste der polnischen Pfandbriefe, welche seit dem zweiten Semester 1838 bis inclusive zum 2ten Semester 1846 verloset, und bis 16 März 1847 nicht eingelöset worden sind.

Lit: A. Zł. 20,000			Lit: B. Zł. 5,000			Lit: B. Zł. 5,000			Lit: B. Zł. 5,000			Lit: B. Zł. 5,000		
Numer	Los	Kup.	Numer	Los	Kup.	Numer	Los	Kup.	Numer	Los	Kup.	Numer	Los	Kup.
225,503	17	1	220,600	13	5	223,192	16	2	277,880	14	4	281,186	16	2
517	17	1	940	16	2	232	17	1	940	15	3	266	15	3
522	16	2	986	9	9	238	17	1	990	10	8	449	17	1
585	16	2	221,021	15	3	240	15	3	278,070	15	3	528	14	4
610	12	6	109	16	2	262	16	2	392	17	1	592	17	1
675	13	5	340	15	3	403	16	2	405	14	4	652	17	1
696	17	1	502	7	11	460	16	2	583	13	5	701	17	1
227,285	5	13	508	15	3	462	15	3	592	15	3	706	16	2
320	17	1	589	16	2	558	15	3	944	9	9	727	16	2
234,720	15	3	789	8	10	577	17	1	947	15	3	756	13	5
925	10	8	946	16	2	764	13	5	279,055	9	9	776	6	12
235,151	17	1	958	17	1	783	16	2	105	15	3	930	17	1
473	8	10	997	5	13	996	16	2	280	15	3	969	14	4
290,315	16	2	222,020	14	4	224,760	13	5	407	15	3	282,063	16	2
557	13	5	97	12	6	767	17	1	471	11	7	176	16	2
292,517	17	1	123	15	3	782	17	1	571	16	2	281	17	1
702	14	4	158	8	10	799	15	3	796	6	12	285	16	2
724	17	1	256	17	1	910	6	12	832	12	6	469	15	3
293,133	16	2	292	11	7	919	16	2	892	11	7	734	16	2
274	17	1	419	10	8	971	15	3	922	17	1	804	12	6
310	17	1	430	2	16	225,087	17	1	280,152	17	1	897	15	3
Lit: B. Zł: 5,000			431	17	1	118	5	13	162	16	2	283,035	15	3
			438	17	1	307	17	1	171	17	1	193	16	2
220,049	17	1	453	13	5	374	17	1	335	15	3	273	16	2
116	2	16	634	17	1	277,077	15	3	391	16	2	827	15	3
171	17	1	859	16	2	271	10	8	432	17	1	942	15	3
181	17	1	879	16	2	416	17	1	487	14	4	284,597	16	2
187	17	1	892	15	3	554	13	5	493	5	13	911	11	7
361	13	5	976	15	3	708	16	2	587	11	7	285,428	13	5
220,516	17	1	223,044	15	3	277,832	17	1	280,837	17	1	285,465	12	6

Lit: B. Zł. 5,000		
Numer	Los	Kup.
285,743	17	1
774	17	1
286,110	17	1
396	17	1
400	16	2
716	17	1
913	14	4
933	15	3
287,281	14	4
288,337	15	3
458	16	2
502	12	6
863	15	3
932	14	4
943	17	1
289,142	15	3
149	15	3
299	17	1
321	16	2
332	12	6
421	16	2
463	17	1
470	15	3
509	17	1
534	17	1
589	15	3
307,558	17	1
311,481	16	2
313,322	15	3
363	17	1
379	14	4
410	16	2
641	16	2
317,047	17	1
136	17	1
137	17	1
138	17	1
157	17	1

Lit: C. Zł. 1,000		
205,030	15	3
46	2	16
110	15	3
247	17	1
205,268	12	6

Lit: C. Zł. 1,000		
Numer	Los	Kup.
205,284	17	1
484	17	1
578	12	6
605	13	5
673	17	1
689	16	2
712	17	1
780	14	4
847	9	9
206,141	8	10
233	16	2
494	16	2
586	7	11
766	14	4
838	12	6
858	17	1
929	15	3
207,047	16	2
251	14	4
518	15	3
592	17	1
695	17	1
709	14	4
718	13	5
774	14	4
883	14	4
907	11	7
953	17	1
959	14	4
208,037	11	7
120	15	3
194	16	2
290	12	6
450	12	6
837	15	3
842	9	9
883	17	1
990	15	3
209,052	15	3
128	11	7
134	16	2
168	17	1
179	8	10
181	17	1
209,189	17	1

Lit: C. Zł. 1,000		
Numer	Los	Kup.
209,197	16	2
415	16	2
424	14	4
508	14	4
639	16	2
691	15	3
807	9	9
969	17	1
210,051	12	6
72	9	9
75	13	5
284	17	1
321	15	3
328	11	7
451	15	3
483	14	4
531	12	6
554	6	12
571	10	8
600	17	1
604	16	2
671	16	2
717	9	9
803	15	3
211,034	15	3
97	8	10
134	16	2
431	15	3
433	9	9
488	16	2
530	3	15
692	17	1
974	9	9
212,029	8	10
121	15	3
254	12	6
346	15	3
414	14	4
436	15	3
570	12	6
619	14	4
889	16	2
897	7	11
923	17	1
213,033	17	1

Lit: C. Zł. 1,000		
Numer	Los	Kup.
213,047	17	1
54	13	5
94	14	4
222	14	4
294	17	1
314	16	2
380	9	9
441	17	1
452	16	2
581	17	1
617	6	12
697	12	6
770	16	2
817	6	12
826	6	12
834	17	1
951	14	4
214,204	16	2
216	16	2
587	16	2
607	11	7
618	15	3
631	16	2
667	16	2
756	16	2
852	17	1
894	13	5
215,000	8	10
6	5	13
13	17	1
87	12	6
99	14	4
116	16	2
132	13	5
148	17	1
181	10	8
411	17	1
564	16	2
606	9	9
642	12	6
736	16	2
795	17	1
820	17	1
882	13	5
215,888	15	3

Lit: C. Zł. 1,000		
Numer	Los	Kup.
215,987	16	2
216,163	15	3
349	15	3
352	10	8
507	17	1
843	12	6
217,217	9	9
358	17	1
362	17	1
534	15	3
684	17	1
689	8	10
882	9	9
885	13	5
909	17	1
973	9	9
218,185	9	9
538	16	2
542	10	8
597	3	15
680	15	3
692	8	10
701	14	4
219,072	16	2
97	15	3
132	17	1
134	17	1
253	11	7
787	17	1
882	17	1
886	11	7
956	14	4
960	13	5
226,069	10	8
118	15	3
124	14	4
159	9	9
160	15	3
232	10	8
259	6	12
262	17	1
320	12	6
439	14	4
558	13	5
226,699	16	2

Lit: C. Zł. 1,000			Lit: C. Zł. 1,000			Lit: C. Zł. 1,000			Lit: C. Zł. 1,000			Lit: C. Zł. 1,000		
Numer	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*
226,713	9	9	239,991	16	2	243,274	16	2	246,456	9	9	263,346	9	9
760	17	1	240,033	10	8	347	12	6	622	14	4	381	11	7
995	16	2	219	17	1	479	15	3	790	15	3	454	14	4
236,517	16	2	243	17	1	672	14	4	965	17	1	6[illegible]6	10	8
546	16	2	425	12	6	700	12	6	972	13	5	770	14	4
630	6	12	449	17	1	763	15	3	981	12	6	946	15	3
653	16	2	466	16	2	849	17	1	260,561	11	7	264,103	14	4
658	4	14	571	17	1	863	17	1	569	13	5	202	16	2
683	15	3	642	6	12	872	17	1	631	14	4	265,485	17	1
698	15	3	685	9	9	927	10	8	763	16	2	267,345	17	1
708	13	5	954	10	8	244,000	14	4	830	17	1	367	17	1
754	14	4	960	17	1	79	17	1	972	12	6	373	16	2
807	12	6	241,003	12	6	107	5	13	261,068	11	7	513	14	4
815	17	1	109	13	5	118	17	1	251	17	1	559	9	9
237,040	16	2	348	13	5	134	6	12	311	13	5	566	16	2
339	15	3	408	11	7	145	11	7	322	14	4	812	14	4
431	14	4	581	16	2	224	17	1	443	14	4	961	10	8
449	16	2	640	6	12	278	7	11	596	15	3	268,005	16	2
681	12	6	950	17	1	317	17	1	690	12	6	35	16	2
816	12	6	977	17	1	325	15	3	773	15	3	127	17	1
857	9	9	242,019	16	2	379	17	1	904	7	11	243	15	3
985	11	7	62	12	6	380	16	2	962	8	10	319	14	4
238,205	17	1	70	15	3	392	15	3	965	17	1	515	12	6
223	17	1	90	9	9	393	14	4	983	12	6	560	17	1
294	16	2	120	17	1	404	9	9	262,128	17	1	572	12	6
316	13	5	187	13	5	422	10	8	129	17	1	951	17	1
317	17	1	333	17	1	432	17	1	143	14	4	274,510	17	1
346	15	3	364	17	1	454	12	6	158	10	8	578	17	1
409	16	2	404	13	5	509	7	11	163	17	1	590	17	1
412	12	6	452	15	3	510	13	5	199	14	4	596	17	1
590	6	12	471	12	6	635	17	1	204	16	2	598	12	6
651	17	1	480	15	3	652	16	2	207	17	1	622	13	5
986	17	1	514	15	3	677	12	6	373	17	1	824	14	4
239,021	15	3	616	17	1	710	15	3	444	14	4	901	16	2
54	17	1	872	17	1	797	17	1	769	15	3	947	16	2
87	12	6	877	14	4	810	15	3	796	14	4	275,092	14	4
314	14	4	243,098	13	5	245,041	15	3	800	16	2	472	12	6
471	16	2	180	5	13	102	16	2	974	9	9	563	16	2
494	17	1	181	5	13	47	12	6	263,008	17	1	932	9	9
641	14	4	196	16	2	833	15	3	22	15	3	276,058	16	2
764	10	8	205	12	6	246,043	17	1	108	15	3	154	15	3
883	13	5	208	16	2	136	14	4	186	16	2	290,134	12	6
888	17	1	210	17	1	148	17	1	261	16	2	136	14	4
891	15	3	214	17	1	254	12	6	331	16	2	152	9	9
239,989	12	6	243,239	17	1	246,207	16	2	263,335	16	2	290,156	10	8

Lit: C. Zł. 1,000			Lit: C. Zł. 1,000			Lit: D. Zł. 500			Lit: D. Zł. 500			Lit: D. Zł. 500		
Numer	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*
291,347	17	1	312,602	17	1	231,139	6	12	233,435	17	1	256,583	14	4
358	14	4	610	15	3	203	14	4	633	17	1	662	13	5
359	14	4	673	17	1	237	11	7	657	17	1	689	10	8
379	16	2	802	17	1	318	10	8	676	12	6	792	13	5
593	17	1	883	17	1	336	8	10	701	16	2	950	6	12
294,097	15	3	893	16	2	341	7	11	718	16	2	982	10	8
299	17	1	960	17	1	373	16	2	749	10	8	257,099	17	1
295,062	16	2	987	14	4	435	17	1	234,052	17	1	213	15	3
80	17	1	991	17	1	445	10	8	54	13	5	312	14	4
81	17	1	313,001	14	4	500	14	4	123	10	8	348	13	5
751	15	3	9	17	1	503	3	15	218	16	2	518	15	3
296,195	14	4	116	14	4	603	16	2	230	17	1	618	16	2
235	17	1	117	14	4	649	12	6	265	10	8	646	14	4
302,982	17	1	129	16	2	721	5	13	446	15	3	682	14	4
303,571	15	3	138	16	2	727	13	5	453	11	7	705	16	2
304,592	14	4	143	16	2	745	16	2	255,264	16	2	832	16	2
620	17	1	193	15	3	766	16	2	270	16	2	901	10	8
643	12	6	231	17	1	938	13	5	275	10	8	929	16	2
646	12	6	244	15	3	999	9	9	410	17	1	972	16	2
650	11	7	314,280	17	1	232,090	12	6	430	17	1	973	15	3
655	11	7	383	15	3	128	11	7	459	15	3	974	15	3
305,013	11	7	799	15	3	147	16	2	532	12	6	269,003	15	3
24	12	6	806	17	1	173	14	4	533	17	1	155	14	4
80	12	6	905	17	1	226	16	2	566	15	3	356	17	1
212	15	3	315,132	17	1	242	15	3	578	17	1	434	17	1
306,170	15	3	154	17	1	265	14	4	661	17	1	435	12	6
196	12	6	317,349	16	2	366	11	7	686	17	1	472	10	8
328	16	2	351	17	1	388	15	3	256,006	12	6	495	16	2
332	17	1	472	16	2	460	4	14	28	17	1	516	14	4
344	13	5	562	16	2	529	17	1	37	14	4	536	12	6
351	17	1	667	17	1	602	17	1	102	15	3	561	16	2
354	17	1	668	17	1	727	13	5	143	15	3	573	12	6
371	16	2	688	17	1	739	14	4	167	17	1	577	11	7
397	16	2	319,347	17	1	749	17	1	182	14	4	602	10	8
865	15	3	354	17	1	757	4	14	196	15	3	621	15	3
871	17	1	382	17	1	830	17	1	243	15	3	725	14	4
915	14	4	Lit: D. Zł: 500.			233,029	11	7	281	17	1	740	13	5
933	17	1				100	12	6	320	17	1	745	17	1
307,211	16	2	230,519	16	2	112	15	3	321	17	1	758	17	1
308,394	16	2	531	17	1	149	16	2	342	16	2	865	16	2
447	17	1	679	5	13	180	16	2	413	5	13	270,152	14	4
312,285	15	3	751	14	4	271	8	10	422	13	5	894	17	1
303	16	2	874	16	2	380	16	2	423	13	5	271,123	13	5
323	14	4	940	17	1	381	10	8	471	8	10	140	17	1
312,376	17	1	231,056	16	2	233,414	15	3	256,493	14	4	271,671	10	8

Lit: D. Zl. 500			Lit: D. Zl 500			Lit: E. Zl. 200			Lit: E. Zl. 200			Lit: E. Zl. 200.		
Numer	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup*	*Numer*	*Los*	*Kup*
271,918	17	1	310,489	17	1	228,879	16	2	247,897	14	4	251,388	15	3
981	17	1	311,926	14	4	889	11	7	927	13	5	472	5	13
272,199	17	1	941	16	2	997	16	2	248,067	15	3	668	12	6
523	15	3	942	15	3	229,150	17	1	340	8	10	822	17	1
524	16	2	312,011	17	1	319	12	6	421	17	1	898	7	11
532	17	1	22	17	1	344	14	4	557	8	10	899	9	9
651	17	1	59	16	2	533	8	10	571	13	5	911	16	2
861	16	2	66	17	1	595	14	4	581	16	2	947	17	1
909	15	3	131	15	3	784	8	10	839	17	1	949	10	8
273,203	16	2	200	17	1	867	17	1	869	11	7	992	17	1
207	10	8	315,306	17	1	891	12	6	249,033	12	6	252,062	14	4
274,105	15	3	501	17	1	230,039	12	6	211	11	7	66	13	5
152	17	1	650	16	2	70	14	4	429	17	1	131	13	5
156	17	1	669	17	1	105	12	6	573	8	10	168	17	1
157	17	1	715	16	2	108	13	5	624	16	2	186	13	5
371	14	4	879	17	1	255	16	2	708	5	13	205	16	2
373	17	1	316,072	17	1	348	9	9	949	16	2	211	16	2
384	17	1	Lit: E. zlp. 200			384	15	3	250,010	8	10	214	16	2
390	17	1				420	14	4	34	8	10	216	8	10
403	17	1	227,698	12	6	235,568	17	1	99	10	8	332	6	12
408	17	1	775	15	3	577	17	1	218	17	1	363	11	7
412	12	6	862	13	5	733	8	10	349	16	2	403	10	8
301,232	11	7	896	17	1	842	16	2	381	17	1	416	12	6
235	13	5	899	16	2	857	8	10	412	15	3	424	8	10
243	16	2	228,024	16	2	874	10	8	467	11	7	451	16	2
244	17	1	31	11	7	236,013	10	8	549	5	13	511	10	8
247	15	3	142	17	1	86	9	9	640	17	1	527	16	2
306	17	1	158	12	6	115	11	7	652	17	1	528	17	1
331	9	9	171	15	3	199	17	1	681	15	3	739	14	4
352	17	1	215	12	6	275	17	1	706	14	4	253,010	12	6
456	12	6	218	6	12	377	15	3	711	16	2	276	12	6
302,358	14	4	423	16	2	421	17	1	758	15	3	298	17	1
361	17	1	447	17	1	437	13	5	849	11	7	361	9	9
304,056	17	1	452	16	2	247,149	17	1	851	15	3	450	17	1
57	17	1	493	17	1	162	16	2	867	15	3	565	14	4
88	17	1	504	17	1	182	14	4	872	17	1	588	11	7
173	15	3	521	17	1	212	16	2	928	17	1	722	13	5
253	16	2	543	16	2	280	17	1	958	12	6	814	15	3
274	17	1	657	17	1	370	16	2	984	17	1	874	12	6
304	17	1	659	11	7	410	14	4	251,036	16	2	908	16	2
310	17	1	680	12	6	532	11	7	100	16	2	950	16	2
461	17	1	755	11	7	564	14	4	150	16	2	254,168	16	2
307,795	14	4	841	7	11	769	16	2	203	14	4	242	9	9
970	13	5	846	17	1	869	15	3	276	15	3	337	15	3
310,333	17	1	228,857	16	2	247,870	14	4	251,373	10	8	254,350	16	2

Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200			Lit: E. Zł. 200		
Numer	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*	*Numer*	*Los*	*Kup.*
254,380	7	11	296,702	12	6	298,287	9	9	303,166	16	2	309,100	16	2
825	17	1	718	14	4	578	14	4	321	14	4	158	16	2
916	12	6	733	12	6	299,044	16	2	322	11	7	164	17	1
993	17	1	836	17	1	362	17	1	340	11	7	313,773	16	2
296,271	13	5	297,065	17	1	616	16	2	341	16	2	865	16	2
283	16	2	70	13	5	300,419	14	4	364	16	2	970	14	4
295	12	6	140	17	1	429	14	4	371	17	1	314,036	17	1
394	17	1	157	13	5	596	12	6	375	14	4	171	16	2
436	17	1	163	10	8	606	15	3	377	15	3	316,460	17	1
455	10	8	658	14	4	301,932	17	1	388	17	1	480	17	1
296,527	14	4	297,692	11	7	302,191	12	6	309,050	15	3	316,565	17	1

ZEBRANIE.

	A.	B.	C.	D.	E.	Wartość Złp:
	Sztuk					
1. Listy Zastawne, których amortyzacya kończy się w roku 1854 z Losowania . . 8go	»	»	»	»	1	200
» » 15	»	»	1	»	2	1,400
» » 16	»	»	»	»	2	400
» » 17	»	»	»	»	2	400
» » 19	»	»	»	»	1	200
» » 21	»	1	»	»	»	5,000
» » 22	»	1	2	»	1	7,200
» » 23	»	1	2	»	»	7,000
» » 24	»	»	»	»	1	200
» » 25	»	1	»	»	»	5,000
» » 27	»	»	»	»	1	200
» » 28	»	1	1	»	1	6,200
» » 29	1	3	5	4	18	45,600
» » 30	»	»	16	7	17	22,900
» » 31	»	5	9	9	22	42,900
» » 32	»	5	19	6	31	53,200
» » 33	»	6	23	9	30	63,500
» » 34	1	4	27	13	34	80,300
» » 35	»	9	29	10	35	86,000
» » 36	»	5	43	14	33	81,600
» » 37	2	18	57	13	50	203,500
» » 38	»	12	59	29	85	150,500
» » 39	4	10	76	37	85	241,500
» » 40	1	23	89	26	100	257,000
» » 41	»	44	133	56	146	410,200
Razem	9	149	591	233	698	1,772,100

	A.	B.	C.	D.	E.	Wartość Złp.
	Sztuk					
2. Listy Zastawne których amortyzacya kończy się w roku 1866 z Losowania . . 2	»	2	1	»	»	11,000
» » 3	»	»	2	1	»	2,500
» » 4	»	»	1	2	»	2,000
» » 5	1	3	4	3	3	41,100
» » 6	»	3	10	2	2	26,400
» » 7	»	1	5	1	3	11,100
» » 8	1	2	8	3	11	41,700
» » 9	»	3	25	2	6	42,200
» » 10	1	3	15	14	9	58,800
» » 11	»	5	16	7	15	47,500
» » 12	1	6	45	11	21	104,700
» » 13	2	9	24	13	12	117,900
» » 14	1	10	56	21	23	141,100
» » 15	1	35	65	24	18	275,600
» » 16	4	34	81	35	43	357,100
» » 17	9	49	133	65	50	600,500
Razem	21	165	491	204	216	1,881,200

ZOGÓŁOWANIE.

1. Listów Zastawnych dawnego okresu	9	149	591	233	698	1,772,100
2. Listów Zastawnych nowego okresu	21	165	491	204	216	1,881,200
W ogóle	30	314	1082	437	914	3,653,300

w Warszawie dnia $\frac{4}{16}$ Marca 1847 roku.

DYREKCYA GŁÓWNA
TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO.

RZECZYWISTY RADCA STANU, PREZES,

Łęski.

Pisarz Dyrekcy Głównéj

Drewnowski.